

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"ץ שליט"א

פרשת
וירא
י"ד – כ' מרחשון תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

משנה בת חלל זכר — ודוקא נקט, כדקתני ואזיל דבת חללה שנשאת לישראל כשירה לכהונה. **לעולם** — בת בנו ובת בן בנו עד סוף כל הדורות של חללים זכר בן זכר — בת האחרון פסולה בבת הראשון, דלא חמירא בת חלל מחללה, דאמרינן: בתה של חללה מישראל כשירה לכהונה. **ישראל שנשא חללה בתו כשירה לכהונה** — וטעמא ליתי בגמרא. ודוקא ישראל, אבל כהן שנשא חללה — בתו חללה, דכל ולד הנולד בביאת איסור כהונה — הוי חלל. **חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה** — בגמרא פריך: הא תנא ליה רישא **בת גר זכר** — ואפילו מישראלית, כבת חלל זכר ופסולה לכהונה. אבל בת גיורת מישראל כשירה. וטעמא דכולהו הני תנאי דפליגי בגיורת מפרש בגמרא. **רבי אלעזר בן יעקב אומר רבי** — ליתי להי האי דינא,

משנה בַּת חָלָל זָכָר - פְּסוּלָה מִן הַכְּהוּנָּה לְעוֹלָם. יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה - בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לְכְהוּנָּה. חָלָל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל - בִּתּוֹ פְּסוּלָה לְכְהוּנָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּת גֵּר זָכָר בְּבַת חָלָל זָכָר. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת - בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לְכְהוּנָּה, וְגֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל - בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לְכְהוּנָּה, אֲבָל גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת - בִּתּוֹ פְּסוּלָה לְכְהוּנָּה.

גמרא טַה לְהָלָן — לענין טומאה, הזכרים הוזהרו עליה ולא נקבות, דכתיב "בני אהרן" ולא בנות אהרן. **אף** — בפסולי חללות — זכרים נפסלו, ולא נקבות. **בתו של כהן גדול** — מן האלמנה תישתרי, דהא אמרינן נקבות מוזהרות. **ורבי כתיב** — ואפילו נקבות. ובי אהני גזירה שוה — לבת בתו אהני. **בת בנו** — חלל תישתרי, דתניא לית הני גזירה שוה, ולא אפיק קרא אלא זרעו, אבל זרע זרעו — תבשר בנקבות מגזרה שוה! **זרעו** — האב והזרע הוזכרו בתיבה זו, והיינו הקישא. **בת בתו** — חללה, תיתסר מדכך הקישא! **משם שבני ישראל מקוה מטהרה לחללות** — להכשיר את בתה ממנו לכהונה, כך בנות ישראל מקוה מטהרה לחללים — להכשיר את בתו ממנו לכהונה. **בעמיי** — מדלא כתיב "בעממיי" משמע שאין זרעו מחלל את בתו אלא כשהוא ואשתו מעם אחד, ששניהם חללים. **היא עצמה מנין** — שהאלמנה מתחללת בביאתו מן התרומה ומן הכהונה, ללקות כהן הדיוט הבא עליה אחריו משום חללה? **היא שעברה עבירה** — דכתיב "לא יקחו" — להזהיר אשה על ידי האיש, ביבמות בפרק "יש מותרות" (פד:ב), **ואין מתחלל** — דהא "לא יחלל זרעו" כתיב, ולא את עצמו, דתנן (בכורות מה:ב): הנושא נשים בעבירה — פסול, עד שידור הנאה. ובי הדידה ממנו — עובד עבודה. **מה להוא שאין מתחלל בכל מקום** — אפילו בא על השפחה ועל הזונה, תאמר באשה שנפסלת בכל מקום, שאם בא עליה כותי חלל נתין ממזר — פסולה, בדאמרינן לעיל (עב:ב), ונפקא לן ביבמות (סה:א) מן "יובת כהן כי תהיה לאיש זר" בין שנבעלה לפסול לה — פסלה. והויא ונפסלת בשאר ביאות איסור — תיפסל אף כאן! **ואם נפשך לומר** — שום תשובה על קל וחומר זה, ותבא להשכירה — הרי לך מקרא מן התורה שהיא מתחללת, דכתיב "ולא יחלל" עיקר חילול האמור כאן משמע ביאת עצמה, שהיתה כשרה ונתחללה. אבל זרעו — מעיקרו הוא נפסל, ואין זה לשון חילול. **מאי ואם נפשך לומר** — מה היה לנו להשיב על קל וחומר, דאיצטריך לפרושי קראי? **הכי קא קשיא ליה** — וכי תימא מעיקרא דדינא דמייתית היא עצמה מקל וחומר מזרעו שלא עבר עבירה ונתחללה — איכא למיפרך: מה לזרעו בו'. **אי נימא פסולה לו** — ואפילו הוא ישראל, ואם ביאתו בעבירה שאינו של ממזרת — הוי הולד חלל. **והרי מחויר נישואו** — בשנישאת לאחר, דפסולה דכתיב (דברים כד) "לא יוכל בעלה וגו'". **ובניה כשרים** — בתו בשרה לכהונה, אם ישראל הוא. **היא תועבה** — כלומר, בעונש עבירה. **והרי אלמנה** — לכהן גדול, וגרושה לכהן הדיוט, שמתחללת בביאתו. וכן זונה מביאת פסולין שבא עליה כהן הדיוט נקראת חללה, ללקות עליה משום חללה. דכל איסור כהונה שבא עליה בביאתו. **מיזברת** — מפרש לקמן. **הכי קאמר** — איזו היא חללה המוזהרת בתורה — שעיקרה ממשמעות המקרא, שכתב "חללה לא יקחו", ואין צריכין לפרש מידי סופרים, דמקרא נפקא בהדיא. **כל שנולדה מאיסור כהונה** — דסתם חלל היינו ולד פסול לכהונה, מדכתיב "ולא יחלל זרעו". אבל חללה הנעשית חללה על ידי ביאה — הזרעה לדרדש בה מקראות, בגון זו שהיתה כשרה ונתחללה. **אלמנה אלמנה אלמנה** — בא על אלמנה שיש בה שלש שמות של אלמנות. **אינו חייב אלא אחת** — לקמן מפרש לה. **בכדרי** — בסדר הזה: שנתאלמנה תחילה ונשאת לשני וגירשה, ונשאת לכהן ונתחללה, ואחר כך נבעלה לאחד מן הפסולים או לקרובים בעילת זנות, ונעשית זונה. דמפסולי כהונה — חללה איכא, זונה ליכא. ומשאר איסורים — זונה הויא, חללה לא הויא, כדלקמן. **יזנתה** — מקרובים, או מממזר. **ונתחללה** — שבא עליה כהן ועשאה חללה, שהיתה אסורה עליו משום זונה. **אינו חייב אלא אחת** — לקמן מפרש טעמא.

[וכי תימא איבא למיפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה כו' — תימה אמאי לא אמרינן נבעלה לפסול לה יוכיח, שאין יצירתה בעבירה, ופסול! ואי פרכת: מה לנבעלה לפסול לה, שכן זר אצלה מעיקרא — זרעו יוכיח, וחזר הדין וכו'. ושמא אין כאן צד השוה, או יש שום פירכא. תוספות ישנים].

הרי

הרי גופים מוחלקים ושמות מוחלקים – נראה דבכדי נקט שמות מוחלקין, שהרי בא על שלשה נשים נדות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת, ואף על פי שהן שם אחד, כלומר שכולן נשים לאיש אחד, כדמפרש ובברייתות פרק ג (טו,א). אלא האי דנקט שלש אלמנות של שלשה בני אדם — לאו דוקא, דהוא הדין שלש אלמנות של אדם אחד. וכן משמע, מדמשני: אלא שבא על אלמנה אחת שלש ביאות, ולא משני שבא על שלשה אלמנות של אדם אחד, מבלל דבהאי גוונא חייב שלשה.

פרט לכהן גדול שבא על אחותו אלמנה — תימה, מאי קאמר בסמוך דרבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור? אימא: דאיסור חל על איסור — לית ליה, איסור מוסיף — אית ליה, והאי איסורא מוסיף הוא גבי אחותו, שהרי מעיקרא היה האיסור משום אחותו, וכשנתאלמנה איתוסף בה איסור אלמנה. (ודוקא איסור מוסיף לגבי משוח מלחמה שאינו אחיו, וכל הנשים האסורות לכהן גדול אסורות אף למשוח מלחמה!) ויש לומר: דאיתא בברייתא אחרת דרבי שמעון אפילו איסור מוסיף לית ליה. אי נמי, יש לומר דהכי מייתי: ביון דרבי שמעון לית ליה איסור על איסור, ואף על גב דהוי איסור חמור על איסור קל, כי היכא דאוכל נבילה ביום הכפורים, דלא חל איסור יום הכפורים שהיא בכרת על איסור נבלה שהיא בלאו — הכי איתי לן למימר דלית ליה איסור מוסיף באיסור קל על איסור חמור כי היכא דכהן גדול שבא על אחותו אלמנה.

מאי

חֲרֵי גּוּפִין מוּחְלָקִים, חֲרֵי שֵׁמוֹת מוּחְלָקִים! אֶלָּא שֶׁבָּא עַל אַלְמָנָה אַחַת שָׁלֹשׁ בִּיאוֹת. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא אַתְרוּ בֵּיהּ - פְּשִׁיטָא דְּאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, אֶלָּא דְּאַתְרוּ בֵּיהּ בְּאַבָּל חֲדָא וַחֲדָא - אֲפִילּוּ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת? וְהָתַנְיָן: נָזִיר שֶׁהָיָה שׁוֹתֶה יַיִן כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ "אַל תִּשְׁתֶּה" "אַל תִּשְׁתֶּה" וְהוּא שׁוֹתֶה - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת! - לָא צְרִיכָא, שֶׁבָּא עַל אַלְמָנַת רֵאוּבֵן שֶׁהָיְתָה אַלְמָנַת שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיְתָה אַלְמָנַת לֵוִי. מַהוּ דְּתֵימָא: חֲרֵי שֵׁמוֹת מוּחְלָקִים, קָא מַשְׁמַע לָן: גּוּפִים מוּחְלָקִים בָּעֵינַן, וְלֵיכָּא. "אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה וְגֵרָה", הָאי תָּנָא מַאי קָסָבַר? אִי קָסָבַר אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר - אִיפְּכָא נַמִּי? וְאִי קָסָבַר אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר - אַפִּילּוּ כַּפֵּדֶר הַזֶּה נַמִּי לָא! - אֲמַר רָבָא: הָאי תָּנָא אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר - לַיִת לֵיהּ, אִיסּוּר מוֹסִיף - אִית לֵיהּ. אַלְמָנָה אַסּוּרָה לְכֹהֵן גָּדוֹל וְשָׁרְיָא לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. הָוְיָא לָהּ גְּרוּשָׁה, מִינּוֹ דְּאִיתּוֹסָף לָהּ אִיסּוּרָא לְגַבֵּי כֹּהֵן הֶדְיוֹט - אִיתּוֹסָף לָהּ אִיסּוּרָא לְמֵיכַל בִּתְרוּמָה - אִיתּוֹסָף אִיסּוּרָא לְגַבֵּי כֹּהֵן גָּדוֹל. אֶלָּא זוֹנָה מַאי אִיסּוּר מוֹסִיף אִית בָּהּ? - אָמַר רַב חָנָא בַּר רַב קְטִינָא: הוֹאִיל וְשֵׁם זוֹנוֹת פּוֹסֵל בְּיִשְׂרָאֵל. תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת: כָּל שֶׁהוּא בְּ"יִקַּח" חֲרֵי הוּא בְּ"לֹא יִקָּח", כָּל שֶׁאֵינוֹ בְּ"יִקַּח" - אֵינוֹ בְּ"לֹא יִקָּח", פָּרַט לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁבָּא עַל אֲחוֹתוֹ אַלְמָנָה. אָמַר לֵיהּ: דְּאָמַר לָךְ מָנֵי - רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר אֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר. דְּתָנֵיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הָאוֹכֵל נְבֵילָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - פָּטוּר. דִּיו רַבָּנָן - הָא אָמְרִי: אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר. - אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן, כִּי אָמְרִי רַבָּנָן אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר - הָנֵי מִילֵּי אִיסּוּר חָמוּר עַל אִיסּוּר קַל, אֲבָל אִיסּוּר קַל עַל אִיסּוּר חָמוּר - לָא חָיֵיל. אִיכָּא דְּאָמְרִי: הָא מָנֵי - רַבָּנָן הִיא, דְּאָמְרִי: אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר. וְכִי אָמְרִי רַבָּנָן אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר - הָנֵי מִילֵּי אִיסּוּר חָמוּר עַל אִיסּוּר קַל, אֲבָל אִיסּוּר קַל עַל אִיסּוּר חָמוּר - לָא חָיֵיל. דִּיו רַבִּי שִׁמְעוֹן - הָשְׁתָּא אִיסּוּר חָמוּר עַל אִיסּוּר קַל לָא חָיֵיל, אִיסּוּר קַל עַל אִיסּוּר חָמוּר מִיבָּעְיָא? - מַהוּ דְּתֵימָא: אִיסּוּר כְּהוּנָּה שָׁאנֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: יִשְׂרְאֵל הָבָא עַל אֲחוֹתוֹ, זוֹנָה

נזיר שהיה שותה וכו' — וכל הני חייב במלקות קא מיירי. **לא צריכא** — שבא ביאה אחת על אלמנת ראובן שהיתה וכו'. **איסור מוסיף אית ליה** — שהוא חל על איסור. כשהאיסור השני מוסיף עליה לאוסרה במה שהיתה מותרת לו מחמת איסור ראשון — אית ליה שהוא חל, אף על פי שהיתה אוסרה לו מחמת איסור ראשון — להתחייב שתים. והלכך, בזמן שהן כסדר — יש בכולן איסור מוסיף, כדמפרש ואזיל; אלמנה לא היתה אוסרה לכהן הדיוט. **נתגרשה מנו דאיתוסף עלה** — מחמת שם גרושה, איסור אצל הדיוט, שהיתה מותרת לו. **איתוסף בה איסור נידוי אצל כהן גדול** — ואף על פי שאסורה לו בבר, ומיחייב שתים. **למיכל בתרומה** — אם בת כהן היא. **מנו דאיתוסף בה איסורא** — משום חללה למיכל בתרומה, כדילפינן מ"לא יחלל" דנתחללה מקדושתה. **איתוסף בה איסור לגבי כהן גדול** — לילקות אף משום חללה. **מאי איסור מוסיף אית בה** — במה נאסרה משום זה שלא נאסרה קודם לכן? **הואיל ושם זונות פוסל אפילו בישראל** — כגון אם זינתה תחתיו נאסרת על בעלה. הבא נמי, אף על גב דהאי זונות לאו תחת בעלה הוא — מידחו שם זונות אשכחן ביה מוסיף בעלמא. **כל שהוא ביקח** — "והוא אשה בבתוליה יקח" וסמיך ליה "אלמנה וגרושה וחללה זונה לא יקח", כל שאתה קורא בה כשהיא בתולה "יקח", דראויה להכהן גדול — ישנו ב"בל יקח" אם היתה אלמנה. **פרט** לכהן גדול שבא על אחותו.

איסור כהונה, אלא משום איסור אחותו.

פשור מכרת – דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל אאיסור נבילה דקדים. אם נתנבלה מערב יום כפורים, הרי קדם איסור נבילה. ואם נתנבלה ביום כפורים – אפילו הכי אסורה היתה עליו מבערב, משום אבר מן החי. **איסור חמור על איסור** קל – יום כפורים שהוא בכרת, על איסור נבילה שהוא בלאו. **אבל איסור קל** בו' – כגון אלמנה לכהן גדול, על איסור אחותו שהיא בכרת. **ואיבא דאמרי הא מני** – דאיצטריך ליה למילף דלא ליחול איסור אלמנה לכהן גדול על איסור אחותו. **רבנן היא** – דאמרי איסור חל על איסור. הילכך איצטריך להו למילף דהני מילי איסור חמור על איסור קל, אבל קל על חמור – לא חייל. **איסור כהונה שאני** – שריבה בהן הכתוב מצות יתירות, הילכך אפילו קל על חמור דעלמא ליחול, קא משמע לן. **זונה משוי לה** – פשיטא ליה דזונה משוי לה, דהא נבעלה בעילת פסול, ואסורה לכהן משום זונה. אלא דא

מיבעיא לי: חללה מי משוי לה לילקות בהן עליה משום חללה, או לא? **לבהן גדול מיבעיא** – מהדיוטותו נאסרה עליו: **כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה** – האמורות אצל כהן הדיוט, שייחד לה לאו לעצמה "ואשה גרושה מאישה לא יקחו" (ויקרא כא), ללמדך שאם זונה וחללה וגרושה היא — לוקה עליה אף משום גרושה, כך חלוקה בכהן גדול אף על פי שנאמרו (לו) בו בלאו אחד. **פשיטא מיניץ נץ** — בתמיה: וכי מפני שנעשה כהן גדול נתמעטה קדושתו? הלא מהדיוטותו נחלקה עליו לשני לאוין! **בך חלוקה אלמנה מגרושה בו'** — שאמרנו (לו) בו בלאו אחד. **ואיתוסף בה איסור נידוי אצל כהן גדול** — לילקות אף משום חללה. **מאי איסור מוסיף אית בה** — במה נאסרה משום זה שלא נאסרה קודם לכן? **הואיל ושם זונות פוסל אפילו בישראל** — כגון אם זינתה תחתיו נאסרת על בעלה. הבא נמי, אף על גב דהאי זונות לאו תחת בעלה הוא — מידחו שם זונות אשכחן ביה מוסיף בעלמא. **כל שהוא ביקח** — "והוא אשה בבתוליה יקח" וסמיך ליה "אלמנה וגרושה וחללה זונה לא יקח", כל שאתה קורא בה כשהיא בתולה "יקח", דראויה להכהן גדול — ישנו ב"בל יקח" אם היתה אלמנה. **פרט** לכהן גדול שבא על אחותו אלמנה.

איסור כהונה, אלא משום איסור אחותו.

פשור מכרת – דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל אאיסור נבילה דקדים. אם נתנבלה מערב יום כפורים, הרי קדם איסור נבילה. ואם נתנבלה ביום כפורים – אפילו הכי אסורה היתה עליו מבערב, משום אבר מן החי. **איסור חמור על איסור** קל – יום כפורים שהוא בכרת, על איסור נבילה שהוא בלאו. **אבל איסור קל** בו' – כגון אלמנה לכהן גדול, על איסור אחותו שהיא בכרת. **ואיבא דאמרי הא מני** – דאיצטריך ליה למילף דלא ליחול איסור אלמנה לכהן גדול על איסור אחותו. **רבנן היא** – דאמרי איסור חל על איסור. הילכך איצטריך להו למילף דהני מילי איסור חמור על איסור קל, אבל קל על חמור – לא חייל. **איסור כהונה שאני** – שריבה בהן הכתוב מצות יתירות, הילכך אפילו קל על חמור דעלמא ליחול, קא משמע לן. **זונה משוי לה** – פשיטא ליה דזונה משוי לה, דהא נבעלה בעילת פסול, ואסורה לכהן משום זונה. אלא דא

להלן — בכהן הדיוט. **טה באן** — בכהן גדול, זרעו חולין, דכתיב "לא יחללו". **הילכך** — הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה. **בהן** — הדיוט, או כהן גדול שבא על אחותו פנויה.

זונה משוי לה — ללקות כהן הבא עליה עוד משום זונה, שהרי נבעלה בעילת זנות מאסור לה.

חללה לא משוי לה — ואין כהן שני הבא עליה לוקה משום חללה. חזר ובא עליה — הוא או כהן אחר — עשאה חללה, שהרי אסורה לו משום זונה, שאינו נוהג אלא בהכוונה. כהן גדול באלמנה כו' — והוא הדין לכהן הדיוט בגרושה וחללה, דהא מיגמר מגדי מהדדי: מה כאן זרעו חולין — אף להלן זרעו חולין. הלכך, בכהן הדיוט נמי איכא "לא יחלל". לא יקח — משום קידושין, ובביאה שלאחר קידושין הוא דקאמר לוקה שתים. משום לא יחלל — שהיכל אותה, ולילכי נמי — משום חילול זרע. בשלא נמר ביאתו — דליכא חילול זרע. אבל היא נתחללה בהעראה, כדתנן ביבמות (נג,ב): אחד המערה ואחד הגומר — קנה, ולא חילק בין ביאה לביאה. אלמנה ונרושה — בא על אלמנה שהיא גרושה. משום שני שמות — משום אלמנה, ומשום גרושה. שני שמות על זה כו' — ודאי שני שמות דקתני — גרושה ואלמנה קאמר, ומיהו על כל אחת לוקה שתים — משום "לא יקח" ומשום "לא יחלל". אלא על אחת — על שם גרושה הוא חייב על כל החיובים התלוים בה, אבל על חלוצה — לא, דחלוצה לאו דאורייתא אלא דרבנן.

קידש — כהן גדול או כהן הדיוט אחת מן הפסולות האמורות בענין. לא יקח — קידושין משמע, שהן הקונים אותה. בעל לוקה — בעל אחר קידושין לוקה שתים, לא בעל — אינו לוקה אפילו אחת. ומודה אבי — אף על גב דמחייב מלקות אקידושין באיסור כהונה, הכא הוא דכל חד וחד לאו באנפי נפשיה, ולא חלה הכתוב את זה בזה בפירוש. אבל ישראל המחזיר גרושתו, משנשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה — אף על גב דבחיב "לא יוכל לשוב לקחתה" דהיינו אזדהה שלא יקדשנה — מודה הוא דאינו לוקה עד שיבעל, דבהדיא תלה רחמנא קידושין בביאה. לקחתה להיות לו לאשה — דכיון דקיחה הוא קידושין, "להיות לו לאשה" — אישות של ביאה קאמר. ומודה רבא — אף על גב דבעי באיסור כהונה תרתי — דוקא ביאה אחר קידושין הוא דבעי, דאקידושין לחודייהו לא לקי. אבל בעל ולא קידש — מודה הוא שהבעלות אינה תלויה בקידושין. ד"לא יחלל" אמר רחמנא, והרי חילל. ושניהם מודים בחזיר גרושתו — אף על פי שלדברי שניהם כהן בפסולה לו — לוקה על ביאה בלא קידושין, מודים הם בישראל המחזיר גרושתו משנישאת, שאם בעל ולא קידש — שאינו לוקה. הכי גרסינן: דרך ליקוחין אכרה תורה — על הביאה לא פרט לאו אלא על ידי ליקוחין, ד"לא יוכל לשוב לקחתה" כתיב. כתו פסולה — כדאמרן לעיל (עז,א): מקיש זרעו לו, מה הוא מחלל זרעו — אף בנו מחלל זרעו. יצירתו בעבירה — שנתעברה אמו באיסור. אבל נכרי בנכרית אין עיבורו באיסור. שבן ביאתו בעבירה — באלמנה זו, לפיכך בת הנולדה מהן פסולה לכהונה, שהרי יצירתה בעבירה. תאמר בגר שנשא ישראלית, שביאתו בהיתר. חלל יוכיח — שנשא ישראלית, שאין ביאתו בעבירה. שאינן בריוב הקהל — שחלוקין בשאר קהל, שזה יצירתו בעבירה וזה ביאתו בעבירה. אף אני אביא גר שאינו בריוב קהל — שבא מטפה פסולה. מצרי ראשון — שנשא מצרית ראשונה, שאין יצירתו בעבירה ולא ביאתו בעבירה, ובתו פסולה, דהא שניה היא, ורחמנא אמר "דור שלישי". שאינן בריוב קהל — שזה יצירתו בעבירה וזה אינו ראוי לבא בקהל, וגר אינו ברוב קהל, שבא מטפה פסולה. פוסלין בביאתן — את אשה מן הכהונה, כדתניא לעיל בפירקין (עד,ב): בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי כו'. תאמר בגר שאינו פוסל בביאתו. מתאי דינא — מה חלל שבא מטפה כשרה — פוסל, גר שבא מטפה פסולה — דהיי אברע מחלוקת בדבר, לרבי יהודה בת גר זכר פסולה, ואפילו נשא ישראלית. לרבי אליעזר: אי אינא צד אחד ישראל — מכשיר, ומיהו גר וגיורת — בתו פסולה. ולרבי יוסי: אפילו לר שנשא גיורת — בתו כשרה, ומיהו הוורתה ולידתה בקדושה בעי. ורבי שמעון: אפילו גיורת עצמה מכשיר, ובלבד שלא תהא ראויה לביאה בגיותה, דתיפוק לה מכלל זונה. והרי פינחס היה ביניהם — בין היוצאים למלחמת מדין, שנאמר להם המקרא הזה. כל זרע — כלומר, כל עיקר הקרוי זרע — היינו מן האב, לאפוקי בת גר זכר. מקצת זרע — אפילו זרע כתוש, בגון מן האם — גר שנשא ישראלית. מי שנזרעו בישראל — שתהא הזרתה בקדושה. מי שנזרעו בתוליה בישראל — שעמדו וגמרו בתוליה משבאה לכלל ישראל — דהיינו כשנעשית בת שלש גמרו בתוליה לביאה, שאם תבעל מכאן ואילך — אינן חוזרין. אבל קודם שלש — כל שעה הם חוזרין ועומדים ובאין. והכי דריש לקרא: "בתולות מזרע בית ישראל" — בתולים שלה יהו מזרע גידולי יהודי.

תוספות

מאי טעמא דרך ליקוחין אסרה תורה — פירוש: ד"לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה" כתיב. הכי גרסינן בקונטרס: ולא גרסינן: דרך הויה אסרה תורה. לפי דמהאי קרא דהויה מפיק לעיל דבעי ביאה, להתחייב המחזיר גרושתו. והשתא הויה מפיק מינה שאין חייב במחזיר גרושתו אלא אם כן קידש. ושמא יש לומר: דנוכל לגרוס "דרך הויה אסרה תורה", לפי דלעיל דריש ליה מ"לאשה" דמשמע דרך של אישות, דהיינו ביאה. והכא דריש מ"להיות" דמשמע הויה שהן קידושין. ורבי יהודה בן נמי פוסל בביאתו ומייתי לה במה הצד — דחלל ומצרי ראשון, ואם תאמר: לרבי יוסי אמאי מכשיר במתניתין בת גר? הוה לן למיפסל במה הצד שבתן דחלל ומצרי, כמו רבי יהודה! וצריך לומר, דקסבר רבי יוסי: אין זו הצד השוה למילף מניינהו פסול לבת בת. שהרי בת חלל אינה פסולה לקהל ישראל, ובת מצרי ראשון פסולה לבא בקהל. ולא שייך למימר: הצד השוה שבהן שאינן ברוב הקהל ובתו פסולה, כיון שאין פסול בנות שוה. ועוד: דוחק הוא לומר ולפרש "שאינן ברוב קהל" היינו שבאחד מהם יש צד עבירה, ובאחרת הוא פסול לבא בקהל. דאין סברא לומר כן — דהא אינן שוין.

[במה הצד בהאי דינא — קשיא לרבינו יצחק: דהא לא שייך פסול ביאה בבי מצרי אלא בשנשא בת ישראל. דאי במצרית — כבר היא פסולה, ואיכא למיפרך: מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה בדלעיל בר'. ותוספות ישנים.

זוֹנָה מְשֻׁוֵּי לָהּ. חֲלָלָה מְשֻׁוֵּי לָהּ אוֹ לָא מְשֻׁוֵּי לָהּ? מִי אֲמְרִינַן, קַל וָחוֹמֶר: מַחֲיֵבִי לְאוִין הָוְיָא חֲלָלָה - מַחֲיֵבִי כְּרֵיתוֹת לָא כָּל שֶׁכֵּן? אוֹ דִילְמָא: אֵין חֲלָלָה אֶלָּא מֵאִיסּוּר כְּהוּנָּה? - אָמַר לֵיהּ: אֵין (אִיסּוּר) חֲלָלָה אֶלָּא מֵאִיסּוּר כְּהוּנָּה בִּלְבַד. אָמַר רָבָא: מָנָא הָא מִילְּתָא דַּאֲמוֹר רַבָּנָן אֵין חֲלָלָה אֶלָּא מֵאִיסּוּר כְּהוּנָּה - דִּתְנַיָא: לֹא יֹאמַר גְּרוּשָׁה בִּכְהֻנַּת גָּדוֹל וְיִתֵּיתֵי בְּקַל וְחוֹמֶר מִכֹּהֵן חֲדִיוֹט, וַאֲנַא אֲמִינָא: הָשְׁתָּא לְכֹהֵן חֲדִיוֹט אֲסוּרָה - לְכֹהֵן גָּדוֹל מִיבָּעְיָא? לְמָה נֶאֱמְרָה - כְּשֵׁם שֶׁחֲלוּקָה גְּרוּשָׁה מִזּוֹנָה וַחֲלָלָה בִּכְהֻנַּת חֲדִיוֹט - כָּךְ חֲלוּקָה בִּכְהֻנַּת גָּדוֹל. פְּשִׁיטָא! מִינְּרָע גְּרָעָה? אֶלָּא: כְּשֵׁם שֶׁחֲלוּקָה גְּרוּשָׁה מִזּוֹנָה וַחֲלָלָה בִּכְהֻנַּת חֲדִיוֹט - כָּךְ חֲלוּקָה מִגְּרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה בִּכְהֻנַּת גָּדוֹל. חֲלָלָה לָמָּה נֶאֱמְרָה - אֵין חֲלָלָה אֶלָּא מֵאִיסּוּר כְּהוּנָּה. זוֹנָה לָמָּה נֶאֱמְרָה - נֶאֱמַר כָּאן "זוֹנָה" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "זוֹנָה", מָה כָּאן זַרְעוֹ חוֹלִין - אַף לְהַלָּן זַרְעוֹ חוֹלִין. אָמַר רַב אַשִׁי: הִילְכְךְ, כֹּהֵן הַבָּא עַל אִחוֹתוֹ זוֹנָה - מְשֻׁוֵּי לָהּ, חֲלָלָה - לָא מְשֻׁוֵּי לָהּ. חֲזַר וּבָא עָלֶיהָ - עֲשָׂאָהּ חֲלָלָה. אָמַר רַב יְהוּדָה: כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה - לוֹקֶה שְׁתַּיִם, אַחַת מִשּׁוּם "לֹא יְקַח" וְאַחַת מִשּׁוּם "לֹא יְחַלֵּל". וְלִילְכִי נַמִי מִשּׁוּם "לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ"! - בְּשֶׁלֹּא נִבְעֲלָה בִּיאָתוֹ, כְּתִיב רָבָא: אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה - לוֹקֶה מִשּׁוּם שְׁנֵי שְׁמוֹת, מַאי לָאו - שְׁנֵי שְׁמוֹת וְתוּ לָא? - לָא, שְׁנֵי שְׁמוֹת עַל זֶה, וּשְׁנֵי שְׁמוֹת עַל זֶה. - אִי הָכִי אֵימָא סֵיפָא: גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל אַחַת! הָכִי קָאָמַר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל אַחַת, וְלִעוֹלָם שְׁנֵי שְׁמוֹת. - וַחֲלוּצָה דְּרַבָּנַן? וְתַנְיָא: גְּרוּשָׁה - אֵין לִי אֶלָּא גְּרוּשָׁה, חֲלוּצָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְאִשָּׁה"! - מִדְּרַבָּנַן, וְקָרֵא אַסְמַכְתָּא בָּעָלְמָא. אָמַר אַבַּיֵי: קִדֵּשׁ - לוֹקֶה, בָּעַל - לוֹקֶה. קִדֵּשׁ - לוֹקֶה מִשּׁוּם "לֹא יְקַח", בָּעַל - לוֹקֶה מִשּׁוּם "לֹא יְחַלֵּל". רָבָא אָמַר: בָּעַל - לוֹקֶה, לֹא בָּעַל - אֵינוֹ לוֹקֶה, מִשּׁוּם דִּכְתִיב "לֹא יָקַח וְלֹא יְחַלֵּל" מָה מָצִינוּ לֹא יָקַח - מִשּׁוּם לֹא יְחַלֵּל, וּמוֹדֶה אַבַּיֵי בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ, שֶׁאִם קִדֵּשׁ וְלֹא בָּעַל - שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה, "לְקַחָהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא לֵיכָּא. וּמוֹדֶה רָבָא בְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה, שֶׁאִם בָּעַל וְלֹא קִדֵּשׁ - שֶׁלּוֹקֶה, "וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהֵרֵי הוּא חִילֵּל. וְשֶׁנֵּיהֶם מוֹדִים בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ, שֶׁאִם בָּעַל וְלֹא קִדֵּשׁ - שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה, דֶּרֶךְ לִיקּוּחִין אִכְּרָה תּוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל. תָּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר. וְחַכְמִים נוֹתְנִין: מָה חָלָל, שֶׁבָּא מִטִּפָּה כְּשֵׁרָה - בִּתּוֹ פְּסוּלָה, גֵּר שֶׁבָּא מִטִּפָּה פְּסוּלָה - אֵינוֹ דִין שֶׁבִּתּוֹ פְּסוּלָה? - מָה לְחָלָל, שֶׁכֵּן יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵירָה - כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה יוֹכִיחַ, שֶׁאֵין יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵירָה - בִּתּוֹ פְּסוּלָה. - מָה לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה, שֶׁכֵּן בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה - חָלָל יוֹכִיחַ, וְחָזַר הַדִּין, לֹא רְאֵי זֶה כִּרְאֵי זֶה, כְּרְאֵי זֶה, שֶׁאֵינָן בְּרוֹב קָהָל וּבִתּוֹ פְּסוּלָה - אַף אֲנִי אָבִיא אֶת הַגֵּר שֶׁאֵינוֹ בְּרוֹב קָהָל וּבִתּוֹ פְּסוּלָה. - מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶם צַד עֲבֵירָה. - לָא תֵּימָא כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה יוֹכִיחַ, אֶלָּא אִימָא: מִיצְרִי רִאשׁוֹן יוֹכִיחַ. - מָה לְמִצְרִי רִאשׁוֹן, שֶׁכֵּן אֵינוֹ רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל - חָלָל יוֹכִיחַ, וְחָזַר הַדִּין, לֹא רְאֵי זֶה כִּרְאֵי זֶה, הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁאֵינָן בְּרוֹב קָהָל וּבִתּוֹ פְּסוּלָה - אַף אֲנִי אָבִיא אֶת הַגֵּר שֶׁאֵינוֹ בְּרוֹב קָהָל וּבִתּוֹ פְּסוּלָה. - מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁכֵּן פּוֹסְלִים בְּבִיאָתָם. - וְרַבִּי יְהוּדָה: גֵּר נָמֵי פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ, וּמַיְיתֵי לָהּ מִבַּמָּה הַצַּד מֵהָאי דִּינָא. "רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר גֵּר". תָּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: גִּיּוֹרֶת פְּחוּתָה מִבַּת שֵׁשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד - כְּשֵׁרָה לְכְהֻנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל הַפֶּתַח בַּנָּשִׁים... תְּחַיּוּן לָכֶם", וְהַלֹּא פִּינְחָס הָיָה עִמָּהֶם. וְרַבָּנַן: "תִּחְיוּ לָכֶם" - לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת. וְכוּלְּן מִקְּרָא אֶחָד דְּרָשׁוּ: "אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל". רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: עַד דְּאִית בָּל זֶרַע מִיִּשְׂרָאֵל, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר: "מִזֶּרַע" - וַאֲפִילּוּ מְקֻצָּת זֶרַע, רַבִּי יוֹסֵי סָבַר: מִי שֶׁנִּזְרְעוּ בְּיִשְׂרָאֵל, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי סָבַר: מִי שֶׁנִּזְרְעוּ בְּתוּלָיָה בְּיִשְׂרָאֵל. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַבְּא:

האי קרא רישא בכהן גדול — פירוש: דכתיב "אלמנה לא יקחו", וסיפא בכהן הדיוט, דכתיב "מזרע ישראל" ודרשינן שנזרעו בתוליה, ומיירי בכל כהנים. וקשה, דמכל מקום "מזרע ישראל" קאי נמי לכהן גדול כמו לכהן הדיוט! ונראה לפרש: רישא בכהן גדול — דכתיב "אלמנה ורגושה לא יקחו כי אם בתולות" והא ליתא אלא בכהן גדול, סיפא דקרא דכתיב "והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו" — והיינו כהן הדיוט דוקא. **לא** צריכא בנבעלת דנפלו ליה בשתוה גוסס — ופירש בקונטרס: דאי לאו דהימניה קרא לאב להכירו, משום מגו דאי בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה — לא קא זכה בהו. דאפילו רבי מאיר, דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם — מודה באומר "נכסים שיבואו לי בשאורסה גוסס נתונים לך" — דלא אמר כלום, הואיל ובשעה שבאים לידו לאו בר מתנה הוא. דקסבר: מתנה דגוסס לא מתניא. אבל היכא דבא מטעם בכורה — מתניא. ולהכי נקט בשתוה גוסס, ולא נקט בנבעבס שנפלו לאחר מיתה. דהא דראי אפילו בתורת בכורה לא מתני ליה דיבורית, דאין הבכור נוטל בראוי בכמוחזק. והיינו דאוי — דקסבר: מתנה דגוסס לא מתניא. אבל היכא דבא דשמעת עדיין לא היה מוחזק בהן, אבל דאוין לבא לו, ורחמנא אמר "בכל אשר ימצא לו". משמע מתוך פירושו דנתינה דגוסס אינה כלום. וכמו כן יש מדקדקים דגוסס שרמז לכתוב גט לאשתו — אין כותבין, דגוסס אין מעשיו כלום. ולקמן: דבמסכת שמחות (פרק א) אמרינן: הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, נדרו — נדר, והקדשו — הקדש! ומיהו, ההיא של לדחות: דהתם היינו דוקא בנדר והקדש — דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, אבל בעלמא — לא. ומכל מקום קשה, דאמרינן בפרק "מי שאחזו" (גיטין ע.ב): שחט בו שנים או רוב שנים, ורמז ואמר "כתבו ותנו גט לאשתי" — יכתבו ויתנו. ואין לך קשה גדול מזה, שבודאי ימות! ובפרק "בל הגט" (שם כח,א) נמי אמרינן: דמביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה — נותנו בחוזק שהוא קיים. ודייק בגמרא, אמר רבא: לא שנו אלא שהניחו בחוזק שהוא חולה, אבל הניחו בחוזק שהוא גוסס — לא יתנו. דחיישינן שמא מת. משמע: הא אי ידעינן בודאי שעדיין הוא גוסס — נותנו בחוזק שהוא קיים, והוי גט. אלמא דגוסס כל דבריו קיימין! לכן נראה לי: דוודאי גוסס דבריו קיימין. והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינה כלום — משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר, אבל אם היה מדבר — פשיטא דדבריו קיימין. והא דנקט גוסס ולא נקט חולה שנשתתק — משום דמסתמא יתרפא, ואז יהא בידו להקנות, אבל גוסס — אין רגילות שיתרפא. וחולה נמי שנשתתק והרכין בראשו — דבריו קיימין.

קידשה

1 **הַאי** קָרָא רֵישָׁא בְּכֹהֵן גָּדוֹל וְסֵיפָא בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט? - אָמַר לֵיהּ: אִין. - וְכָתַב קְרָא הָכִי? - אֲמַר לֵיהּ: אִין, דִּכְתִיב "וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל ה'". וַהֲלֹא אֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד בִּלְבַד! אֶלָּא: "נֵר אֱלֹהִים טֶרֶם יִכְבֶּה" - בְּהֵיכַל ה', "וּשְׁמוּאֵל שֹׁוֵכב" - בְּמִקְוֹמוֹ. "וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה גְּוִיעָה וְזוֹנָה" מִכֹּהֵן יִקָּחוּ - אֵין, מִיִּשְׂרָאֵל - לָא?! - הָכִי קָאָמַר: מִכֹּהֵן יִקָּחוּ - מִשְּׁאָר כֹּהֲנִים יִקָּחוּ. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: "מִכֹּהֵן יִקָּחוּ" - מִשְּׁאָר כֹּהֲנִים יִקָּחוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִן הַמְּשֻׁאָיִים לְכְהוּנָּה יִקָּחוּ. רַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר: בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר, כָּל שֶׁאָסְתָּה נוֹשֵׂא בְּתוֹ - אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ, וְכָל שֶׁאֵי אַתָּה נוֹשֵׂא בְּתוֹ - אִי אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ. "רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת". אָמַר רַב חֲמִנוּנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּיוֹעֶלְא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, וְכֵן אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וּמִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נֶהֱגוּ כֹּהֲנִים סִילְסוּל בְּעַצְמָן כְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוֹנָא: בָּא לִיסָּלֵךְ - מוֹרִים לוֹ כְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, נָשָׂא - אֵין מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, כְּרַבִּי יוֹסֵי. **משנה** הָאוֹמֵר "בְּנִי זֶה מְמְזֵר" - אֵינוֹ נֶאֱמָן, וַאֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם מוֹדִים עַל הָעִבּוּר שֶׁמְּמְזֵרָה מְמְזֵר הוּא - אֵינָם נֶאֱמָנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נֶאֱמָנִים. **גמרא** מַאי "וַאֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם"? - לָא מִיבָּעְיָא קָאָמַר; לָא מִיבָּעְיָא אִיהוּ דְּלָא קִים לֵיהּ, אֶלָּא אֲפִילּוּ אִיהִי דְּקִים לַהּ - לָא מְהֵימְנָא. וְלָא מִיבָּעְיָא הֵיכָא דְּאִית לֵיהּ חֶזְקָה דְּכַשְּׁרוּת דְּלָא מְהֵימְנִי, אֶלָּא אֲפִילּוּ עִיבּוּר נַמִּי דְּלֵית לֵיהּ חֶזְקָה דְּכַשְּׁרוּת - לָא מְהֵימְנִי. "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר נֶאֱמָנִים". מְדְּרַבָּנַן: "יִבֵּר" - יַבְּרֵנּוּ לְאַחֲרִים. מִכָּאן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר "זֶה בְּנִי בְּכוֹר". וְיִכָּשֵׁם שֶׁנֶּאֱמָן אָדָם לוֹמַר "זֶה בְּנִי בְּכוֹר" - כָּךְ נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר "זֶה בֶּן גֵּרוּשָׁה" וְ"זֶה בֶּן חֲלוּצָה". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ נֶאֱמָן. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרַבָּא: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יְהוּדָה - הֵיינוּ דִּכְתִיב "יִבֵּר", אֶלָּא לְרַבָּנַן "יִבֵּר" לָמָּה לִי? - בְּצָרִיךְ הֶבֵּירָא. - לְמַאי הִלְכְתָא - "לֶחֱת לוֹ פִּי שְׁנַיִם"? פְּשִׁיטָא!

לָמָּה לִי קְרָא? מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי מֵיתְבָא לֵיהּ מַתָּנָה - מִי לָא יָהֲבִי לֵיהּ? - בִּנְכָסִים שֶׁנָּפְלוּ לְאַחַר מִיכָּן. - וְלִרְבִּי מֵאִיר דְּאָמַר אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, "יִבֵּר" לָמָּה לִי? - שֶׁנָּפְלוּ לוֹ בְּשֶׁהוּא גּוֹסֵס. **משנה** מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לְשָׁלִיחוֹ לְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ, וְהָלַךְ הוּא וְקִדְּשָׁהּ; אִם שָׁלַח קִדְּמוּ - קִידּוּשָׁיו קִידּוּשִׁין, וְאִם שֶׁל שְׁלוּחוֹ קָדְמוּ - קִידּוּשָׁיו קִידּוּשִׁין. וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ שֶׁנִּיתֵּק

הַאי קָרָא רֵישָׁא בְּכֹהֵן גָּדוֹל וְסֵיפָא בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט? - דכתיב "אלמנה לא יקחו כי אם בתולות" והא ליתיה אלא בכהן גדול. **וסיפא בכהן הדיוט** — דכתיב "והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו" והא ליתיה אלא בכהן גדול. וקשה, דמכל מקום "מזרע ישראל" קאי נמי לכהן גדול כמו לכהן הדיוט! ונראה לפרש: רישא בכהן גדול — דכתיב "אלמנה ורגושה לא יקחו כי אם בתולות" והא ליתיה אלא בכהן גדול, סיפא דקרא דכתיב "והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו" — והיינו כהן הדיוט דוקא. **לא** צריכא בנבעלת דנפלו ליה בשתוה גוסס — ופירש בקונטרס: דאי דהימניה קרא לאב להכירו, משום מגו דאי בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה — לא קא זכה בהו. דאפילו רבי מאיר, דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם — מודה באומר "נכסים שיבואו לי בשאורסה גוסס נתונים לך" — דלא אמר כלום, הואיל ובשעה שבאים לידו לא היה מוחזק בהן, אבל היכא דבא מטעם בכורה — מתניא. ולהכי נקט בשתוה גוסס, ולא נקט בנבעבס שנפלו לאחר מיתה. דהא דראי אפילו בתורת בכורה לא מתני ליה דיבורית, דאין הבכור נוטל בראוי בכמוחזק. והיינו דאוי — דקסבר: מתנה דגוסס לא מתניא. אבל היכא דבא דשמעת עדיין לא היה מוחזק בהן, אבל דאוין לבא לו, ורחמנא אמר "בכל אשר ימצא לו". משמע מתוך פירושו דנתינה דגוסס אינה כלום. וכמו כן יש מדקדקים דגוסס שרמז לכתוב גט לאשתו — אין כותבין, דגוסס אין מעשיו כלום. ולקמן: דבמסכת שמחות (פרק א) אמרינן: הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, נדרו — נדר, והקדשו — הקדש! ומיהו, ההיא של לדחות: דהתם היינו דוקא בנדר והקדש — דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, אבל בעלמא — לא. ומכל מקום קשה, דאמרינן בפרק "מי שאחזו" (גיטין ע.ב): שחט בו שנים או רוב שנים, ורמז ואמר "כתבו ותנו גט לאשתי" — יכתבו ויתנו. ואין לך קשה גדול מזה, שבודאי ימות! ובפרק "בל הגט" (שם כח,א) נמי אמרינן: דמביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה — נותנו בחוזק שהוא קיים. ודייק בגמרא, אמר רבא: לא שנו אלא שהניחו בחוזק שהוא חולה, אבל הניחו בחוזק שהוא גוסס — לא יתנו. דחיישינן שמא מת. משמע: הא אי ידעינן בודאי שעדיין הוא גוסס — נותנו בחוזק שהוא קיים, והוי גט. אלמא דגוסס כל דבריו קיימין! לכן נראה לי: דוודאי גוסס דבריו קיימין. והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינה כלום — משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר, אבל אם היה מדבר — פשיטא דדבריו קיימין. והא דנקט גוסס ולא נקט חולה שנשתתק — משום דמסתמא יתרפא, ואז יהא בידו להקנות, אבל גוסס — אין רגילות שיתרפא. וחולה נמי שנשתתק והרכין בראשו — דבריו קיימין.

האי קרא רישא בכהן גדול וסיפא בכהן הדיוט — פירוש: דכתיב "אלמנה לא יקחו כי אם בתולות" והא ליתיה אלא בכהן גדול. **וסיפא בכהן הדיוט** — דקאמר "בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו" וקא סלקא דעתך דהכי קאמר: שהיא אלמנה ממיומחז הראוי להשיא לכהונה, כדדריש ליה רבי יהודה לקמן: מן המשואים לכהונה. ואלמנה שתהא מותרת לכהן לא משכחת לה אלא בכהן הדיוט, והיכי מיפסק קרא ממילא? **וכתב קרא הכי** — בתמיה, דלא פריש ביה בהדיא דבגברא אחרינא בעי לאישתעויי. **ושמואל שוכב בהיכל ה'** — חדא מילתא משמע, ועל כרחך מפסקינן ליה: ושמואל שוכב — במקומו, בבית משמר הלויים, שהיו שומרים את הבית. וכן תרגם יונתן: "בעזרת ליואי". והיכל — אגר קאי, שהמנורה היתה בהיכל משכן שילה. **מכהן אין** — אם היתה אלמנת כהן — תינשא לכהן, אלמנת ישראל — לא? בתמיה, הרי לא הותרה כהן הדיוט על אלמנה! **משאר כהנים יקחו** — לפרושי אתא, דבבכהן הדיוט קאי. והכי קאמר: והאלמנה אשר תהיה אלמנה אפילו מישראל — אשאר כהנים, שאינו כהן גדול, יקחו אותה. מן המשיאין לכהונה — אלמנת אדם שראוי להשיא בתו לכהונה יקחו, למעוטי אלמנת גר. ורבי יהודה לטעמיה, דאמר לעיל דאיירי יחזקאל אסמכתא בבת גר זכר, דכתיב "מזרע בית ישראל" — כל זרע. בהאי קרא אורי לן אסמכתא דפוסל אשה בביאתו. **וכל שאי אתה נושא בתו** — כגון גר, שפירשתי לך כבר — אי אתה נושא אלמנתו. **סילסול** — מעלה. **נשא** — בת גר וגיורת — אין מוציאין מידו.

משנה **ממזר הוא** — שנולד לו מחייבי בריתות. **אינו נאמן** — דקרוב הוא אצלו, ואינו כשר להעיד עליו. **ואפילו שניהם** — האב והאם אומרים על עובר שבמעיה "ממזר הוא", שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר — אינן נאמנין.

גמרא ובגמרא פריך: מאי "אפילו"? מאי רבותא דסיפא מדרישא! **רבי יהודה אומר נאמן** — אריישא נמי פליג. בגמרא יליף טעמא. **גמרא** **לא מיבעיא איהו** — האב, דלא קים ליה אם ממנו נתעברה או מאחר. **לא מיבעיא** — דלא מיפסל אלא בעדות גמורה. **ולא מיבעיא היכא דאית ליה חזקה דכשרות** — בגון רישא, שכבר יצא לאויר העולם, ועד הנה הוחזק בחזקת כשר. **אינו נאמן** — אפסולא קיימי, אבל לענין בכור לא פליגי. **בצריך הבירא** — קרא לבכור הוא דאתא, ובגון שבא מדמיון הים ולא הוחזק לנו בבבור אלא על פי אביו. ופרינן: למאי הלכתא אשמעינן? קרא דאביו נאמן עליו — ליטול פי שנים? פשיטא דנאמן, למה לי קרא? **מגו דאי בעי למיתב ליה** — כולהו נכסי — יהיב ליה, מהימן נמי למיתבינהו ניהליה בדיבורו, בתורת בכורה! **לאחר מיכן** — לאחר שאמר לפנינו "בכור הוא" נפלו לו, והוא רוצה לילך לדרך רחוקה, ומעיד עליו שאם יפלו נכסים של אב, או אחד ממורישים לפניו בחיין — יטול זה בהן חלק בכורה. דלהכי, אי לאו דאשמעינן קרא — ליכא מיגו "דאי בעי למיתבינהו", דהשתא לא מצי יהיב, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והשתא שקיל להו בתורת ירושה. **בשהוא גוסס** — לאחר שהעיד כך, אחזי ליה שאם יפלו לו נכסים בשהוא גוסס — שיטול זה בהן חלק בכורה. ואי לאו דהימניה קרא לאב להכירו — משום מגו לא זכה בהן, דמודה רבי מאיר באומר "נכסים שיבואו לי בשאהיה גוסס נתונים לך" — שלא אמר כלום, הואיל ובשעה שבאים לעולם לאו בר מתנה הוא. ולהכי נקט בשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה, דהנהו אפילו בתורת בכורה לא מהני ליה דבוריה, דאין הבכור נוטל בראוי בכמוחזק. והיינו דאוי, שבשמעת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל דאויין לבא לו, ורחמנא אמר (דברים כא) "בכל אשר ימצא לו". **משנה** **אם** שלו קדמו קידושיו קידושין — דבטליה לשליחותיה דשילח. **ואם אינו ידוע** — אין ידוע איזה קדם.

שניהם

שניהם נותנין נפ — אם באת לנישא לאחר. **גמרא** משום הגבוה קים ליה ביוחסין — וכשמצא מיוחסת קידשה לו, וביטל את השלית. אבל איתתא דלא קים לה ביוחסין, אימא אף על גב דקידשה עצמה — לא ביטלה את השלית, דסברא: דלמא שליח משכח מיוחס מזה. **לא איכפת ליה** — בבתו אם תנשא למיוחס כל דהו, ולא לגרוע. והא דקדים קדשה — סבר: דילמא לא משכח, אבל אי משכח — לא בטלית. וקידשה **היא בעיר** — בו ביום. **והרי היא בוגרת** — בדקנוה לדעת אם יצאה מרשות האב להיות קדושה קדושין, ומצאנוה בוגרת בו ביום. **הרי בוגרת לפנינו** — וקדושיה קדושין, ולא של אביה. **חיישינן לקידושי שניהם** — שמא בשקידשה האב נערה היתה, וקדמו קידושיו. **אי נימא בתוך ששה** — חדשים שבין נערות לבגרות, דאמרינן: אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. כשהביאה סימני נערות — אינה שוהה להיות בוגרת אלא ששה חדשים, ופעמים שהיא ממהרת לבגור. וסימניה ניכרים בדדיה, כדתנן במסכת נדה (מז,א): פגה, בוחל, וצמל. **הלא אמר רב הרי בוגרת לפנינו** — הא כל אותן ששה חדשים בחזקת בוגרת היא, עד שנביר בסימני בגרותה. וכי בדקנוה בפניא, ואישתבאה בוגרת — מי יימר דצפרא נמי בוגרת היא? ודילמא השתא הוא דבגרה! **אלא לאחר ששה** — חדשים. והא ודאי משמלאו לה ששה חדשים — בגרה להו "וכי תינח בציר ואיכא דליכא לא טפי איכא הא אלא בלבד קאמר" לא גרס, דמהיכא תיסק אדעתין למימר בה?? מי קאמר אין בין נערות לבגרות פחות משעה חדשים. **דקדיש ביומא דשלים שית** — אביה בבוקר והיא בערב, והיום הזה היא בוחזק שתבגר. **מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת** — שכל היום היא בחזקת שתביא. **על גביו** — בכלים שהטביל בו. **בין שהוא ברשות היחיד** — שספק טומאה טמא בו. **בין שנעשו ברשות הרבים** — שספק טומאה טהור בו. **ממאות** — דלאו ספק הוא, אלא ודאי. אלמא, אמרינן: בשעת מציאתן מחזקינן ליה מעיקרא. הכא נמי נימא: מדהשתא בוגרת — בצפרא נמי בוגרת, שכל היום היא בחזקת שתביא! **תיתי לריעותא** — טמא על הזקוקת, ודחי חסר לפניך. **הכא** — גבי קידושי האב, חדא לריעותא הוא דאיכא: דרי בוגרת לפנינו. אבל אם באת לומר העמד אשה על חזקתה — יומא דמשלם שית לאו חזקת בגרות ולאו חזקת נערות איית בה, שהיום היא עשויה להשתנות. היה בודק **את החבית** — תמיד, שלא תחמיץ. והניח אותה החבית להיות מפריש עליה והולך, כלומר להיות סומך עליה בהפרשת תרומותיו. כשבא לשתות מאה לוגין טבל במקום אחר, אומר: הרי שני לוגין בחבית פלונית תרומה על מאה לוגין הללו, וכן עושה תדיר. ואחר כך נמצאת חומץ, ואין ידוע מאימתי החמיצה. וכל תרומה שסמך עליה משהחמיצה — לא תיקן, דקסבר: יין וחומץ שני מינין הן. **כל שלשה ימים ודאי** — גרסינן. ולא גרסינן הראשונים. אמוראי פליגי בה בבבא בתרא (צו,א), איכא למאן דאמר כל שלשה ימים הראשונים שאחר הבדיקה שבדקה ומצאה יין — הרי היא בחזקת יין ודאי, וכל טבלים שחלה תרומתן בה באותן שלשה ימים — מתוקנים הן, מכאן ואילך — ספק, והויא תרומה ליאסר לזרים, ויחזור ויתרום, דשמא כבר החמיצה ולא היתה תרומה. ואיכא למאן דאמר: כל שלשה ימים שלפני בדיקה זו האחרונה שמצאה חומץ — הרי היא בחזקת ודאי חומץ, ואם עשאה באותן שלשה ימים תרומה על מקום אחר — אינה תרומה, ומותרת לזרים בם יתקננה מטבלה, דלא הוי חומץ גמור בפחות משלשה ימים. וזו שנמצאת חומץ — בידוע שלשה ימים יש שנתקלקלה. **מכאן ואילך** — משלשה ולמפרע ספק, והוי תרומה ליאסר לזרים, ויחזור ויתרום. **מאי שנא** — גבי מקוה דמחזקינן ליה בחסר משעה ראשונה שהנחנהו בחזקת שלם, דקתני: כל טהרות שנעשו על גביו, אפילו ברשות הרבים — טמאות. אלמא: לאו ספק הוא. דאי ספק הוא — הוה ליה למימר ברשות הרבים טהורות. ודאי מקוה על ברחיך בתחילתו השלימונהו בארבעים סאה, וקא מחזקינן ליה מהאי שעתא בחזקת חסר ודאי. **ומאי שנא** — גבי חבית דקתני: מכאן ולהלן ספק, ולא אמרינן משעתא דסליק ידיו מלבורכו החמיץ. **ואמר רבי חנינא** — גרס. **ברשות היחיד תולין** — כל ספק טומאה לרבי שמעון ברשות היחיד תולין, כדתפסדת טעמא בשמעתא קמייתא דנדה (ג,א), דלא דמי לספק סוטה, דהתם יש רגלים לדבר. **מבל לפניך** — זה שניתקן על ידי חבית זו, דאמרינן: מדהשתא דהחמיץ — מעיקרא נמי חומץ. והכי נמי נימא: מדהשתא בוגרת — בצפרא נמי בוגרת. **נימא כתנאי** — הא דרב ושמואל.

מ

קידשה אביה בדרך כור' וקידשה עצמה וכו' — ואם תאמר: אמאי איפליגו רב ושמואל בבהאי גוונא? נפלגו בקידשה אביה גרידא, כמה דפירש דפליגי בקידשה אביה — או משום קידושי אביה, או משום קידושי דידה, ולישנא האי סברא. ומשום הכי פליג שמואל.

[אילימא בתוך ששה וכו' — מתוך פירוש רש"י משמע דבדקוה בתוך ששה ומצאוה בוגרת, ומשום הכי פריך: בהא לימא וכו'. ואין נראה, דלעולם לא תמדר לבגור תוך ששה. אלא מיירי דבאה לפנינו אחר ששה, ולא גרסינן "השתא הוא דבגרה". תוספות ישנים].

ושמואל מאי שנא ממקוה — ואם תאמר: לרב נמי תקשי, דעד כאן לא קאמר רב דמצפרא נמי בוגרת הויא — אלא משום דליכא חזקה דנערות, כדפירש בקונטרס. אבל אי הויא חזקה דנערות — מודה רב דאוקמא אחזקתה. והכי נמי גבי מקוה, איכא חזקה דשלם! ויש לומר: דלרב נמי קשה, ונקט שמואל — משום דפריך ליה בהדיא טפי.

כל שלשה ימים ודאי — לא גרסינן: הראשונים, דהא פליגי בה אמוראי (בבבא בתרא צו,א), דאיכא למאן דאמר שלשה ימים הראשונים — ודאי יין, מכאן ואילך — ספק, ואיכא למאן דאמר שלשה ימים האחרונים — ודאי חומץ, ומקודם ספק, ואיכא למאן דאמר דשלשה ימים הראשונים ודאי יין, ושלשה ימים האחרונים — ודאי חומץ, ובינתיים ספק.

[אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר — לשון אדרבה קשה, דהוה ליה למימר לחומרא! ומיהו, הכא איכא לפרושי: היכי שרפינן עלה קדשים, אבל גבי יין לקמן אין שייך ליישב כך. תוספות ישנים].

וכן

שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים גֵּט, וְאִם רָצוּ - אֶחָד נוֹתֵן גֵּט, וְאֶחָד כּוֹנֵס. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁנָּתְנָה רְשׁוּת לְשׁלוּחָהּ לְקַדְּשָׁהּ, וְהָלְכָה וְקִדְּשָׁה אֶת עַצְמָהּ, אִם שֶׁלָּהּ קָדְמוּ - קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין, וְאִם שֶׁל שְׁלוּחָהּ קָדְמוּ - קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין. וְאִם אֵינוֹ יוֹדְעִין - שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים לָהּ גֵּט, וְאִם רָצוּ - אֶחָד נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס. **גמרא** וְצִיְּרֵיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן גַּבֵּי דִּידֵיהּ - מִשּׁוּם דְּנַבְרָא קִים לֵיהּ בְּיוֹחֲסִין, אֲבָל אִיתְּתָא דְּלָא קִים לָהּ בְּיוֹחֲסִין - אֵימָא לָא נֵיחֲוֵי קִידּוּשֵׁיהָ קִידּוּשִׁין. וְאִי אַשְׁמְעִינַן גַּבֵּי דִּידָהּ - מִשּׁוּם דְּאִיתְּתָא דַּייְקָא וּמִנַּפְּקָא, אֲבָל אִיהוּ - אֵימָא לָא אִיכְּפַת לֵיהּ, צְרִיכָא. אִיתְּמַר, קִידְּשָׁהּ אֲבִיהָ בְּדֶרֶךְ, וְקִדְּשָׁה עַצְמָהּ בָּעִיר, וְהֲרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת. רַב אָמַר: הֲרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת לְפָנֵינוּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חַיְישִׁינַן לְקִידּוּשֵׁי שְׁנֵיהֶם. אֵימָת? אִילֵימָא בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה - בְּהָא נֵימָא רַב הֲרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת לְפָנֵינוּ? הָשְׁתָּא הוּא דְּבָגְרָה! אֶלָּא לְאַחַר שִׁשָּׁה - בְּהָא נֵימָא שְׁמוּאֵל חַיְישִׁינַן לְקִידּוּשֵׁי שְׁנֵיהֶם? וְהָא אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בֵּין נַעֲרוּת לִבְגרוּת אֶלָּא שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בִּלְבַד! - לָא צְרִיכָא, דְּקָדֵישׁ בְּהַהוּא יוֹמָא דְּמַשְׁלִים שִׁשָּׁה. רַב אָמַר: הֲרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת לְפָנֵינוּ, מִדְּהָשְׁתָּא בּוֹגֶרֶת - בְּצִפְרָא נָמֵי בּוֹגֶרֶת, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הָשְׁתָּא הוּא דְּאֵיתֵי סֵימָנִים. וּשְׁמוּאֵל, מַאי שְׁנָא מִמַּקְוֶה? דְּתַנְיָא: מִקְוֶה שֶׁנִּמְדַּד וְנִמְצָא חֶסֶר - כָּל טָהֳרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּבָּיו לְמַפְרֵעַ, בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - טְמֵאוֹת. - שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא לְמֵימַר: הָעֲמֵד טָמֵא עַל חֶזְקָתוֹ, וְאֵימַר לֹא טָבַל. - אַדִּרְבָּה, הָעֲמֵד מְקוֶה עַל חֶזְקָתוֹ וְאֵימַר לֹא חָסֵר! - הֲרֵי חָסֵר לְפָנֶיךָ. - הָכָא נָמֵי: הֲרֵי בּוֹגֶרֶת לְפָנֶיךָ! - הָשְׁתָּא הוּא דְּבָגְרָה, - הָתָם נָמֵי, הָשְׁתָּא הוּא דְּחָסַר! - הָתָם תַּרְתֵּי לְרֵיעוּתָא, הָכָא חֲדָא לְרֵיעוּתָא. וּשְׁמוּאֵל, מַאי שְׁנָא מֻחְבֶּיתָא? דְּתַנְיָא: הָיָה בוֹדֵק אֶת הַחֲבִית לְהַפְרִישׁ עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְהוֹלֵךְ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת חוֹמֶץ. כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים - וַדַּאי, מֵיכָן וְאֵילָךְ - סָפֵק. וְרַבִּינָן חֲבִית אַמְקוֶה; מַאי שְׁנָא דְּהָכָא וּמַאי שְׁנָא דְּהָכָא סָפֵק? וְאָמַר רַב חֲנִינָא מִסּוּרְיָא: מַאן תָּנָא חֲבִית - רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר מִקְוֶה נָמֵי סָפֵיקָא מִשּׁוּם. דְּתַנְיָא: כָּל טָהֳרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גַּבֵּי לְמַפְרֵעַ, בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד - תּוֹלִין. אֲבָל לְרַבָּנָן - טָבֵל לְמַפְרֵעַ! - שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִיכָּא לְמֵימַר: הָעֲמֵד טָבֵל עַל חֶזְקָתוֹ, וְאֵימַר לֹא נִיתְקַן. - אַדִּרְבָּה הָעֲמֵד יַיִן עַל חֶזְקָתוֹ, וְאֵימַר לֹא הֶחְמִיץ! - הֲרֵי הֶחְמִיץ לְפָנֶיךָ. - הָכָא נָמֵי, הֲרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת לְפָנֵינוּ. - הָשְׁתָּא הוּא דְּבָגְרָה! - הָכָא נָמֵי הָשְׁתָּא הוּא דַּאֲחְמִיץ! - הָתָם תַּרְתֵּי לְרֵיעוּתָא, הָכָא חֲדָא לְרֵיעוּתָא הוּא דְּאִיכָּא. נֵימָא כְּתַנָּאֵי,

מ

[והן אין מוציאין מידו בלא ראיה — ואם תאמר: כיון דתנא דהוא מוציא מידם אפילו החזוקו בהם, בלא ראיה — כל שכן דאין מוציאין מידו! ויש לומר: דהא קא משמע לן דבראיה מיהא מוציאין. דיכול אמינא כיון דלא כתב "כדמהלך על רגלותיו כו'" — אפילו בראיה לא מפקי כו'. תוספות ישנים. **מי** איבא למימר העמד הגוף על חזקתו — פירוש:

מִי מוֹצִיא מִיָּד מִי - הוּא מוֹצִיא מִיָּדָם בְּלֹא רְאָיָה, וְהֵן אֵין מוֹצִיאִים מִיָּדוֹ בְּלֹא רְאָיָה, דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אִם בָּרְיא הוּא - עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע, וְאִם שְׁכִיב מְרַע הוּא - עֲלֵיהֶם לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁבָּרְיא הָיָה. נִימָא רַב דְּאָמַר כְּרַבִּי נָתָן, וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי יַעֲקֹב? - אָמַר לְךָ רַב: אֲנָא דְּאָמְרִי אֲפִילּוּ כְּרַבִּי יַעֲקֹב. עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב הָתָם - דְּאִיכָּא לְמֵימַר הַעֲמֵד מָמוֹן עַל חֶזְקָתוֹ, אֲבָל הָכָא - מִי נִימָא הַעֲמֵד גּוּף עַל חֶזְקָתוֹ? וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲנָא דְּאָמְרִי אֲפִילּוּ לְרַבִּי נָתָן. עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי נָתָן הָתָם - דְּכוּלֵי עָלְמָא בְּחֶזְקַת בְּרִיאִים קַיְימִי, מַאן דְּקָא מַפֵּיק נַפְשֵׁיהּ מֵחֶזְקָה - חַיּוֹ לְאִתְגּוֹיֵי רְאָיָה. אֲבָל הָכָא - מִי קָא מַפְקָא נַפְשֵׁיהּ מֵחֶזְקָה דְּקָמַיְתָּ? נִימָא כְּרַבָּנַן דְּתַנְיָא; קִידְּשָׁהּ אֲבִיהָ בְּדַרְכָּהּ וְקִידְּשָׁהּ עַצְמָהּ בָּעִיר, וְהָרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת. תָּנָא חָדָא: הָרֵי הִיא בּוֹגֶרֶת לְפָנֵינוּ, וְתָנָא אִידָךְ, חַיִּישִׁינַן לְקִידּוּשֵׁי שְׁנֵיהֶם. מַאי לָאו - חַד כְּרֵב וְחַד כְּשְׁמוּאֵל? - לָא, אִידִי וְאִידִי כְּשְׁמוּאֵל, כָּאן - בְּמֻבְהַשְׁתּוֹ, כָּאן - בְּשֶׁאֵין מֻכְהַשְׁתּוֹ. - וְנִימָא מִדְּמַתְנִיתָא לָא פְּלִיגִי, אִמְּרֵי נַמִי לָא פְּלִיגִי? - וְתִסְבְּרָא? הָא רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַב מַנְשְׁיָא מְדַוְוחִי עֲבַד עוּבְדָּא בְּווּחְיֵהּ דְּרַב, וְאִיקְפִּיד שְׁמוּאֵל, וַאֲמַר: כּוּלֵי עָלְמָא בְּיֵילֵי לֵיהּ בְּקִבָּא וּטְאָה, וְהָאי מְדַרְבָּנַן בְּיֵילֵי לֵיהּ בְּקִבָּא רַבָּתָּה? וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לָא פְּלִיגִי - אַמַּאי קָא מַקְפִּיד? דִּילְמָא כִּי עֲבַד עוּבְדָּא בְּמֻכְהַשְׁתּוֹ! - אֲמַר לֵיהּ מָר וּטְרָא לְרַב אֲשִׁי הָכִי אֲמַר אֲמֵימָר: הִילְכְתָא כְּווּחְיֵהּ דִּשְׁמוּאֵל. וְרַב אֲשִׁי אֲמַר: הִילְכְתָא כְּווּחְיֵהּ דְּרַב. וְהִילְכְתָא כְּווּחְיֵהּ דְּרַב. **משנה** מִי שֶׁנָּצָא הוּא וְאִשְׁתּוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָא הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וְאָמַר: "אִשָּׁה שֶׁנָּצֵאת עִמִּי לִמְדִינַת הַיָּם - הֲרֵי הִיא זוֹ, וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ" - אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה לֹא עַל הָאִשָּׁה וְלֹא עַל הַבָּנִים. "מֵתָה וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ" - מֵבִיא רְאָיָה עַל הַבָּנִים, וְאֵינוֹ מֵבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה. "אִשָּׁה נָשָׂאתִי בִּמְדִינַת הַיָּם הֲרֵי הִיא זוֹ, וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ" - מֵבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה, וְאֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הַבָּנִים. "מֵתָה וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ" - צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה וְעַל הַבָּנִים. **גמרא** אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא: זְכוּיֵי - בְּכִרְכוֹים אֲחֵרִים. תָּנוּ רַבָּנַן: "אִשָּׁה נָשָׂאתִי בִּמְדִינַת הַיָּם" - מֵבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה, וְאֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הַבָּנִים. וּמֵבִיא רְאָיָה עַל הַגְּדוֹלִים, וְאֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הַקְּטַנִּים. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּאִשָּׁה אַחַת, אֲבָל בְּשְׁתֵּי נָשִׁים - מֵבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה וְעַל הַבָּנִים, עַל הַגְּדוֹלִים וְעַל הַקְּטַנִּים. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ:

מי מוציא מיד מי — הכותב נכסיו לאחרים ולא שייר כלום, דקיימא לן (בבא בתרא קמו,ב) בשביב מרע שאין מתנתו מתנה, אם עמד. דגלי דעתיה, מדלא שייר מידי — דמצוה מחמת מיתה היה, ואם בריא היה — מתנתו מתנה. ועכשיו הוא אומר שכיב מרע הייתי, והן אומרים: בריא היה, מי מוציא נכסים מיד מי? **הוא מוציא מידם** — אם עמדו והחזיקו בנכסים, ואין צריך להביא ראיה שהיה שכיב מרע. ואפילו הוא בריא עכשיו בשעת חזרה — לא אמרינן: מדהשתא בריא — מעיקרא בשעת מתנה נמי בריא. **רבי נתן אומר אם בריא הוא** — עכשיו, בשעת חזרה — עליו להביא ראיה. ואי לא מייתי — מחזקינן ליה כי השתא, והיינו כרב. **ושמואל דאמר כרבי יעקב** — דלא אזיל בתר השתא, אלא אמרינן: שמא בשעת מתנה שכיב מרע היה. **התם בו'** — ובין דספיקא הוא, אמרינן: העמד ממון על חזקה שהיה מחזזק בה קודם מתנה זו, שהיה ספק. **מי איכא למימר העמד הגוף על חזקתו** — ותהוי נערה? יומא דמשלם שית אין בה לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות, שהיום היא עומדת להשתנות. **מי מפקא נפשה מחזקה** — כלומר, כי מספקינן לה בנערה, מי מפקינן לה מחזקה דרבה נערות ביום משלם שית? **במכהשתו** — והא דקתני: דרי היא בוגרת לפנינו — במכהשתו לאביה, לומר: כבר בגרתי מאתמול. **כולי עלמא ביילי לה** — קפידא הוא דקפיד עליה, ואמר: לכל תלמידים נמנדרה חכמה בקב קטן, שיראים למטך על חכמתם, ולהתיר ספק אישׁ. **ואי מדרבנן ביילי ליה** — חכמה בקבא רבה — שפטו לו חכמה יתירה, וסומך על בינתו להתיר ספק, ולומר: מדהשתא בוגרת — בצפרא נמי בוגרת? **אמאי קפיד** — הא רב במכהשתו קאמר, והאי דעבד עובדא בווחיה במכהשתו עבד. אלא דאי באין מכהשתו פליגי, ואי — בשאין מכהשתו עבד עובדא. **משנה אינו צריך להביא ראיה לא על האשה** — שהיא מיוחסת, שכבר בדקוה כשנשאה. **ולא על הבנים** — כדמוקי בגמרא: בקטנים וכרוכים אחריה. דבחזקת אמן הן, ואין צריכים ליחס על ידי עדים. **מביא ראיה על הבנים** — שהיו בני אותה אשה. **ואין צריך להביא ראיה על האשה** — שהיתה מיוחסת, לפי שכבר בדקו אחריה כשנשאה כאן. **מביא ראיה על האשה** — שהיא מיוחסת, ואינו מביא ראיה על הבנים — שהרי כרוכין אחריה. **מתה ואלו בניה** — שאין כאן שום הוכחה — מביא ראיה על האשה שהיא מיוחסת, ועל הבנים שמאותה אשה היו. **גמרא** ובולן — דקתני מתניתין: אין צריך להביא ראיה על הבנים. **בכרוכין אחריה** — נדבקין אצלה. **תנו רבנן: נשאתי אשה במדינת הים מביא ראיה על האשה ואין צריך להביא ראיה על הבנים** — ומסיים ואזיל: באלו בנים אמרו — בקטנים, ולא בגדולים. דאם הביא ראיה על הגדולים שאין כרוכין אחר האם — אין מביא ראיה על הקטנים. **באשה אחת** — שאמר: אשה אחת נשאתי. אבל אמר: שתי נשים היו, ומתה האחת, ואלו בנים של זו — מביא ראיה עליה שהיא מיוחסת, ועל הבנים שהם בניה, על הגדולים ועל הקטנים, ואפילו כרוכין אחריה — דשמא בניה של חברתה היו וגדלתן.

לא

לא

לא שנו — דסמכינן אכרוכין אלא לקדושי הגבול, אם כהן הוא — אוכלים בקדשי הגבול. משמביא ראיה על אשה זו שהיא כשירה לכהונה — סומכין על הבנים הכרוכין אחריה, לומר בניה הן, ואינן חללין. **אבל ליוחסין** — אם יש בהן בנות — אינן נישואות לכהנים עד שיביאו ראיה שהן בנותיה של זו. **ורבי יוחנן אמר אפילו ליוחסין** — סמכינן אחזקה שהן כרוכין אחריה. **ואוזא רבי יוחנן לטעמיה** — דאמר: סמכינן אחזקה שהוחזקו ליכרך אצלה בחזקת שהיא אמו, אפילו לענין דיני נפשות, ליסקל ולישרף זה על זה בדלקמן. וכל שכן ליוחסין להכשר כהונה. **מלקין על החזקות** — על דבר שאנו מחזיקים כן, ואפילו אין עדות בדבר. **שורפין וסוקלין כו'** — כדמפרש להו ואזיל. **ואין שורפין תרומה על החזקות** — דבר שהוא טמא מתוך חזקה ולא מתוך שהוא ראיה, ונגע בתרומה. כגון תינוק, שהוא סתמא מוחזק טמא, שמחפש באשפה שיש שם נבילות ושרצים, ונגע בתרומה — אין שורפין, אלא תולין. כדמפרש טעמא, כדאמרינן: הטעמד עיסה על חזקת טהרה, ואלו הוא — ממיעוט תינוקות (הוא) שלא טיפח. **הוחזקה נדה בשכיניותיה** — שראו שכינותיה שהיא היום היתה מלובשת בגדי נדותה. **איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו בתוך הבית** — בחזקת שהיא אשתו ואלו בניהם, ואין אנו מכירין בהם בעדות גמור. **נסקלין זה על זה** — אם בא הבן על האשה — נסקל הבן עליה משום בא בא על אמו, והיא עליו. **ונשרפין זה על זה** — אם בא האיש על הבת, דבתו בשריפה. **ותינוק מורכב על כתיפה והגדילתו** — בחזקת בנה. **ובצק בידו** — בידוע שנטל מן העיסה. **לטפח** — בשרצים ונבלות שבאשפה. **פסוק מיעוטא** — דאין מטפחים, לחזקה דעיסה, ואיתרע רובא דמטפחין. דלרבי מאיר לא בטיל מעוטא לגמרי, דשמעינן ליה (נדה לב,א) דחזיא למיעוטא. דהילכך במקומו עומד, וכי משכח מידי לאיצטרופי בהדיה — מצטרף. **מיעוטא כמאן דליתיה דמי** — דבטיל ליה לגבי רובא. ורבנן לטעמייהו, דלא חיישי למיעוט (שם). **זו היא ששורפין עליה את התרומה** — חזקה ששורפין עליה את התרומה: חזקת תינוקות שמחזיקין לטפח — שורפין עליה תרומה. דהאי מטמאין דקאמרי רבנן — לשרוף קאמרי. **אין זו חזקה ששורפין בו'** — וכי אמרי רבנן — לתלות קאמרי. **שרצים** — צב הדומה לצפרדע, הצב טמא והצפרדע טהור. **מטפלים שם** — עושים נפולין נפולין, תחיכות תחיכות. **ונמצאו תחיכות בעיסה** — ואין ידוע אם של שרצים או של צפרדעים. **אם רוב שרצים** — אם הבית מוחזק להיות שרצים מצוים שם יותר מצפרדעים — טמא אף לישרף, דחזקה ורובא דאיתיה קמן הוא. אבל הויא תינוק — רובא דליתיה קמן הוא. **כותיה דרבי יוחנן** — דאמר "מטמאין" דרבנן — לתלות. **במי שיש דעת לישאל** — וקיימא לן (נדה ד,ב): ברשות היחיד ספיקו טמא. דבדבר שאין בו דעת לישאל קיימא לן (שם) דאפילו ברשות היחיד ספיקו טהור.

נקודים

לא שנו אלא בקדשי הגבול — לפירוש רש"י, הא דאמרינן דמהני ברוכין — היינו דוקא לתרומה, שאם הוא כהן והביא ראיה על האשה — אין צריך להביא ראיה על הבנים שהן להאכילן בתרומה. וקשה: דמשמע דמכל מקום צריך שיהו ברוכין להאכילן בתרומה. ובפרק "האשה שנתארמלה" (כתובות כה,ב) אמרינן: האומר "בני זה וכהן הוא" — נאמן להאכילו בתרומה, ואינו נאמן להשיאו אשה. אלמא לא בעינן שיהו ברוכין אחריה! ויש לומר: דרב תנא הוא, ופליג. ורבינו תם פירש: דרב סבר כמאן דאמר (שם כד,ב): אין מעלין מתרומה ליוחסין, ולכך נאמן להאכילו תרומה — כיון דבידו הוא. ומתניתין דהכא סברה כמאן דאמר (שם): מעלין מתרומה ליוחסין. והכא דבי פירושו: לא שנו אלא בקדשי הגבול, פירוש: בכל דבר קדושה, כגון לתרומה, ולנשיאת כפים, ולהשיאו אשה. אבל ליוחסין — לא. כלומר, לסקול על ידו, דקאמר "זה הבן זו אמו" והבן בא עליה — לא מהימן. והיינו דקאמר: ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר: סוקלין ושורפים על החזקות, לפירוש הקונטרס אבל ליוחסין — כגון להיות משמש בנו על גבי המזבח לא מהימן, צריך לומר דהכי מיתיי ראיה: סוקלין ושורפין על החזקות, וכל שכן דנאמן ליוחסין.

שדרכו של תינוק לטפח — פירש בקונטרס: לטפח באשפה. ואם תאמר: ביון שהתינוק אינו יודאי טמא, אם כן אמאי נקט תינוק שנמצא בצד העיסה? לינקוט שנגע בעיסה! ועוד קשה: דאמרינן בתוספתא (דתהרות פרק ג עיין שם): מפני מה אמרו שהתינוק מטמא — משום דנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו, והכא מפרש משום דמטפחין באשפה! לכך פירש רבינו תם: שהתינוק ודאי טמא, כדמפרש בתוספתא. ולכך נקט שנמצא בצד העיסה ובצק בידו — דהשתא ספק הוא אם נטלה מן העיסה ושמא את העיסה, או שמא אדם טהור נכנס לשם ונטל את העיסה ונתן לתינוק. ובהא פליגי רבי מאיר ורבנן. דרבי מאיר מטהר, דתלינן באדם טהור. וחכמים מטמאין — מפני שדרכו של תינוק לטפח, פירוש: בעיסה, ויש לנו לומר שנטלה. ובכי האי גוונא פליגי בתוספתא גבי תינוק שנמצא בצד הקבר ושושנים בידו, ואינו יודע אם התינוק נטלן או אדם טהור נתנן לו, רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין. **סמוך** מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא — פירוש: הוי רוב כמאן דליתיה. וקשה: בריש פרק בתרא דיבמות (קיט,א) אמרינן, גבי האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאת עמה, ושמעה האשה שמת בעלה, רבי מאיר אומר: לא תנשא ולא מתייבמת, לפי דרוב נשים מתעברות וילדות, ואיכא למימר שהצרה שהלכה עמו ילדה, והויא האשה שנשארה פטורה מן היבום, ומיעוט מפילות ילדיקן. ואקאמר רבי מאיר דאמרינן: סמוך מיעוטא לחזקה, שהרי היתה בחזקת זקוקה ליבום כשהלך בעלה למדינת הים ולא היה לו בנים, והוה ליה פלגא ופלגא. כלומר, דמיעוטא וחזקה חשובין כנגד אותן רוב נשים מתעברות וילדות, והוה פלגא ופלגא, ולא תנשא ולא תתייבם. וכמו כן אית לן למימר הכא! וכי תימא דאין הכי נמי, והא דמטהר רבי מאיר — היינו משום דתינוק אין בו דעת לישאל, וכל ספק שאין בו דעת לישאל אף ברשות היחיד ספיקו טהור — דהא בהדיא אמרינן בסמוך בשמעתין דעשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל! ויש לומר: שאין זה רוב חשוב אלא רוב גרוע, לכך מרעי ליה מיעוטא וחזקה. ותדע שאין חשוב, מדאמרינן בסמוך: עשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל, ולכך מטמאין את העיסה. ואי הוה רוב חשוב — אפילו אין בו דעת לישאל הוה לן לטמויי. ועל כרחך צריך לומר כן, דאם לא כן — קשה אליבא דרבנן. דהא רבנן קאמר התם גבי הלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת — תנשא, דקסברי דמיעוט כמאן דליתיה דמי, ורובא וחזקה — רובא עדיף. ואם כן — אמאי קאמר הכא רבי יוחנן אליבא דרבנן: אין זו חזקה ששורפין עליה תרומה? אלא שמע מינה שאין זה רוב חשוב, ולפיכך התם דרוב חשוב — תנשא. (ולפי זה ניחא מה שמקשים העולם, דקשה להו גבי שני דברים אין בו דעת לישאל ועשאוהו כמי שיש בו דעת לישאל, וקא חשיב דתינוק. ומקשין: מאי איריא שיש בו דעת לישאל? תיפוק ליה משום דסבירא להו לרבנן במיעוטא כמאן דליתיה, ורובא וחזקה רובא עדיף, ואם כן אפילו אין בו דעת לישאל — טמא, דהא אין זה ספק טומאה, אלא ודאי טומאה! שמע מינה שאין זה רוב חשוב. ואי לאו דעשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל — לא היו מטמאים).

רבי

רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו — משמע דלרבנן אפילו אשתו עמו אסור להתייחד עם שתי נשים. ואפילו לרבי שמעון נמי, עם שתי נשים ואשתו עמו הוא דשרי, אבל עם אשה אחת — אפילו אשתו עמו אסור. ושקשה מההיא דפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה כה,א) גבי הא דתנן: לא תתייחד אשה עמהם. ובעי עלה בגמרא: במאי עסקינן? אילימא בחד — ודכוותה בישראל מי שרי? והתנן לא יתייחד כו'! ומסיק: בשאשתו של נברי עמו. נברי — אין אשתו משמרתו, ישראל — אשתו משמרתו. ומדלא מסיק לה התם כרבי שמעון — משמע דאפילו כרבנן נמי אתיא, ובאשה אחת נמי משמע דשרי כשאשתו עמו. לכך נראה לרבינו יצחק דלרבי שמעון אינו אסור אלא בשאין אשתו עמו דוקא. והכי גרסינן: רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים, ובזמן שאשתו עמו — ישן עמהן בפונדקי, מפני שאשתו משמרתו. ואתאן אפילו לרבנן, ואפילו עם אשה אחת.

רבי ההיא מעשה דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה – פירש רבינו חננאל: מעשה באשה אחת שהיתה בוכה ומתאוננת על קבר בעלה, והיה שם אדם אחד שהיה שומר תלוי אחד, רצה לו למלך לשומרו. ובא אצל האשה ופיתה אותה, ושמעה לו. וכשחזר אצל התלוי לא מצאו, והיה מצטער מאד מפחד המלך. אמרה לו האשה: אל תירא, קח בעלי מקברו, ותלוהו במקומו. ואפיקתיה לבעלה, ותלה. הרי לך שאפילו בשעת אנינות נתגבר יצרה עליה. אך הקונטרס פירש שתי לשונות. בלשון אחד גרס: ורבנן – כי ההיא עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה. והכי פירושו: לרבנן, אפילו תביר יצרו כדאמר – יש לחרש, דפעמים שאין שם אנינות ועושין עצמן כאילו נושאין תינוק מת, ויוצאין לעבירה. כי היכי דהוה עובדא דההיא איתתא, דהוה עובדא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם הרוכל עמה לקוברו. ועוד פירש לשון אחר: דלא גרסינן "ורבנן" אלא הכל ממילתיה דאבא שאול, והכי פירושו: כלומר מה יתרעם אדם על חטאיו – דיו חיים שנתתי לו, כי ההוא מעשה דההיא איתתא, כדאיתא בספר חסידים: מעשה באשה אחת שהיו לה שבעה בנים ומת אחד מהם, והיתה בוכה, ואמרו לה: אל תבכי, ואם לאו – עוד יומת בן אחר. ולא שתקה ומת אחר, וכן עשתה עד שמתו כולם, והיא אחרי כן מחמת שנתאוננה על מדותיו. ולהאי פירושא לא גרסינן "ההוה עובדא ואפיקתיה".

מלקין

מה יתרעם על מדותיו, וכי גבר על המיתו? דיו חיים שנתתי לו. - ורבנן: כי ההוא מעשה דההיא איתתא, ואפיקתיה - פירש רבינו חננאל: מעשה באשה אחת שהיתה בוכה ומתאוננת על קבר בעלה, והיה שם אדם אחד שהיה שומר תלוי אחד, רצה לו למלך לשומרו. ובא אצל האשה ופיתה אותה, ושמעה לו. וכשחזר אצל התלוי לא מצאו, והיה מצטער מאד מפחד המלך. אמרה לו האשה: אל תירא, קח בעלי מקברו, ותלהו במקומו. ואפיקתיה לבעלה, ותלה. הרי לך שאפילו בשעת אנינות נתגבר יצרה עליה. אך הקונטרס פירש שתי לשונות. בלשון אחד גרס: ורבנן – כי ההיא עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה. והכי פירושו: לרבנן, אפילו תביר יצרו כדאמר – יש לחרש, דפעמים שאין שם אנינות ועושין עצמן כאילו נושאין תינוק מת, ויוצאין לעבירה. כי היכי דהוה עובדא דההיא איתתא, דהוה עובדא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם הרוכל עמה לקוברו. ועוד פירש לשון אחר: דלא גרסינן "ורבנן" אלא הכל ממילתיה דאבא שאול, והכי פירושו: כלומר מה יתרעם אדם על חטאיו – דיו חיים שנתתי לו, כי ההוא מעשה דההיא איתתא, כדאיתא בספר חסידים: מעשה באשה אחת שהיו לה שבעה בנים ומת אחד מהם, והיתה בוכה, ואמרו לה: אל תבכי, ואם לאו – עוד יומת בן אחר. ולא שתקה ומת אחר, וכן עשתה עד שמתו כולם, והיא אחרי כן מחמת שנתאוננה על מדותיו. ולהאי פירושא לא גרסינן "ההוה עובדא ואפיקתיה".

נקורים נקורים בעיסה - תולין, לא אוכלין ולא שורפין. אמר רבי יהושע בן לוי: לא שנו אלא במשקים לבנים, אבל במשקים אדומים - אם איתא דנקיר מידע ידיע. - ודילמא בלעתינהו עיסה? - אמר רבי יוחנן: דבר זה שמע ברייר, ופירשו לא שמעו שמועה מפרש בגמרא. וישן עמהם — הבן עם אמו. ובעודו קטן קאמר דישן עמה בקירוס בשר, כדמפרש ואזיל. תניא: זה ישן בכסותו כו' — וכן הבת עם אביה בעודה קטנה. **גמרא** מאי מעמא — לא יתייחד עם שתי נשים, כאשה שמתייחדת עם שני אנשים? **דתנן** קלה עליהן — ושתיהן נוחות להתפתות. **אלא** — להכי נקט קרא "בן אמך" — לומר שהבן מצוי אצל האם. **פשטיה דקרא כמאי כתיב** — לענין פשוטו של מקרא, שמדבר בהסתה, אמאי נקט "בן אמך"? **בן אב בני ליה** — לפי שנמצעו בחלק ירושתו. **בן אם לא בני ליה** — שאין להם חלק ירושה יחד, זה ירוש את אביו וזה ירוש את אביו. **דלא כאבא שאול** — דאמר: איש מתייחד עם שתי נשים. **כל שלשים יום** — ולד שמת בתוך שלשים יום אין צריך לבבדו במותו להוציאו לקבורה לא במטה ולא בכליבה, אלא בחיק. **ונקבי באשה אחת ושני אנשים** — ואין צריכים רבים ללוותן, אלא שלשה. **אבל לא באיש אחד ושתי נשים** — משום יחוד, שלא היו בתי הקברות סמוכין לעיר. **מה יתאונן** — מה מועיל אנינות לאדם לסמוך על כך מלהוזהר ביצרו? כל זמן שהוא חי צריך להיות בגבר על חטאיו, שאם לא כן — יהא יצרו גובר עליו ויחטיאנו. **על מדותיו** — על קורותיו הקורות אותו. **מה יתאונן אדם חי** — למה יתאונן אדם חי, למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו, אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתתי לו חיים, ולא הבאתי עליו מיתה. **וכי גבר על המיתו הוא** — שלא חטא לי, ובצדקתו הוא חי? בתמיה. **ורבנן** — אפילו תביר יצריה בדקאמרת, יש לחוש. פעמים שאין שם אנינות ועושין עצמן כאילו נושאין תינוק מת, ויוצאין לעבירה. כי היכי דהוה עובדא, דהוה עובדא בההיא איתתא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם הרוכל עמה לקוברו. לשון אחר ממורי הזקן, ולא גרסינן "ורבנן", אלא כולה באבא שאול גריס: דיו חיים שנתתי לו. כי ההיא איתתא, דאמרינן במועד קטן (כה,ב) שקשתה על מתה יותר מדאי עד שמתו שבעה בניה והיא אחריהם, מחמת שנתאוננה על מדותיו. "דהוה עובדא ואפיקתיה" לא גרסינן. **והוציאוה עשרה אנשים בכסותה** — בחזקת שהיא מתה, וקלקלו עמה. ואשת איש היתה. **דמחברי עשרה וגנבי**

נקורים = *ביקרור"ש בלעז, שנקרו תרנגולים בעיסה. **תולין** — אם עיסה זו של תרומה — חיישינן שמא שתו התרנגולין ממשקין הטמאים ובעוד המשקה טופח בחרטומיהם נקרו בעיסה. ומדקאמר שני דברים הללו עשאום כמי שיש בו דעת לשאול, ושנינו באחת מהן תולין — מכלל דתניתן תולין. **בריבי** — גדול הדור, רבי יהושע בן לוי. **ופירשו לא שמעו** — דבאדומים נמי היה לו לפרש ולחלק בין צלולים לעבורים. משקין צלולין נוחין ליבלע. **שבבואה** של תינוק — דמות פניו. **משנה עם שתי נשים** — מפני שדעתן קלה, ושתיהן נוחות להתפתות ולא תירא זו מחבירתה — שאף היא תעשה כמותה. **עם שני אנשים** — שהאחד בוש מחבירו. **פתייחד אדם עם אמו** — טעמא מפרש בגמרא. וישן עמהם — הבן עם אמו. ובעודו קטן קאמר דישן עמה בקירוס בשר, כדמפרש ואזיל. תניא: זה ישן בכסותו כו' — וכן הבת עם אביה בעודה קטנה. **גמרא** מאי מעמא — לא יתייחד עם שתי נשים, כאשה שמתייחדת עם שני אנשים? **דתנן** קלה עליהן — ושתיהן נוחות להתפתות. **אלא** — להכי נקט קרא "בן אמך" — לומר שהבן מצוי אצל האם. **פשטיה דקרא כמאי כתיב** — לענין פשוטו של מקרא, שמדבר בהסתה, אמאי נקט "בן אמך"? **בן אב בני ליה** — לפי שנמצעו בחלק ירושתו. **בן אם לא בני ליה** — שאין להם חלק ירושה יחד, זה ירוש את אביו וזה ירוש את אביו. **דלא כאבא שאול** — דאמר: איש מתייחד עם שתי נשים. **כל שלשים יום** — ולד שמת בתוך שלשים יום אין צריך לבבדו במותו להוציאו לקבורה לא במטה ולא בכליבה, אלא בחיק. **ונקבי באשה אחת ושני אנשים** — ואין צריכים רבים ללוותן, אלא שלשה. **אבל לא באיש אחד ושתי נשים** — משום יחוד, שלא היו בתי הקברות סמוכין לעיר. **מה יתאונן** — מה מועיל אנינות לאדם לסמוך על כך מלהוזהר ביצרו? כל זמן שהוא חי צריך להיות בגבר על חטאיו, שאם לא כן — יהא יצרו גובר עליו ויחטיאנו. **על מדותיו** — על קורותיו הקורות אותו. **מה יתאונן אדם חי** — למה יתאונן אדם חי, למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו, אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתתי לו חיים, ולא הבאתי עליו מיתה. **וכי גבר על המיתו הוא** — שלא חטא לי, ובצדקתו הוא חי? בתמיה. **ורבנן** — אפילו תביר יצריה בדקאמרת, יש לחוש. פעמים שאין שם אנינות ועושין עצמן כאילו נושאין תינוק מת, ויוצאין לעבירה. כי היכי דהוה עובדא, דהוה עובדא בההיא איתתא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם הרוכל עמה לקוברו. לשון אחר ממורי הזקן, ולא גרסינן "ורבנן", אלא כולה באבא שאול גריס: דיו חיים שנתתי לו. כי ההיא איתתא, דאמרינן במועד קטן (כה,ב) שקשתה על מתה יותר מדאי עד שמתו שבעה בניה והיא אחריהם, מחמת שנתאוננה על מדותיו. "דהוה עובדא ואפיקתיה" לא גרסינן. **והוציאוה עשרה אנשים בכסותה** — בחזקת שהיא מתה, וקלקלו עמה. ואשת איש היתה. **דמחברי עשרה וגנבי**

נקוּרִים נקוּרִים בָּעִיסָה - תּוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמַשְׁקִים לְבָנִים, אֲבָל בְּמַשְׁקִים אֲדוּמִים - אִם אִיתָא דְּנָקִיר מִידַּע יְדִיעַ. - וְדִילְמָא בְּלַעְתִּינְהוּ עִיסָּה? - אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דָּבָר זֶה שָׁמַע בְּרַייֵר, וּפֵירוּשׁוֹ לֹא שָׁמְעוּ שְׁמוּעָה: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמַשְׁקִים צְלוּלִים שֶׁבְּבוּאָה שֶׁל תִּינוֹק נִיכָּר בָּהֶן, אֲבָל מַשְׁקִים עֲכוּרִים - לֹא. **משנה** לֹא יִתְייַחֵד אָדָם עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, אֲבָל אִשָּׁה אַחַת מִתְייַחֶדֶת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף אִישׁ אֶחָד מִתְייַחֵד עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, בִּזְמַן שֶׁאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְיָשֵׁן עִמָּהֶם בְּפוּנְדָּקִי, מִפְּנֵי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְשַׁמַּרְתּוֹ. מִתְייַחֶדֶת אָדָם עִם אִמּוֹ וְעִם בִּתּוֹ וְיָשֵׁן עִמָּהֶם בְּקֵירוּב בָּשָׂר, וְאִם הִגְדִּילוּ - זוֹ יְשֵׁנָה בְּכְסוּתָהּ וְזֶה יָשֵׁן בִּכְסוּתוֹ. **גמרא** מַאי מַעְמָא? תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ: הוֹאִיל וְנָשִׁים דַּעְתָּן קַלּוֹת עֲלֵיהֶן. מָנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: רָמַז לְיִחוּד מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן - שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי יִסְתְּךָ אָחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ". וְכִי בֶּן אֵם מֵסִית, בֶּן אָב אֵינוֹ מֵסִית? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: בֵּן - מִתְייַחֵד עִם אִמּוֹ, וְאָסוּר לְהִתְייַחֵד עִם כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. - פְּשָׁטֵיהּ דִּקְרָא בְּמַאי כְּתִיב? - אָמַר אַבַּיֵי: לָא מִיבָּעְיָא קַאֲמַר; לָא מִיבָּעְיָא בֶּן אָב דְּכָנֵי לֵיהּ, וְעַיֵּין לֵיהּ עֲצוֹת רָעוֹת. אֶלָּא אֲפִילּוּ בֶּן אֵם, דְּלָא כָּנֵי לֵיהּ - אֵימָא צַיְיתֵי לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. נִימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּאַבָּא שָׁאוּל, דְּתַנְיָא: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם יוֹצֵא בְּחֵיק וְנִקְבָּר בְּאִשָּׁה אַחַת וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים, אֲבָל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד וּשְׁתֵּי נָשִׁים. - אַפִילּוּ תֵּימָא אוֹמֵר: אַף בְּאִישׁ אֶחָד וּשְׁתֵּי נָשִׁים. אַבָּא שָׁאוּל, וְרַבָּנַן סְבְרִי לַהּ כְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: "מַה יִּתְאוֹנֵן אָדָם חַי גֶּבֶר עַל חֲטָאָו" - אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת אֲנִינוּתוֹ שֶׁל אָדָם, יִצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו. - וְאַבָּא שָׁאוּל: כִּי כְּתִיב הַהוּא - בְּמִתְרַעֵם עַל מִדּוֹתָיו כְּתִיב. וְהָכִי קָאָמַר: כִּי הַהוּא מַעֲשֶׂה דְּהַהִיא אִיתְּתָא, וְאַפִּיקְתֵּיהּ. "אֲבָל אִשָּׁה אַחַת". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּכְשֵׁרִים, אֲבָל בְּפִרְיָצִים - אֲפִילּוּ בְּי עֲשָׂרָה נָמֵי לָא. הָוָה מַעֲשֶׂה וְהוֹצִיאוּהָ עֲשָׂרָה בְּמִטָּה. אָמַר רַב יוֹסֵף: תֵּדַע, דִּימְחַבְּרֵי בְּי עֲשָׂרָה וְגָנְבֵי כְּשׁוֹרָא וְלָא מְיַכְּפֵי מַהֲדָדֵי. נִימָא מְסַיְּיעָא לֵיהּ: מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמָּא יָבֹא עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים - אִין, אִינְשֵׁי דְּעָלְמָא - לָא! - שָׁאנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, דְּיָדְעֵי לְאַתְרוֹיֵי

בשוּרא — שיש בה משוי לעשרה. **מוסרים לו** — בית דין. מי שקנא לאשתו ונסתרה, והוא מעלה להשקותה — מוסרין לו בית דין שבעיר שני תלמידי חכמים, שמא יבא עליה בדרך. שהרי נאסרה עליו, כדתנן (סוטה כז,ב): "נטמאה" "נטמאה" — אחד לבעל ואחד לבועל. אם בא עליה — שוב אין הסוד בודקין אותה, דכתיב (במדבר ה) "ונקה האיש מעון" בזמן שהאיש מנוקה מעון — הסוד בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון — אין הסוד בודקין את אשתו, ונמצא שם שמים נמחק לבטלה.

לאתרויי

לאתרויי ביה — שאם יבא עליה — אין מים בודקין אותה. **לא שנו** — דאמר: אשה מתייחדת עם שני אנשים. **שמא יצטרך אחד לנקביו** — ובעי להתרחק לצניעות. דניחוש **עליה שהדי** — אם יבא עליה, ויעידו לפני בית דין, ולא ימחו עליה מגילה. דלי **ביעדך** — מדר ללכת, שנקדמנה. **כגון אנן** — בתמיה. **רבי חנינא בר פפי** וחביריו — רבי צדוק ורב כהנא בפרק קמא (קדושין מ,א). **מלקין על היחוד** — מדרות. **ואין אומרין** — אשת איש על בעלה, מחמת ייחוד. **לא אמרו** — דמלקין. **אתה מוציא לעז** — שיאמרו: ראוה שזינתה, לכך הלקוה, והאידנא ליכא מיתת בית דין למיקטלינהו. **מר זוטרא** מלקי — על ייחוד אשת איש, ומכרזי עליה שלא זינתה אלא נתייחדה. **על לא טובה השמועה** — מי שיוצא קול עליו שהוא עובר עבירות — מלקין אותו. ד"לא טובה השמועה" — לאו הוא, דכתיב בבני עלי "אל בני" — לאו יש כאן, על "לא טובה השמועה". **אפסרה** = *קבשטר"א. ומקרי ליה — קורא לפניו "אל בני", להודיע שעל לאו זה הוא לוקה. **בעלה בעיר אין חוששין לה משום** יחוד — להלקות. דמסתפי מבעל, השתא אתי. **שקולו דרגא** — שאבלו בעליה, וירדו רב יוסף ואשתו, והוא נשאר בעליה. שקולו דרגא מתותי ביבי — שלא ירד ויתיחד. **שושביניתה** — בעלת ברית לו. **אנשים בחוץ** — בבית החיצון. **ונשים בפנימי אין חוששין משום** יחוד — שהחיצונים אין להם דרך לפנים, ואיך יתייחד האיש אחד עם הנשים? אבל הפנימים יש להם דרך לחוץ, הילכך אנשים בפנים ונשים בחוץ — חוששין שמא יצא אחד מהם, ויתייחד עם הנשים. **איבעא** — אנשים בחוץ ונשים בפנים — חוששין שמא יכנס האחד לפנים, ולא ירגישו בו חבירו. אנשים בפנים ונשים בחוץ — אין חוששין שמא תבנס היא לפנים, ואם תבנס היא לפנים — לא איכפת לן, דאשה מתייחדת עם שני אנשים. ואם אחד מהן יוצא לבין הנשים — אין זה ייחוד, דמיסתפי שמא יצא אחד מהן אחריו, שהרי דרך הפנימים על החיצונים. **גולפי** — מקום קבוצת אנשים ונשים, או לדרשה או לחופה. היה מסדר קונקנים של חרס הרבה בניתים, שאם יבאו זה אצל זה יקשקשו וישמע קול. **דייר** — לשון דרי דרי (מגילה יב,א), שוורות שוורות. **דייר קנה** — מסדר קנים, שהעובר עליהן קולם נשמע. **סקבא דשתא ריגלא** — ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה — ימות הרגל, שיש קבוצת אנשים ונשים לשמוע דרשה, ונותנין בעין זו. **אבא** — על השלחן אוכלין. **וכיבי** = **ולנ"ץ המוציאין ליחה ומאוסין. **הכי** — היכר לרבי מאיר. **אתבא** — ספינות המעברות. **נקט מצרא** — חבל מתוח משפת הנהר אל שפתו, ואוחזין בו לבא על דף קצר המוטל ברוחב הנהר. **שבקיה** — להתיר לרבי מאיר. **דמברא** — לצד השני שמעבר המים. **לא הוה מברא** — חבל מתוח משפת הנהר אל שפתו, ואוחזין בו לבא על דף קצר המוטל ברוחב הנהר. שבקיה

לְאַתְרְוֵי בֵּיהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בָּעֲיר, אֲבָל בַּדֶּרֶךְ - עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלִשָּׁה, שֶׁמָּא יִצְטָרֵךְ אֶחָד מֵהֶם לְהִשְׁתִּין וְנִמְצָא אֶחָד מִתְיַיחֵד עִם הָעֲרָוָה. נִיכָּא מַסַּיֵּיע לֵיהּ: מוֹסְרִים לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמָּא יָבֹא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ. תֵּרֵי וְאִיהוּ - הָא תְּלָתָא. - הָתָם כִּי הֵיכִי דְּנִיהֲוֵי עֲלַיְיהוּ סָהֲדֵי. רַב וְרַב יְהוּדָה הֲווֹ קָאָזְלִי בְּאוֹרְחָא, הֲוָה קָאָזְלָא הַהִיא אִיתְּתָא קַמַּייהוּ. אָמַר לֵיהּ רַב לְרַב יְהוּדָה: דַּל כַּרְעָיךְ מִקַּמֵּי גִּיהֲנֹם. אָמַר לֵיהּ: וְהָא מָר הוּא דַּאֲמַר בְּכׇל שָׁרֵי שָׁפִיר דָּמֵי! - אָמַר לֵיהּ: מֵי יֵימַר דִּבְכִשְׁרִים כְּגוֹן אֲנָא וְאַתְּ? - אֶלָּא כְּגוֹן מַאי? - כְּגוֹן רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפִּי וַחֲבֵירָיו. אָמַר רַב: מַלְקִין עַל יִיחוּד, וְאֵין אוֹסְרִין עַל הַיִּיחוּד. אָמַר רַב אַשִׁי: לָא אָמְרַן אֶלָּא בְּיִיחוּד פְּנִויָּה, אֲבָל בְּיִיחוּד דְּאֵשֶׁת אִישׁ - לָא, שְׁלָא תְּהֵא מוֹצִיא לַעַז עַל בְּנֵיהָ. מָר זוּטְרָא מַלְקֵי וּמְכַרְזִי. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן מִפַּרְהֲטָיָא לְרַב אַשִׁי: מָר נָמֵי לֵילְקֵי וְלִכְרְזֵי! - אָמַר לֵיהּ: אִיבָּא דִּשְׁמַע בְּהָא, וְלָא שָׁמַע בְּהָא. אָמַר רַב: מַלְקִין עַל לֹא טוֹבָה הַשְׁמוּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר "אַל בָּנַי לֹא טוֹבָה הַשְּׁמוּעָה". מָר זוּטְרָא מוֹתֵיב לָהּ אַפְּסִירָה עַל פֶּתְפֵּיהּ, וּמַקְרֵי לֵיהּ: "אַל בָּנַי". אָמַר רַבָּה: בְּעָלָה בָּעִיר אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יִיחוּד. אָמַר רַב יוֹסֵף: פָּתַח פְּתוּחַ לְרְשׁוּת הָרַבִּים - אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יִיחוּד. רַב בִּיבִי אִיקְלַע לְבֵי רַב יוֹסֵף. בָּתַר דִּכְרַךְ רִיפְתָּא, אֲמַר לְהוּ: שְׁקוֹלֵי דַּרְגָּא מִתּוֹתֵי בִּיבִי. - וְהָא אָמַר רַבָּה: בְּעָלָה בָּעִיר אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יִיחוּד! - שָׁאנֵי רַב בִּיבִי, דִּשּׁוּשְׁבִינְתֵּיהּ הִיא, וְגַיְיסָא הִיא. אָמַר רַב פְּהָנָא: אֲנָשִׁים מִבַּחוּץ וְנָשִׁים מִבִּפְנִים - אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יִיחוּד, אֲנָשִׁים מִבִּפְנִים וְנָשִׁים מִבַּחוּץ - חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יִיחוּד. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא אִיפְּכָא. אָמַר אַבַּיֵי: הִשְׁתָּא דְּאָמַר רַב פְּהָנָא הָכִי, וְתָנֵא מַתְנִיתָא אִיפְּכָא - אֲנָא נַעֲבִיד לְחוּמְרָא. אַבַּיֵי דַּיֵיר גּוּלְפֵי, רָבָא דַּיֵיר קָנֵּה. אָמַר אַבַּיֵי: סַקְבָא דִּשְׁתָּא רִיגְלָא. הָנֵךְ שְׁבוּיֵיתָא דַּאֲתַאי לְנַהַרְדְּעָא, אִסְקִינְהוּ לְבֵי רַב עַמְרָם חַסִידָא, אִשְׁקוֹלוּ דַּרְגָּא מִקַּמַּייהוּ. בְּהַדֵי דְּקָא חָלְקָה חָדָא מִנַּייהוּ נָפַל נְהוֹרָא בְּאִיפּוּמָא, שְׁקָלֵיהּ רַב עַמְרָם לְדַרְגָּא דִּלְהָא הֲווּ יָכְלִין בֵּי עֲשָׂרָה לְמִדְלֵיהּ, דְּלֵיהּ לְחוּדֵיהּ, סָלֵיק וְאָזֵיל. כִּי מָטָא לְפַלְגָּא דַּרְגָּא אִיפְּשַׁח, רָמָא קָלָא: נוּרָא בֵּי עַמְרָם! אִתּוּ רַבָּנַן. אָמְרוּ לֵיהּ: פְּסִיפְתִּינַן! - אָמַר לְהוּ: מוֹטָב תִּיכְסְפוּ בֵּי עַמְרָם בְּעָלְמָא הַדֵּין, וְלָא תִּיכְסְפוּ מִינַּיהּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי. אֲשַׁבְּעֵיהּ דִּינְפַּק מִינַּיהּ, נְפַק מִינֵּיהּ כִּי עַמּוּדָא דְּנוּרָא. אָמַר לֵיהּ: חֲזֵי, דְּאִתָּךְ נוּרָא וַאֲנָא בִּישָׁרָא, וַאֲנָא עָדִיפְנָא מִינָּךְ. רַבִּי מֵאִיר הֲוָה מִתְלוֹצֵץ בְּעוֹבְרֵי עֲבֵירָה. יוֹמָא חַד אִידְּמֵי לֵיהּ שָׂטָן כְּאִיתְּתָא בְּהַהּ גִּיפָּא דְּנַהֲרָא, לָא הֲוָה מַבְרָא - נָקֵט מְצָרָא וְקָא עָבַר. כִּי מְטָא פַּלְגָּא מְצָרָא - שְׁבַקֵיהּ, אָמַר: אִי לָאו דְּקָא מַכְרֵזִי בְּרִקְעָא "הִזָּהֲרוּ בְּרִבִּי מֵאִיר וְתוֹרָתוֹ" - שְׁוִיתֵיהּ לְדָקְדָּ תַּרְתֵּי טָעֵי. רַבִּי עֲקִיבָא הֲוָה מִתְלוֹצֵץ בְּעוֹבְרֵי עֲבֵירָה. יוֹמָא חַד אִידְּמֵי לֵיהּ שָׂטָן כְּאִיתְּתָא בְּרֵישׁ דֵּיקְלָא, נַקְטֵיהּ לְדֵיקְלָא וְקָלֵיס וְאָזֵיל. כִּי מְטָא לְפַלְגֵּיהּ דְּדֵיקְלָא שְׁבַקֵיהּ, אָמַר: אִי לָאו דְּמַכְרֵזִי בְּרִקְעָא "הִזָּהֲרוּ בְּרִבִּי עֲקִיבָא וְתוֹרָתוֹ" - שְׁוִיתֵיהּ לְדָקְדָּ תַּרְתֵּי טָעֵי. גֵּירָא בְּעִינֵיהּ דְּשָׂטָן, יוֹמָא חַד מָעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי הֲוָה, אִידְּמֵי לֵיהּ בְּעֶגְיָא, אֲתָא קָרֵא אִבָּבָא, אַפֵּיקוּ לֵיהּ רִיפְתָּא. אָמַר לֵיהּ: יוֹמָא כִּי הַאִידָּנָא כּוּלֵּי עָלְמָא גַּוָּאוֵי וַאֲנָא אַבָּרֵאי? - עַיְילֵיהּ, וְקָרֵיבוּ לֵיהּ רִיפְתָּא. - אָמַר לֵיהּ: יוֹמָא כִּי הַאִידָּנָא, כּוּלֵּי עָלְמָא אַתָּכָא וַאֲנָא לְחוּדַאי? אַתְיוּהוּ אוֹתְבוּהוּ אַתַּכָּא. הֲוָה יָתֵיב מְלֵא נַפְשֵׁיהּ שִׁיחְנָא וְכִיבֵי עֲלַיְיהוּ, וַהֲוָה קָעֲבֵיד בֵּיהּ מִילֵי דְּמֵאִים. אָמַר לֵיהּ:

מלקין — פירש בקונטרס: דמיירי בפנויה, דהכי מוקי לה בסמוך. ואין אוסרים על הייחוד — מיירי בייחוד אשת איש. וקשה: דאם כן לצדדים קתני, רישא בפנויה וסיפא באשת איש! ונראה לפרש: דסיפא נמי מיירי בפנויה, ולאוסרה לבהן משום זונה. ומיהו, קשה: דתנן בפרק קמא דכתובות (יג,א): היתה מעוברת, ואמרו לה: מה טיבו של עובר זה? מאיש פלוני וכהן הוא. רבי יהושע אומר: אינה נאמנת. ופריך עליה בגמרא מהא דאמר רב הכא: אין אוסרין על הייחוד! ומשני: מעלה עשו ביוחסין. ולפי מה שפירשתי, דמיירי לאוסרה לכהן — לא משני גמרא התם מידי, והכא הכא מיירי ליוחסין, ואפילו הכי אמרינן דאין אוסרין! ויש לומר: דלעולם מיירי ליוחסין. והא דמשני התם מעלה עשו ביוחסין — שאני התם דאינה נאמנת. משום דמודה היא שנבעלה. והכא דקאמר דאין אוסרין — היינו משום דאינה מודה שנבעלה.

בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד — פירש בקונטרס: אין חוששין להלקות. משמע מתוך פירושו — הא איסורא מידא איכא. וקשה: דאם כן מאי פריך בסמוך על רב יוסף, דקאמר: שקולו דרגא מתותי ביבי! והאמר רבה: בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד! ומאי קושיא? נהי דמלקות ליכא — איסורא מידא איכא! ונראה לפרש: אין חוששין כלל משום יחוד, ואפילו איסורא ליכא.

סקבא דשתא דריגלא — פירוש: ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה, כלומר, ימות הרגל (שיש) קבוצות אנשים ונשים לשמוע הדרשה, ונותנין עין זו על זה. ויש אומרים לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות.

אבי

תיב שפיר — שב בהוגן, שלא תמאיסנו. **הבו לי בכא** — מזגו לי כוס. **אכמר** = *שוטי"ר בלעז. **שוא ביה ביחו** — השליך בתוכו את ביחו, ליחה היוצאה מן הריאה. **נחרו ביה** — נערו בו. **שקא** — הוא החזיק עצמו כמת. **שקא** = הלקיח, כמו שקל. **שמעו דקאמרי פלימו קטל גברא** — השמיעו לאנשי ביתו קול יוצא מבחוץ, ואומרים: פלימו קטל גברא. **ערק** — פלימו, בסבור שבאים עליו נוגשי המלך להורגו. **משא** — נחבא בבית הכסא חוץ לעיר. **חזייה** — שטן לפלימו דמטעי. **מאי מעמא אטרת הבי** — למה הורגלה לקללני. **אלא היכי ניסא** — לדחורחר מעלי, שלא תחטיאני. **דפריש מינאי** — מחמת זקנה, ומה יראה מיצר הרע? **קשטה נפשה** — בתכשיטיה, קישוטי בשמים ואפרסמון. **חלפא ותני קמיה** — עברה לפניו ושנתה פעם שניה. **אנא חרותא** — שם זונה ניכרת בעיר.

אבי מכלי להו מכולה דברא — נראה דהני אמוראי חומרא בעלמא קא עבדי, ואנן קיימא לן כרבנן דרבי יהודה (קדושין פב,א) דאמרו לו: לא נחשדו ישראל לא על משכב זכור ולא על הבהמה.

הכל

תִּיב שַׁפִּיר. אָמַר לֵיהּ: הָבוּ לִי כָּסָא, יְהָבוּ לֵיהּ כָּסָא.
אִכְּמַר שָׁדָא בֵּיהּ בִּיחוֹ, נָחֲרוּ בֵּיהּ. שָׁקָא וּמִית. שָׁמְעוּ
דְּהָווּ קָאָמְרִי: פְּלִימוֹ קָטֵל גַּבְרָא! פְּלִימוֹ קָטֵל גַּבְרָא!
עָרַק וְטָשָׁא נַפְשֵׁיהּ בְּבֵית הַכִּסֵּא. אֲזַל בָּתְרֵיהּ, נָפַל
קַמַּיהּ. כִּי דְּחַזְיֵיהּ דַּהֲוָה מְצַטַּעַר - גַּלֵּי לֵיהּ נַפְשֵׁיהּ.

אָמַר לֵיהּ: מַאי טַעֲמָא אָמְרַתְּ הָכִי? - וְאֶלָּא הֵיכִי אֵימָא? - אָמַר לֵיהּ: לֵימָא מָר "רַחֲמָנָא נִגְעַר
בֵּיהּ בַּשָּׂטָן". רַבִּי חֲיָיא בַּר אַשִׁי הָוֵה רָגִיל כָּל עִידָּן דַּהֲוָה נָפֵל לְאֵפֵיהּ הָוֵה אָמַר: הְרַחֲמָן יְצִילָנוּ
מִיֵּצֶר הָרָע. יוֹמָא חַד שַׁמְעַתִּינְהוּ דְּבֵיתְהוּ, אָמְרָה: מִכְּדֵי הָא בְּמָה שָׁנֵי דְּפָרֵישׁ לֵיהּ מִינַּאי, מַאי
טַעֲמָא קָאָמַר הָכִי? יוֹמָא חָדָא הָוֵה קָא גָּרֵים בְּגִינַּיְיתִיהּ, קְשָׁטָה נַפְשָׁהּ חִלְפָּהּ וְתָנְיָה קַמֵּיהּ:
אָמַר לָהּ: מַאן אַתְּ? - אָמְרָה: אָנָא חָרוּתָא, דְּהָדְרֵי מִיּוֹמָא. תְּבָעָהּ. אָמְרָה לֵיהּ: אִיתֵי נֵיהֲלֵיהּ
לְחָדָּ רוּמָנָא דְּרֵישׁ צוּצְיָתָא. שָׁוְור, אֲזַל אֲתֵיהּ נֵיהֲלֵהּ. כִּי אֲתָא לְבֵיתֵיהּ הָוֵה קָא שָׁגְרָא דְּבֵיתְהוּ
תַּנּוּרָא, סָלֵיק וְקָא יָתֵיב בְּגַוֵּיהּ. - אָמְרָה לֵיהּ: מַאי הַאי? - אָמַר לָהּ: הָכִי וְהָכִי הָוֵה מַעֲשֶׂה.
- אָמְרָה לֵיהּ: אָנָא הַוַּאי. - לָא אַשְׁגַּח בָּהּ, עַד דְּיַהֲבָה לֵיהּ סִימָנֵי. - אָמַר לָהּ: אָנָא מִיהָא
לְאִיסּוּרָא אִיכַּוְונוּ. כָּל יָמָיו שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק הָיָה מִתְעַנֶּה, עַד שֶׁמֵּת בְּאוֹתָהּ מִיתָה. דְּתַנְיָא:
"אִישָׁהּ הֶחָפַר וַה' יִסְלַח לָהּ" בְּמֶה הַכָּתוּב מְדַבֵּר - בְּאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה בְּנֶדֶר, וְשָׁמַע בַּעְלָהּ וְהֵפֵר
לָהּ. וְהִיא לֹא יָדְעָה שֶׁהֵפֵר לָהּ בַּעְלָהּ, וְהָיְתָה שׁוֹתָה יַיִן וּמְמַאֶמְאָה לַמֵּתִים. רַבִּי עֲקִיבָא כִּי הָוֶה
מָטֵי לְהַאי פְּסוּקָא הָוֶה בָּכֵי; אָמַר: וּמָה מִי שֶׁנִּתְפַּיֵּיס לְאֶכּוֹל בְּשַׂר חֲזִיר וְעָלָה בְּיָדוֹ בְּשַׂר טָלָה
- אָמְרָה תּוֹרָה: צְרִיכָה כַּפָּרָה וּסְלִיחָה, מִי שֶׁנִּתְפַּיֵּיס לְאֶכּוֹל בְּשַׂר חֲזִיר וְעָלָה בְּיָדוֹ בְּשַׂר חֲזִיר
- עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כֵּיוָצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר "וְלֹא יָדַע וְאָשַׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ". כְּשֶׁהָיָה רַבִּי
עֲקִיבָא מְגִיעַ לִכְפּוּף זֶה הָיָה בּוֹכֶה: וּמָה מִי שֶׁנִּתְפַּיֵּיס לֶאֱכוֹל שׁוּמָן וְעָלָה בְּיָדוֹ חֵלֶב - אָמְרָה
תּוֹרָה "וְלֹא יָדַע וְאָשַׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ", מִי שֶׁנִּתְפַּיֵּיס לֶאֱכוֹל חֵלֶב וְעָלָה בְּיָדוֹ חֵלֶב - עַל אַחַת כַּמָּה
וְכַמָּה. אִיסֵּי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: "וְלֹא יָדַע וְאָשַׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ" - עַל דָּבָר זֶה יְדִידִים כָּל הַדְּיוֹמִים.
"מִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אִסֵּי: מִתְיַחֵד אָדָם עִם אֲחוֹתוֹ, וְדַר עִם
אִמּוֹ וְעִם בִּתּוֹ. כִּי אֲמָרָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל אֲמַר: אָסוּר לְהִתְיַחֵד עִם כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה,
וַאֲפִילּוּ עִם בְּהֵמָה. תְּנַן: מִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ וְעִם בִּתּוֹ וְיֵשׁ עִמָּהֶם בְּקִרְוּב בָּשָׂר, וְתִיבְעֵי
דִּשְׁמוּאֵל? - אָמַר לָךְ שְׁמוּאֵל: וְלִימְעֵמְיךָ, הָא דְּתַנְיָא: אֲחוֹתוֹ וַחֲמוֹתוֹ וְאִשְׁתּוֹ כֹּל עֲרָיוֹת
שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין מִתְיַחֵד עִמָּהֶם אֶלָּא בְּעֲדִים. בְּעֲדִים - אִין, שֶׁלֹּא בְּעֲדִים - לָא. אֶלָּא תַּנָּאֵי הִיא.
דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: הַזָּהֲרוּ בִּי מִפְּנֵי בִּתִּי. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: הַזָּהֲרוּ בִּי מִפְּנֵי כַּלָּתִי. לְיוֹגְלָ
עָלָיו אוֹתוֹ תַּלְמִיד. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ מִשּׁוּם רַבִּי חַנִּינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא הָיוּ יָמִים מוֹעָטִים עַד
שֶׁנִּכְשַׁל אוֹתוֹ תַּלְמִיד בַּחֲמוֹתוֹ. "אֲפִילּוּ עִם בְּהֵמָה". אֲבִיי מְכַלְלֵיהּ מִפּוּלְּהָ דְּבָרָא, רַב שֵׁשֶׁת
מַעֲבֵר לֵיהּ מִצְּרָא. רַב חָנָן מִנְּהַרְדְּעָא אִיקְלַע לְרַב כָּהֲנָא לְפוּם נַהֲרָא, חֲזִייֵהּ דְּיָתֵיב וְקָא גָּרֵם
וְקַיְימָא בְּהֵמָה קַמֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: לָא סָבַר לָהּ מָר אֲפִילּוּ עִם בְּהֵמָה? אָמַר לֵיהּ: לָאו אַדַּעְתָּאי.
אָמַר רָבָא: מִתְיַחֵד אָדָם עִם שְׁתֵּי יְבָמוֹת, וְעִם שְׁתֵּי צָרוֹת, עִם אִשָּׁה וַחֲמוֹתָהּ, עִם אִשָּׁה וּבַת
בַּעְלָהּ, עִם אִשָּׁה וְתִינוֹקֶת שֶׁיּוֹדַעַת טַעַם בִּיאָה וְאֵין מוֹסֶרֶת עַצְמָהּ לְבִיאָה. "הִגְדִּילוּ זֶה יָשַׁן
בְּכִסְאוֹתוֹ וכו'". וְכַמָּה? אָמַר רַב אַדָּא בַּר רַב עַוָּא אָמַר רַב אַסִי: תִּינוֹקֶת - בַּת תֵּשַׁע שָׁנִים
וְיוֹם אֶחָד, תִּינוֹק - בֶּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. אִיכָּא דְּאָמְרִי: תִּינוֹקֶת - בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, תִּינוֹק - בֶּן שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה וְיוֹם אֶחָד, וְזֶה וְזֶה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא "שָׁדִים נִבְנוּ וּשְׂעָרֵךְ
צִמֵּחַ". אָמַר רַבָּפֵּא בַּר אַמֵּי אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵינָהּ בּוֹשָׁה לַעֲמוֹד לְפָנָיו עֲרוֹם,
אֲבָל בּוֹשָׁה לַעֲמוֹד לְפָנָיו עֲרוֹם - אָסוּר. מַאי טַעֲמָא - יֵצֶר אִלְבְּשָׁהּ. רַב אַחָא בַּר אַבָּא אִיקְלַע
לְבֵי רַב חִסְדָּא חֲתָנֵיהּ, שְׁקַלֵיהּ לִבַת בְּרֵתֵיהּ אוֹכְבְיהּ בִּכְנָפֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: לָא סָבַר לָהּ מָר דִּמְקַדֵּשְׁא? - אָמַר לֵיהּ: עֲבָרָתָ לָךְ אַדְּרַב,
דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב וְאִיתֵימָא רַבִּי אֶלְעָזָר: אָסוּר לְאָדָם שֶׁיְּקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתֹאמַר "בְּפוֹלְנִי אֲנִי רוֹצָה".
- מָר נְמֵי עֲבָר לֵיהּ אַדְּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מְשַׁתְּמְשִׁים בְּאִשָּׁה! - אָמַר לֵיהּ: אָנָא כְּאִידָּךְ דִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לִי, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל:

אישׁ?

הכל

הכל לשם שמים — ואין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה, ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה. **משנה** **לא** ילמד רווק **סופרים** — רווק = פנוי בלא אשה. **סופרים** = מלמדי תינוקות. כלומר, לא ירגיל רווק עצמו להיות מן הסופרים. ובגמרא מפרש טעמא. וכן לא תלמד אשה סופרים — לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות. **אף מי שאין לו אשה** — בגמרא מפרש מאי היא. **לא יעשה רווק את הבהמות** — שלא יתאוה לה. **ולא יישנו שני רווקים בטלית אחת** — שלא יבואו לידי משכב זכור. **וחכמים מתירין** — שלא נחשדו במשכב זכור ובהמה. **גמרא** **מאי טעמא** — לא ילמד רווק סופרים, אי נימא משום דחשדיה רווקים אמשכב זכור דתינוקות? **אמרו לו לרבי יהודה** — דמתניתין, דאמר: לא יישנו שני רווקין בטלית אחת. **משום אסהתא** **דינוקי** — אמותיהם של תינוקות, שמצויות אצלו להביא את בניהן לבית הספר. **מי שאין לו אשה כלל** — ומוסיף אדתנא קמא, דקאמר: רווק — שלא נשא אשה מימיו, ואתא רבי אלעזר למימר: אפילו היתה לו ומתה. אבל יש לו ואינה שרויה אצלו — מותר, או דלמא כו'. **משנה** **כל שעסקיו עם הנשים** — שמלאכת אומנותו נעשית לנשים, והנשים צריכות לו. **לא יתייחד עם הנשים** — אפילו עם הרבה נשים. לפי שלבו גס בהן, וכולן מחפות עליו. ואילו איש אחרינא בין שתי נשים תנן (קדושין פ.ב): אבל עם שלש או ארבע — שפיר דמי. נקיה וקלה — מפרש בגמרא שפיר. ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת, אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו. **חבר גמל בפן קדר** — בעלי קרנות. כל אלו אומנות לישטיות, כשלנים בדרכים הם נבנסים ולוקטים עצים מן הכרמים ופירות. ועוד, שנשברים לאדם ומעבירין על תנאם. **רועה** — בהמות שלו, שמעבירן לרעות בשדה אחרים. חנוני — מלומד באונאה: להטיל מים בין, צרורות בחטין. **משטו** — של אבא גוריא. **החמרים רוכן רשעים** — מפני ליסטיות. **הגמלין רוכן בשרים** — שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטין, ויראים לנפשם, ומשברים לבם למקום. **הספנין** רוכן **חפידים** — שפורשין למקום הסכנה, ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלין. **טוב שבריואים** לגיהנם — אינו ירא מן החולי, ומאכלו מאכל בריאים, ואינו משבר לבו למקום, ופעמים שהורג נפשות, ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא. **טוב שבטבחים** — ספיקי טריפות באות לידו, וחס על ממונו ומאכילן. **אבל** **התורה אינה** כן — שאף הבא לידי זקנה או ייסורין ואינו יכול לעסוק בה — הוא אובל ממתן שכרה, דכתיב "עוד ינובון בשיבה". **גמרא** **סוחרי רע** — מנהגו רעה, קרבותו רע, להשתדל עמו שיהא סר אליו ובא לביתו. **הצורפין** — צורפי זהב, הערשין לנשים שירין נזמים וטבעות. **הסריקים** = סורק בגדים לנשים, *פלוקירד"א. **הנקורות** — מנקרי ריחיים של יד שנשים טוחנות בהם, כדתנן בבתובות (נט,ב): אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה: טוחנת ואופה. ואמרינן (שם): בריחיא דידא. **והריזלין** — מוכרין קישוטי בשמים לנשים. **והספרין** — הנשים צריכות להן בשביל בניהם. **והגרן** — אומן המקיז דם, על שם שמגרע את הדם. **הבורסקי** — מעבד להם עורות ללבוש ולנעול. **והבלן** — מחמם מרחצאות. **מהלך על צידו וחוזר נפה ונתלה ויושב** — שלשתן סימני גאוה, אבל אין זו דומה לזו, ובבולן הוא חלוק מדת הכשרים. נתלה ויושב — אינו יושב אלא אם כן נסמך או לאחוריו או על צידו דרך גאוה. ובשביל שהבריות מוסרין נפשן לידו הוא מתגאה. **ועינו צרה** — בממונו להוציא בלום, מפני שהוא מלומד לאבול אצל המקיזין, ואינו מלומד להוציא. **ועינו רעה** — נותן עיניו בבריאים שיחלו, ויהיו צריכין לו. **אוכל הריבה** — שמלומד לאבול עם כמה אנשים בכל יום. **ומוציא קימעא** — מתוך שמאכלו יפה בלחם נקי ובשר שמן שממעטים את הזובל. שכל אדם מכין לסעודת הקוה מאכל בריאה. **וחשוד על הערויות** — מתוך שהנשים צריכות לו, ועסקו עמהן. **ועל הגנל** — שהנשים גוחלות מבעליהן ונותנות לו. **ועל שפיכות דמים** — זימנין דשפיך ליה לדמא לפחות מרביעית.

מחטא

הכל לשם שמים — ועל זו אנו סומכין השתא, שאנו משתמשים בנשים. **לא** ילמד רווק סופרים — פירוש: תלמידים. רווק הוא אדם פנוי שלא נשא אשה מעולם, ותרגום של "ובחורים בשול יכשלו" הוא: רווקים (ישעיה מ,ל). **ולא** ירעה בהמה — מפני שיש לו תאוה יותר מאיש אחר שנשא אשה.

לא יתייחד עם הנשים — פירש בקונטרס: ואפילו עם נשים דרבה. דדווקא רוכל, אבל איש אחר מותר. וקשה להרב רבינו משה: דאמר לעיל (פא,א): אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חרושתן משום יחוד. משמע דאסור להתייחד עם נשים הרבה לבולי עלמא! לכן נראה לי: לא יתייחד עם הנשים — אפילו אשתו עמו, דשרינן לעיל (פ,ב), דכיון דהוי רוכל — איכא חששא טפי. **אלא** הכל לפי זכותו — פירוש: לפי מזלו. דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא.

הדרן עלך עשרה יוחסין

הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם. משנה לֹא יְלַמֵּד אָדָם רָוָק סוֹפְרִים, וְלֹא יְלַמֵּד אִשָּׁה סוֹפְרִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה לֹא יְלַמֵּד סוֹפְרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִרְעֶה רָוָק בְּהֵמָה, וְלֹא יֵישְׁנוּ שְׁנֵי רָוָקִין בְּטַלִּית אַחַת, וַחֲכָמִים מַתִּירִים. **גמרא** מַאי טַעְמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם יָנוּקֵי - וְהָתְנַיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכַּב זָכוּר, וְלֹא עַל הַבְּהֵמָה! אֶלָּא רָוָק - מִשּׁוּם אִמַּהְתָּא דִּינוּקֵי, אִשָּׁה - מִשּׁוּם אֲבָהָתָא דִּינוּקֵי. "רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַף מִי שֶׁאֵין כו'". אִיבָּעֵיָא לְהוּ: מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה כְּלָל, אוֹ דִלְמָא בְּשָׁאנְיָא שְׁרִירָה אֲצָלוֹ? תָּא שְׁמַע: אַף מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְאֵינָהּ שְׁרִירָה אֲצָלוֹ לֹא יְלַמֵּד סוֹפְרִים. "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יִרְעֶה כו'". תָּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכַּב זָכוּר וְלֹא עַל הַבְּהֵמָה. **משנה** כָּל שֶׁעֲסָקָיו עִם הַנָּשִׁים - לֹא יִתְיַחֵד עִם הַנָּשִׁים. וְלֹא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָּנוּת הַנָּשִׁים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָּנוּת נְקִיָּה וְקַלָּה, וְיִתְפַּלֵּל לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר וְהַנְּכָסִים שֶׁלּוֹ. שֶׁאֵין אוּמָּנוּת שֶׁאֵין בָּהּ עֲנִיּוּת וַעֲשִׁירוּת, שֶׁלֹּא עֲנִיּוּת מִן הָאוּמָּנוּת וְלֹא עֲשִׁירוּת מִן הָאוּמָּנוּת, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי זְכוּתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: רְאֵיתִי מְיַמְּיְךְ חַיָּה וְעוֹף שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אוּמָּנוּת? וְהֵן מִתְפַּרְנְסִין שֶׁלֹּא בְּצַעַר. וַהֲלֹא לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי, וַאֲנִי נִבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי - אֵינוֹ דִין שֶׁאֶתְפַּרְנֵס שֶׁלֹּא בְּצַעַר? אֶלָּא שֶׁהִזְעַרְתִּי מַעֲשַׂי וְקִפַּחְתִּי אֶת פַּרְנָסָתִי. **אַבָּא** גּוּרְיָן אִישׁ צִדְיָן אוֹמֵר מִשּׁוּם אַבָּא גּוּרְיָא: לֹא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ חַמָּר, גַּמָּל, קַדָּר, סַפָּן, רוֹעֶה, וְחָנְוָנִי - שָׁאוּמָּנוּתָן אוּמָּנוּת לִיסְטִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ: הַחַמָּרִין - רוֹכְנִין רְשָׁעִים, וְהַגַּמָּלִין - רוֹכְנִין בְּשָׂרִין, הַסַּפָּנִין - רוֹכְנִין חֲסִידִים, טוֹב שֶׁבָּרוֹפְאִים לַגֵּיהִנֹּם, וְהַכַּשָּׁר שֶׁבַּטַּבָּחִים - שׁוֹחֲטוֹ שֶׁל עַמָּלֵק. רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר: מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָּנוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בָּנַי אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁאָדָם אוֹכֵל מִשְׂכָּרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, שְׁאָר כָּל אוּמָּנוֹת אֵינָן כֵּן. כְּשֶׁאָדָם בָּא לִידֵי חוֹלִי אוֹ לִידֵי זִקְנָה אוֹ לִידֵי יִסּוּרִין, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲסוֹק בְּמְלַאכְתּוֹ - הֲרֵי הוּא מֵת בְּרָעָב. אֲבָל הַתּוֹרָה אֵינָהּ כֵּן, אֶלָּא מְשַׁמַּרְתּוֹ מִכָּל רַע בְּנְעוּרָיו, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּזִקְנוּתוֹ. בְּנַעֲרוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר - "וְקוֹיֵ ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ", בְּזִקְנוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר - "עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה", וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ "וְאַבְרָהָם זָקֵן... וְ ה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל". מִצִּינוּ שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִיתְּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר "עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי". **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן: כָּל שֶׁעֲסָקָיו עִם הַנָּשִׁים סוֹדוֹ רַע, פְּגוּם הַצּוֹרְפִים וְהַפְּרִיקִים, וְהַנְּקוֹרוֹת, וְהָרוֹכְלִין, וְהַגְּרָדִיִּים, וְהַסַּפָּרִים, וְהַכּוֹבְסִים, וְהַגַּרָּע, וְהַבַּלָּן, וְהַבּוֹרְסְקִי. אֵין מְעַמְּדִים מֵהֶם לֹא מֶלֶךְ, וְלֹא כֹּהֵן גָּדוֹל. מַאי טַעְמָא - לָא מִשּׁוּם דְּפַסְלִיל, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּזִיל אוּמָּנוּתַיְיהוּ. תָּנוּ רַבָּנָן: עֲשָׂרָה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בַּגַּרָּע: מְהַלֵּךְ עַל צִידּוֹ, וְרוֹחֵז נֶפֶשׁ, וְנִתְלֶה וְיוֹשֵׁב, וְעֵינוֹ צָרָה, וְעֵינוֹ רָעָה, אוֹכֵל הַרְבֵּה וּמוֹצִיא קִמְעָא, וַחֲשׁוּד עַל הָעֲרָיוֹת, וְעַל הַגַּנָּל, וְעַל שְׁפִיכוּת דָּמִים. דָּרַשׁ רַב קַטְרָא: לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָּנוּת נְקִיָּה וְקַלָּה. מַאי הִיא? אָמַר רַב יְהוּדָה:

מחטא

מַחְטָא דְּתַלְמִיתָא. תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֵין לְךָ אוּמָּנוּת שֶׁעוֹבֶרֶת מִן הָעוֹלָם, אַשְׁרֵי מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת הוֹרָיו בְּאוּמָּנוּת מְעוּלָּה, אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁרוֹאֶה אֶת הוֹרָיו בְּאוּמָּנוּת פְּגוּמָה. אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא בָּסָם וּבְלֹא בּוּרְסָקִי, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוּמָּנוּתוֹ בָּסָם וְאוֹי לוֹ מִי שֶׁאוּמָּנוּתוֹ בּוּרְסָקִי. אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא זְכָרִים וּבְלֹא נְקֵבוֹת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּנָיו זְכָרִים וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּנָיו נְקֵבוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם לְבְנוֹ אוּמָּנוּת נְקֵיָּה וְקַלָּה, וְיַבַּקֵּשׁ רַחֲמִים לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר וְהָעֳכָסִים שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין עֲנִיּוּת מִן הָאוּמָּנוּת וְאֵין עֲשִׁירוּת מִן הָאוּמָּנוּת, אֶלָּא לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר שֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה' צְבָאוֹת". "רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אִם רָאִיתָ מְמֻיָּךְ". תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִימַי לֹא רָאִיתִי צְבִי קַיִץ, וַאֲרִי סַפָּל, וְשׁוּעָל חֲנֻנִי - וְהֵם מְתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְּצַעַר. וְהֵם לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשַׁנִי, וַאֲנִי נִבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי. מָה אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשַׁנִי - מִתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְּצַעַר, וַאֲנִי שֶׁנִּבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי - אֵינוֹ דִּין שֶׁאֶתְפַּרְנֵס שֶׁלֹּא בְּצַעַר? אֶלָּא שֶׁהֵרַעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי וְקִיפַּחְתִּי אֶת פַּרְנָסָתִי, שֶׁנֶּאֱמַר "עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ". "רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָּנוּת וכו'". תַּנְיָא, רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר: מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָּנוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנִי אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁכָּל אוּמָּנוּת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין עוֹמְדֶת לוֹ אֶלָּא בִּימֵי יַלְדוּתוֹ, אֲבָל בִּימֵי זְקֻנּוּתוֹ חֲרֵי הוּא מוּטָל בָּרָעָב. אֲבָל תּוֹרָה אֵינָהּ כֵּן, עוֹמֶדֶת לוֹ לְאָדָם בָּעֵת יַלְדוּתוֹ, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בָּעֵת זְקֻנּוּתוֹ. בָּעֵת יַלְדוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר "וְקַוֵּי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים", בְּזִקְנוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר "עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשִׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ".

מחטא דתלמיתא — מחט תלמיית, *ברושדיי"ר בלעז, שהתפירות עשויות תלמים תלמים, שורות שורות, כתלמים של מחרישה. **שעוברת מן העולם** — שבטילה מן העולם, בין שהיא נקיה בין שהיא מאוסה יש בה צורך, ואם לא ילמדנה זה — ילמדנה אחר. **אשרי מי שריואה את הוריו** — יולדיו, ואת ילדיו, באומנות נקיה. **בשם** = מובר בשמים. **צבי** קיץ — מייבש קציעות בשדה. **סבל** = נושא משאות. **כל אומניות** — אין להן מתן שכר לאחר זמן, אלא שכר המצוי להם בשעתן. אבל תורה מתן שכרה בא מאליו לאורך ימים, ואף לחולה ולזקן שאינו יכול לעסוק בה עכשיו — אוכל מן הקודמות. **שנאמר עוד ינובון בשיבה** — יצמחו צמח, ויתייחד שכרן לעת שיבתן, "דשנים ורעננים יהיו" וגו'.

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קדושין

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קדושין

רש"י

אַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין. אָבוֹת קְרֵי לְהֶנֶךְ דְּכְתִיבִי בְּקָרָא וּבְגְמָרָא מִקְרֵי הֵי נִיהוּ תּוֹלְדוֹת: **תּוֹר וְהַבּוֹר וְכו'.** כְּסֵדֶר שֶׁהֵן כְּתוּבִין בְּפָרָשָׁה סְדָרָן בְּמִשְׁנָה דְּפָרָשָׁה רִאשׁוֹנָה נֶאֱמְרָה בְּשׁוֹר שֶׁנִּיזַּק בְּבוֹר: **כְּבָעֵר.** מְפֹרָשׁ בְּגְמָ': **לֹא חֲסֵר אֶשׁ.** כִּי חָצָא אֶשׁ: **לֹא חֲסֵר שׁוֹר כְּחֲבֵר הַמַּבְעֶה.** כְּלוֹמַר אִי כְּתִיב רַחֲמָנָא שׁוֹר לֹא נָפִיק מִבַּעֲיָה מִינַּיהּ וְאַמְטוּ לְהָבֵי אִינְטְרִיכוּ לְמִיכְתְּבוּ וּלְהָבֵי נָקֵט בְּרֵישָׁא כְּחֲבֵרִי הַמַּבְעֶה וְלֹא נָקֵט לְהוּ בְּסֵדֶר לֹא חֲבֵרִי הַבּוֹר מִשּׁוּם דְּהוּ לֹא חֲבֵרִי אִיהוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים וְעוֹד טַעֲמָא אַחֲרִינָא דְּקָא רָבוּתָא אִשְׁמְעִינַן שֶׁאוּ"ג שֶׁיֵּשׁ לִשְׁנֵיהֶם רוּחַ חַיִּים לֹא נָפִיק חַד מֵחֲבֵרֵיהּ וּבְגְמָ' מְפָרֵשׁ מַאי לֹא חֲבֵרִי דְּקָאָמַר: **כְּחֲבֵרִי הָאֵשׁ שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים.** וְאִי לֹא כְּתִיבִיה רַחֲמָנָא הֲוָה אָמִינָא לֵיפְטַר: **לֹא זֶה וְזֶה בּוֹ.** אִלּוּ שֶׁלְּשָׁתָן דַּרְכָּן לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק: **הַצַּד הַשָּׁוֶה בּוֹ.** מְפֹרָשׁ בְּגְמָ' לַאֲתוּיֵי מַאי: **בְּמַיטֵּב יַאֲיִר.** מֵעִידִית נְכָסָיו יִגְבֶּה דְּמֵי הַזִּיקוֹ אִם רוֹצֶה לְפָרְעוֹ לוֹ קַרְקַע: **גמ' חֲצֵאי.** בְּשׁוֹגֵג: **פְּקִילָה.** בְּמִזִּיד: **אי עֲבִיד שְׁתֵּי אָבוֹת.** בְּשׁוֹגֵג: **מִיחַיֵּיב.** תַּרְתֵּי חֲטָאוֹת: **לֹא מִיחַיֵּיב אֶלָּא חָדָא.** אַאֵב מְלָאכָה אֲבָל אִתּוֹלָדָה דִּידֵיהּ לֹא מִיחַיֵּיב: **וְלֹ"א דְּמַחַיֵּיב תַּרְתֵּי בּוֹ.** דְּאִי עֲבִיד אַב וְתוֹלְדָה דִּידֵיהּ מְחַיֵּיב תַּרְתֵּי חֲטָאוֹת בְּמִסְ' פְּרִישׁוּת בְּפ' אֲמָרוּ לוֹ (דף טז.) כּוֹלְהוּ אָבוֹת מְלָאכוֹת מִמִּשְׁכָּן גְּמָרִינַן לְהוּ בְּמִסֶּכֶת שַׁבָּת (דף מט:)

וטמא

דְּאִילּוּ עָבִיד שְׁתֵּי אָבוֹת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי אִי נַמִי שְׁתֵּי תּוֹלְדוֹת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי מְחַיֵּיב אֶפֵּל חָדָא וְחָדָא. וְאִילּוּ עָבִיד אַב וְתוֹלְדָה דִּידֵיהּ לֹא מְחַיֵּיב אֶלָּא חָדָא וּלְרַבִּי מְחַיֵּיב דְּמְחַיֵּיב אַתּוֹלְדָה בִּמְקוֹם אַב אֲמַאי קָרֵי לֵיהּ אַב וַאֲמַאי קָרֵי לָהּ תּוֹלְדָה הַךְ דַּהֲוָה בְּמַשְׁכֵּן חֲשִׁיבָא קָרֵי לֵיהּ אַב הַךְ דִּלְא הֲוֵי בְּמַשְׁכֵּן חֲשִׁיבָא קָרֵי לָהּ תּוֹלְדָה גַּבֵּי טוּמְאוֹת תְּנַן אָבוֹת הַטּוּמְאוֹת הַשֶּׁרֶץ וְהַשִּׁכְבַת זֶרַע

וטמא

דְּתַנְיָא בְּמַשְׁכָּן חֲשִׁיבָא קָרֵי לֵיהּ אַב הַךְ דִּלְא הֲוָאֵי בְּמַשְׁכָּן חֲשִׁיבָא קָרֵי לֵיהּ תּוֹלְדָה. וְלִפְי הַךְ גִּירְסָא בָּא לְאַפּוקֵי בְּמָה מְלָאכוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ חֲשׁוּבִין וְהָיוּ בְּמִשְׁכָּן דְּתוֹלְדוֹת נִיתְּנוּ וְלֹא אָבוֹת מְלָאכוֹת דִּרְאִמְרִינַן בְּפֶרֶק בָּמָה טוֹמְנִין (שבת דף מט:) הֵם הָעֲלוּ הַקְּרָשִׁים מִקָּרְקַע לְעֲנָלָה דְּהֵיְינוּ הַבְכָּרָה וּמוֹשִׁיט בְּרוֹשׁוֹ אַחַת וְאִית דִּגְרְסִי הַךְ דַּהֲוָה בְּמִשְׁכָּן וְחֲשִׁיבָא קָרֵי לָהּ אַב הַךְ דִּלְא הֲוָה בְּמִשְׁכָּן וְלֹא חֲשִׁיבָא קָרֵי לָהּ תּוֹלְדָה. וְלִפְי גִּירְסָא זוּ צָרִיךְ לוֹמַר דְּבָעֵי תַּרְתֵּי אֲבָל לֹא חֲשִׁיבָא וְלֹא הֲוֵי בְּמִשְׁכָּן אוֹ אִיפְּכָא הֲוֵי תּוֹלְדָה:

דְּחִוְּכִּיר הַחֲמוֹר תְּחִילָּה בִּלְא זֶה וְזֶה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים:

וְלֹא זֶה וְזֶה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים כַּחֲבֵרִי הָאֵשׁ. גַּבֵּי שׁוֹר וּמְבָעֶה לֹא הִצְרִיךְ לְפָרֵשׁ הַחוֹמְרָא כִּי הָכָא מִשּׁוּם דְּחַד מֵחַד קָל לְמִצְוֹא חוֹמֶר בְּאֶחָד מֵהּ שֶׁאֵין בְּחֲבֵרוֹ וְהָא דְּלֹא תָּנֵי הָכָא לֹא חֲבֵרִי הָאֵשׁ כַּחֲבֵרִי הַשּׁוֹר וּמְבָעֶה דְּקָתָנֵי לְקַמָּן (בריתות דף ח:) וְאִית דְּתֵיבְתָא דְּקָתָנֵי הָכָא דְּלֹא חֲבֵרִי הַבּוֹר וְהָא דְּלֹא תָּנֵי בְּסֵדֶר הַפָּרָשָׁה דְּקָתָנֵי הָכָא שׁוֹר וּמְבָעֶה וּבּוֹר וְאֵשׁ וְהָא דְּלֹא תָּנֵי בְּסֵדֶר הַפָּרָשָׁה דְּרָגִיל נָפְקָא לָן מִדְּמִשְׁלְחָה אֶת בְּעִירֶךָ דִּכְתִיב בְּתַר בּוֹר מ"מ שֶׁם שׁוֹר כְּתִיב קוֹדֶם בְּפָרָשָׁה דְּהֵיְינוּ גְּנֵיחָה דְּכָרֵן וְלִמ"ד מְבָעֶה זֶה אָדָם אע"ג דִּלְבָתַר הַבְעֵרָה כְּתִיב בְּפָרָשַׁת אֲמוֹר מֹכֵה בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה דְּהֵיְינוּ אָדָם דְּאִיזִיק שׁוֹר לֹא חָשׁ לְשַׁנּוֹתוֹ בְּסֵדֶר הַפָּרָשָׁה לְפִי שְׁרָחוֹק כָּל כָּךְ וְשָׁנָאוֹ בְּסֵדֶר לֹא חֲבֵרִי הַיְינוּ שֶׁמְּבָעֶה קוֹדֶם לְהַבְעֵר וְר"ת פ' דְּשֹׁם אָדָם כְּתִיב בְּפָרָשָׁה קוֹדֶם כִּי יִגְנוֹב אִישׁ שׁוֹר וְהוּא אֶחָד מֵאָבוֹת נְזִיקִין דְּקָתָנֵי לְקַמָּן בְּבַרְייְתָא בְּגְמָרָא:

לֹא חֲבֵרִי הַשּׁוֹר כְּחֲבֵרִי הַמַּבְעֶה. פֵּירוּשׁ אֵין קוֹלְטוֹ שֶׁל שׁוֹר כְּקוֹלְטוֹ שֶׁל מְבָעֶה כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּגְמָ' לְמ"ד תָּנָא שׁוֹר לְקַרְנוֹ וּמְבָעֶה לִשִׁינּוֹ מִשּׁוּם דְּשׁוֹר כְּנוֹתְנוֹ לְהַזִּיק וּמְבָעֶה אֵין כְּנוֹתְנוֹ לְהַזִּיק וְלִפְיכָךְ אִי כְּתִיב רַחֲמָנָא שׁוֹר לֹא אָתֵי מְבָעֶה מִינַּיהּ שֶׁהוּא קַל מִינַּיהּ וְאֵין פֵּירוּשׁוֹ בְּשׁוֹר שֶׁהוּא מִקְּטוֹמוֹת שֶׁבַּתַּלְמוּד לֹא רְאִי זֶה דְּהָתָם פֵּירוּשׁוֹ אֵין חוֹמֶרָא שֶׁל זֶה בְּחוֹמֶרָא שֶׁל זֶה וְלִכְךְ אֵין הַחוֹמָרוֹת גּוֹרְמוֹת זֶה הַדִּין אֶלָּא הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבְּהֶן גּוֹרֵם הַדִּין וְשִׁינּוּי בְּאֵן הַתַּלְמוּד פֵּירוּשׁוֹ מִבְּשֵׂאר מִקְּטוֹמוֹת מִשּׁוּם

תוספות

אַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין. אית דְּתֵיבְתָא דִּלְא תָּנֵי הָכָא כְּמוֹ הָכָא וּבְגְמָרָא גַּבֵּי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אָבוֹת נְזִיקִין וּבְאַרְבָּעָה מְחוּסְרֵי כְּפָרָה (בריתות דף ח:) וְאִית דְּתֵיבְתָא דְּקָתָנֵי הָכָא דִּלְא חֲבֵרִי הָאֵשׁ כַּחֲבֵרִי הַשּׁוֹר וּמְבָעֶה וּבּוֹר וְאֵשׁ וְהָא דְּלֹא תָּנֵי בְּסֵדֶר הַפָּרָשָׁה דְּקָתָנֵי הָכָא שׁוֹר וּמְבָעֶה וּבּוֹר וְאֵשׁ וְהָא דְּלֹא תָּנֵי בְּסֵדֶר הַפָּרָשָׁה דְּרָגִיל נָפְקָא לָן מִדְּמִשְׁלְחָה אֶת בְּעִירֶךָ דִּכְתִיב בְּתַר בּוֹר מ"מ שֶׁם שׁוֹר כְּתִיב קוֹדֶם בְּפָרָשָׁה דְּהֵיְינוּ גְּנֵיחָה דְּכָרֵן וְלִמ"ד מְבָעֶה זֶה אָדָם אע"ג דִּלְבָתַר הַבְעֵרָה כְּתִיב בְּפָרָשַׁת אֲמוֹר מֹכֵה בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה דְּהֵיְינוּ אָדָם דְּאִיזִיק שׁוֹר לֹא חָשׁ לְשַׁנּוֹתוֹ בְּסֵדֶר הַפָּרָשָׁה לְפִי שְׁרָחוֹק כָּל כָּךְ וְשָׁנָאוֹ בְּסֵדֶר לֹא חֲבֵרִי הַיְינוּ שֶׁמְּבָעֶה קוֹדֶם לְהַבְעֵר וְר"ת פ' דְּשֹׁם אָדָם כְּתִיב בְּפָרָשָׁה קוֹדֶם כִּי יִגְנוֹב אִישׁ שׁוֹר וְהוּא אֶחָד מֵאָבוֹת נְזִיקִין דְּקָתָנֵי לְקַמָּן בְּבַרְייְתָא בְּגְמָרָא: **לֹא** חֲבֵרִי הַשּׁוֹר כְּחֲבֵרִי הַמַּבְעֶה. פֵּירוּשׁ אֵין קוֹלְטוֹ שֶׁל שׁוֹר כְּקוֹלְטוֹ שֶׁל מְבָעֶה כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּגְמָ' לְמ"ד תָּנָא שׁוֹר לְקַרְנוֹ וּמְבָעֶה לִשִׁינּוֹ מִשּׁוּם דְּשׁוֹר כְּנוֹתְנוֹ לְהַזִּיק וּמְבָעֶה אֵין כְּנוֹתְנוֹ לְהַזִּיק וְלִפְיכָךְ אִי כְּתִיב רַחֲמָנָא שׁוֹר לֹא אָתֵי מְבָעֶה מִינַּיהּ שֶׁהוּא קַל מִינַּיהּ וְאֵין פֵּירוּשׁוֹ בְּשׁוֹר שֶׁהוּא מִקְּטוֹמוֹת שֶׁבַּתַּלְמוּד לֹא רְאִי זֶה דְּהָתָם פֵּירוּשׁוֹ אֵין חוֹמֶרָא שֶׁל זֶה בְּחוֹמֶרָא שֶׁל זֶה וְלִכְךְ אֵין הַחוֹמָרוֹת גּוֹרְמוֹת זֶה הַדִּין אֶלָּא הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבְּהֶן גּוֹרֵם הַדִּין וְשִׁינּוּי בְּאֵן הַתַּלְמוּד מִבְּשֵׂאר מִקְּטוֹמוֹת מִשּׁוּם דְּאַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין דְּתַנְיָא בְּמַשְׁכָּן חֲשִׁיבָא קָרֵי לֵיהּ אַב הַךְ דִּלְא הֲוָאֵי בְּמַשְׁכָּן חֲשִׁיבָא קָרֵי לֵיהּ תּוֹלְדָה. וְלִפְי הַךְ גִּירְסָא בָּא לְאַפּוֹקֵי בְּמָה מְלָאכוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ חֲשׁוּבִין וְהָיוּ בְּמִשְׁכָּן דְּתוֹלְדוֹת נִיתְּנוּ וְלֹא אָבוֹת מְלָאכוֹת דִּרְאִמְרִינַן בְּפֶרֶק בָּמָה טוֹמְנִין (שבת דף מט:) הֵם הָעֲלוּ הַקְּרָשִׁים מִקָּרְקַע לְעֲנָלָה דְּהֵיְינוּ הַבְכָּרָה וּמוֹשִׁיט בְּרוֹשׁוֹ אַחַת וְאִית דְּגִרְסִי הַךְ דַּהֲוָה בְּמִשְׁכָּן וְחֲשִׁיבָא קָרֵי לָהּ אַב הַךְ דִּלְא הֲוָה בְּמִשְׁכָּן וְלֹא חֲשִׁיבָא קָרֵי לָהּ תּוֹלְדָה. וְלִפְי גִּירְסָא זוּ צָרִיךְ לוֹמַר דְּבָעֵי תַּרְתֵּי אֲבָל לֹא חֲשִׁיבָא וְלֹא הֲוֵי בְּמִשְׁכָּן אוֹ אִיפְּכָא הֲוֵי תּוֹלְדָה:

אַרְבָּעָה

אָבוֹת נְזִיקִין הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמַּבְעֶה וְהָהֵבְעֶר לֹא חֲבֵרִי הַשּׁוֹר כַּחֲבֵרִי הַמַּבְעֶה וְלֹא חֲבֵרִי הַמַּבְעֶה כַּחֲבֵרִי הַשּׁוֹר וְלֹא זֶה וְזֶה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים כַּחֲבֵרִי הָאֵשׁ שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְלֹא זֶה וְזֶה שֶׁדַּרְכָּן לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק כַּחֲבֵרִי הַבּוֹר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֵילֵךְ וּלְהַזִּיק אֶלָּא הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁדַּרְכָּן לְהַזִּיק וְשִׁמְירָתָן עָלֶיךָ וְכִשֶּׁהִזִּיק חַב הַמַּזִּיק לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמֵיטַב הָאָרֶץ: **גמ'** מִדְּקָתָנֵי אָבוֹת מִכְּלָל דְּאִיכָּא תּוֹלְדוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהֶן כֵּיוֹצֵא בָּהֶן אוֹ לָאו כֵּיוֹצֵא בָּהֶן גַּבֵּי שַׁבָּת תְּנַן אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת אָבוֹת מִכְּלָל דְּאִיכָּא תּוֹלְדוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהֶן כֵּיוֹצֵא בָּהֶן לֹא שָׁנָא אַב חַמְּאַת וְלֹא שָׁנָא תּוֹלְדָה חַמְּאַת לֹא שָׁנָא אַב סְקִילָה וְלֹא שָׁנָא תּוֹלְדָה סְקִילָה וּמַאי אִיכָּא בֵּין אַב לְתוֹלְדָה נַפְקָא מִינָּהּ

דְּאִילּוּ אב מטמא אדם וכלים. פרש ולא גרסינן אדם ובגדים שלשון זה משמע מטמא אדם לטמא בגדים וא"ת והרי טמא מת עושה כלי מתכת כיוצא בו דחדב הרי הוא כחלל אלמא יש מהן כיוצא בהן וי"ל דאכתי אינו עושה כיוצא בו שאותו כלי מתכת אין עושה כלי מתכת אחר כיוצא בו כמו שמדקדוק ר"ת ברישׁ מתני' דאהלות:

תָּנוּ רבנן שלשה אבות. הפסיק בברייתא זו לפרש תולדותיהן לאו כיוצא בהן דקאמר **אָבוֹת** במהותן אימא בוחלה מועדת היא. לשלם נזק שלם אפילו בפעם ראשונה וא"ת ומהי תיתי אי מתלושה דדייה בתלושה אי משאר אבות תתיגם למ"ד (לקמן ד' ה:) קרן עדיפא דבוחנתו לחזיק ואפילו קרן אתי ובדמפרש ר"ת לקמן דהיינו למ"ד פלגא נזקא ממונא דאית ליה סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי אבל למ"ד פלגא נזקא דאית ליה סתם שוורים בחזקת שימור קיימי לא אתיא קרן מבוחנתו כדאמרינן לקמן (שם) כי שדית בור ביניידו אתי בוחנתו לבר מקרן דאיכא למיפרך שכן מועדין מתחלתן פי' דרכן להזיק משא"כ בקרן דבחזקת שימור קיימי וי"ל דלמ"ד פלגא דנזקא קנסא הוא דקאמר אבל במחותרת אימא בוחלה מועדת היא וישלם נזק שלם בפעם ראשונה לאו משום דאיטרחי קרא לאשמועינן דאין מועדת אלא החנא הוצרך לאשמועינן לקביא ראיה מן הפסוק דמחותרת נמי חזי בכלל נגיחה שלא תטעה לומר דנגיחה היינו בתלושה דומיא דקרני ברזל דצדקיה אבל במחותרת דרכו להזיק מתחילתן ונלמוד מבור ומחי מאבות לחייבו לכתחלה נזק שלם:

וּמִלְּתָא אגב אורחיה קמ"ל. ואפילו לרב פפא דאמר לקמן בשור שנגח ד' וה' (דף לו.) דמועד לאדם חתמא לא חזי מועד לבהמה היינו דוקא שנגח ג' בני אדם דבהכי לא חזי מועד לבהמה אבל נגח אדם ושור וחמור חזי מג' מינים חזי מועד לכל אבל נגח שור וחמור וגמל לא חזי מועד לאדם ואע"ג דלכל בהמה חזי מועד אפילו לרב פפא כדאיתא התם וה"ר מנחם פי' דה"ק מועד לאדם שהזיק מועד לכל וחזר בו מבהמה ונשאר מועד לאדם חזי מועד לבהמה דחזרה דבהמה לאו חזרה היא אבל מועד לכל וחזרה מאדם לא חזי מועד לאדם דחזרה דאדם חזרה היא: **כְּאֲשֶׁר** יבער הגלל. פי' ר"ח כמו נדבקו די אבן בגל (עזרא ו) שהשן דומה לאבן שיש:

הא

1 וְטֻמְאָה מֵת תּוֹלְדוֹתֵיהֶן לָאו כֵּיוֹצֵא בָּהֶן דְּאִילּוּ אָב
2 מְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים וְאִילּוּ תּוֹלְדוֹת אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין
3 מְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים לֹא מְטַמֵּא הָכָא מַאי אָמַר רַב
4 פָּפָּא יֵשׁ מֵהֶן כֵּיוֹצֵא בָּהֶן וְיֵשׁ מֵהֶן לָאו כֵּיוֹצֵא בָּהֶן
5 ת"ר ג' אָבוֹת נָאֶמְרוּ בְּשׁוֹר הַקָּרֶן וְהַשֵּׁן וְהָרֶגֶל קָרֶן
6 מְנָלַן דִּת"ר כִּי יִגַּח אֵין נְגִיחָה אֶלָּא בְּקָרֶן שֶׁנֶּאֱמַר
7 וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּה בֶּן כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר
8 ה' בְּאֵלֶּה תְּנַגֵּח אֶת אֲרָם וגו' וְאוֹמֵר בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר
9 לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּח מַאי וְאוֹמֵר
10 יָכוֹל תֵּימָא דִּבְרֵי תוֹרָה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה לֹא תֵּלְפֵינַן ת"ש
11 בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְהַאי מַלְּיָא הוּא גְּלִילוּ מִילְּתָא
12 בְּעַלְמָא הוּא דְּנְגִיחָה בְּקָרֶן הוּא אֶלָּא מֵהוּ דְּתֵימָא
13 כֵּי הֵיכִי דְּלָא רַחֲמָנָא בֵּין מוּעָד לְתַם בְּתַלּוּשָׁה אֲבָל
14 בְּמְחוּבֶּרֶת אֵימָא כּוֹפֶה מוּעָדֶת הִיא ת"ש בְּכוֹר שׁוֹרוֹ
15 הָדָר לוֹ וגו' תּוֹלָדָה דְּקָרֶן מַאי הִיא נְגִיפָה נְשִׁיכָה
16 רְבִיצָה וּבְעִיטָה מַאי שְׁנָא נְגִיחָה דִּקְרֶן לָהּ אַב דִּכְתִיב
17 כִּי יִגַּח נְגִיפָה נַמִּי כְּתִיב כִּי יִגּוֹף הַאי נְגִיפָה נְגִיחָה
18 הִיא דְּתֵנָיא פָּתַח בִּנְגִיפָה וְסֵיֵים בִּנְגִיחָה לוֹמַר לָךְ
19 זוֹ הִיא נְגִיפָה זוֹ הִיא נְגִיחָה מַאי שְׁנָא נַבֵּי אָדָם
20 דִּכְתִיב כִּי יִגַּח וּמַאי שְׁנָא גַּבֵּי בְּהֵמָה דִּכְתִיב כִּי יִגּוֹף
21 אָדָם דְּאִית לֵיהּ מַזָּלָא כְּתִיב כִּי יִגַּח בְּהֵמָה דְּלֵית
22 לָהּ מַזָּלָא כְּתִיב כִּי יִגּוֹף וּמַלְּתָא אַגַּב אוּרְחֵיהּ קמ"ל
23 דְּמוּעָד לְאָדָם חָזֵי מוּעָד לְבְהֵמָה וּמוּעָד לְבְהֵמָה לֹא
24 חָזֵי מוּעָד לְאָדָם נְשִׁיכָה תּוֹלָדָה דְּשֵׁן הִיא לֹא שַׁן יֵשׁ
25 הֲנָאָה לְהַזִּיקָהּ הָא אֵין הֲנָאָה לְהַזִּיקָהּ רְבִיצָה וּבְעִיטָה
26 תּוֹלָדָה דְּרֶגֶל הִיא לֹא רֶגֶל הַזִּיקָהּ מָצוּי הַנֵי אֵין הַזִּיקָן
27 מָצוּי אֶלָּא תּוֹלְדוֹתֵיהֶן לָאו כֵּיוֹצֵא בָּהֶן דְּאָמַר רַב פָּפָּא
28 אֲרָיֶא אֵילֵימָא אַהֲנֵי מַאי שְׁנָא קֶרֶן דְּהֲנָתְנוּ לְהַזִּיק
29 וְנִמְנוֹךְ וּשְׁמֵרֵהוּ עָלֶיךָ הַנֵי נַמִּי כַּיְּנָתְנוּ לְהַזִּיק וְנִמְנוֹךְ
30 וּשְׁמֵרֵהוּ עָלֶיךָ אֶלָּא תּוֹלָדָה דְּקֶרֶן וְכִי קָאָמַר
31 רַב פָּפָּא אַשֵּׁן וְרֶגֶל שֵׁן וְרֶגֶל הֵיכָא כְּתִיבִי דְּתָנְיָא
32 וְשָׁלַח זֶה הָרֶגֶל וְכֵן הוּא אוֹמֵר מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר
33 וְהַחֲמוֹר וּבְעֵר זוּ הַשֵּׁן וְכֵן הוּא אוֹמֵר כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר

הגלל

1 וּטְמֵא מֵת. מי שֶׁנִּגַּע בְּמֵת הֲרֵי אב הַטּוּמְאָה דְּמַת עַצְמוֹ אֲבִי אָבוֹת הַטּוּמְאָה הוּא וְהַנּוֹגֵעַ בּוֹ
2 הֲרֵי אב הַטּוּמְאָה וּמְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים דְּהָא כְּתִיב כָּל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וגו' (במדבר
3 יט) וְהַאי קְרָא בְּטֻמְאַת מֵת כְּתִיב וּמִשְּׁמַע דְּמְטַמֵּא אָדָם דְּהָא כְּתִיב וְהַנֶּפֶשׁ הַנּוֹגַעַת וגו': **הָכָא**
4 **מַאי.** תּוֹלְדוֹת דְּשִׁבְעַת הֲוֵי כְּאָבוֹת תּוֹלְדוֹת דְּטוּמְאָה לֹא הֲוֵי כְּאָבוֹת תּוֹלְדוֹת דְּנִזְקִין
5 מַאי מִי אָמְרִינַן תּוֹלְדוֹת כֵּיוֹצֵא בָּהֶן לֹא שָׁנָא אב
6 ל"ש תּוֹלְדָה אם הַזִּיק מְשֻׁלָּם אוֹ דִלְמָא לא: **יֵשׁ**
7 **מֵהֶן כו'.** וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ מִילְּתֵיהּ דְּרַב פָּפָּא
8 בְּשִׁמְעָתְתָא: **חֲבֶרָן.** לִנְגִיחוֹת: **חֲשֵׁן.** לֶאֱבוֹל: **רֶגֶל.**
9 דְּרִיסָה לִשְׁבּוֹר אֶת הַכֵּלִים: **בְּאֵלֶּה תְּנַגֵּח אֶת אֲרָם**
10 **בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּח.** אַלְמָא נְגִיחָה בְּקֶרֶן: **דִּבְרֵי קַבָּלָה.**
11 נְבִיאִים וּכְתוּבִים: **וְהַאי מַיְלָּיָא הוּא.** בְּתַמְיָה הָא
12 לֹא נֶאֱמַר מִדִּבְרֵי קַבָּלָה לֹא תֵּיחוֹשׁ וְלֹא פְּשׁוּט אֶלָּא
13 גִּלּוּי מִילְּתָא הוּא דְּכָל הֵיכִי דְּכְתִיבִי נְגִיחָה בְּקֶרֶן
14 הוּא: **אֶלָּא.** לְהֵיכִי אִיצְטְרִיךְ וְאוֹמֵר דְּמוּעָד דְּתַמְיָא
15 כִּי חֶלֶק רַחֲמָנָא בֵּין תַּמָּה לְמוּעָדֶת דִּבְשׁוֹר תָּם
16 כְּתִיב וּתְשׁוּ אֶת כַּסְפּוֹ דְּלֹא מְשֻׁלָּם אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק
17 וּבְמוּעָד כְּתִיב שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר
18 דְּמְשֻׁלָּם נֶזֶק שָׁלֵם ה"מ בְּקֶרֶן תְּלוּשָׁה דְּמוּעֶדֶת
19 דְּקַרְנֵי צְדְקִיָּה בֶּן כְּנַעֲנָה וּכְגוֹן שֶׁאֲחָזָתָן הַבְהֵמָה
20 הַקֶּרֶן בֵּין שֶׁיְּצָרָה וְנִבְרְאָה דְּהֵיכָא דְּלֹא מְשֻׁלָּם
21 תַּם כּוֹפֶה דְּאֵין דַּרְכָּהּ בְּכָךְ וְלֹא הָיְתָה
22 לְבַעֲלִים לְשַׁמּוֹר מִדָּבָר זֶה: **אֲבָל מְחוּבֶּרֶת.**
23 דְּאוֹרְחֵיהּ הוּא: **אֵימָא כּוֹפֶה מוּעֶדֶת הִיא.** אַפִּילּוּ
24 בַּתְּחִילָּה וּמְשֻׁלָּם נֶזֶק שָׁלֵם: **ת"ש.** וְקַרְנֵי רְאֵם
25 כְּתִיב בָּהּ נְגִיחָה אַלְמָא מְחוּבֶּרֶת נַמִּי קְרֵי נְגִיחָה
26 וּבִסְתָם נְגִיחָה פְּלִיג רַחֲמָנָא בֵּין קֶרֶן תַּמָּה לְקֶרֶן
27 מוּעֶדֶת: **נְגִיפָה.** שֶׁדְּחָפָהּ בִּנְגִיפָה וְהִזִּיקָה בְּבִטְנָהּ:
28 **רְבִיצָה.** שֶׁרָאֲתָה כֵּלִים בְּדֶרֶךְ וְהִלְכָה וְרָבְצָה
29 עֲלֵיהֶן כְּדֵי לִשְׁבְּרָן: **בְּעִיטָה.** שֶׁבָּעֲטָה בְּרַגְלֶיהָ
30 וְשִׁבְּרָה אֶת הַכֵּלִים וְאִתְּכֵי הָווּ תּוֹלְדָה דְּקֶרֶן
31 דְּכִנְּתָנְתָן לְהַזִּיק כִּי קֶרֶן וְאֵין הֲנָאָה לְהַזִּיקָהּ כִּי קֶרֶן
32 וְאֵין הַזִּיקוֹ מְצוּי דְּהִלְכָךְ הָווּ כִּי קֶרֶן דְּכָל
33 אֵימַת דְּלֹא הַזִּיקָה בְּב"ד ג' פְּעָמִים בְּכָךְ אֵינָהּ
34 מְשֻׁלֶּמֶת נֶזֶק שָׁלֵם: **מַאי שְׁנָא נְגִיחָה דִּקְרֵי לֵיהּ אַב**
35 **דִּכְתִיב כִּי יִגַּח שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ.** וְכֵיוָן דְּנְגִיפָה נַמִּי אַב:
36 **חַד נְגִיפָה נְגִיחָה הוּא.** וְלֹא דְּחִיפָה הִגּוּף: **פָּתַח**
37 **הַכָּתוּב בִּנְגִיפָה.** כִּי יִגּוֹף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ:
38 **וְסִיֵּים בִּנְגִיחָה.** אוֹ נוֹדָע כִּי שׁוֹר נֹגֵף הוּא וְלֹא
39 כְּתִיב כִּי שׁוֹר נֹגֵף הוּא אֶלָּא נִגַּח: **לוֹמַר לָךְ.** דִּדְחִי
40 נְגִיפָה לָאו דְּחִיפַת הַגּוּף הִיא אֶלָּא נְגִיחַת קֶרֶן
41 וְלֵיכָא לְמֵימַר דְּאַבְּתִי נְגִיפָה הֲוֵי אַב וּנְגִיחָה זוֹ
42 הִיא נְגִיפָה דְּהַיְינוּ דְּחִיפַת הַגּוּף דְּהָא נְגִיחָה
43 אִשְׁכַּחַן דִּבְקֶרֶן הִיא: **נַבֵּי אָדָם.** כְּשֶׁהִשּׁוֹר נֹגֵחַ
44 אָדָם כְּתִיב כִּי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ וּגְבֵי נְגִיחָה שׁוֹר
45 בְּשׁוֹר כְּתִיב כִּי יִגּוֹף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ:
46 **אָדָם דְּאִית לֵיהּ מַזָּלָא.** שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת לְשַׁמֵּר אֶת
47 גּוּפוֹ: **כְּתִיב כִּי יִגַּח.** דְּוַדַּאי נַתְבַּוּון הַשּׁוֹר לְהָרַע

48 וּבָא עָלָיו בְּכֹחַ אֲבָל נְגִיפָה חֲזֵי מִשְּׁמָע שֶׁמְּצִאנוּ עוֹמֵד וְדָחָפוֹ בְּקַרְנָיו לְיַשְׁעָא אִיתְּרֵיהּ אִית לֵיהּ מַזָּלָא וְאֵינוֹ נוֹחַ לְהַמִּיתוֹ בִּנְגִיפָה דְּחִיפָה דְּחִיפַת קֶרֶן מֵעוֹט אֶלָּא בִּנְגִיחָה בְּכֹחַ הַגּוּפָה וּבִתְחִיבַת
49 קֶרֶן בְּגוּף: **וְאַב אוֹרְחֵיהּ קָמ"ל.** קָרָא מִדְּתָלְתָּה נְגִיחָה בְּאָדָם וּנְגִיפָה בְּבְהֵמָה דְּמִשְּׁמַע נוֹחָה הִיא הַבְּהֵמָה לְמוּת מִן הָאָדָם מְשַׁמְעִינַן דְּשׁוֹר הַמּוּעָד לְהָרֵג אֶת הַבְּהֵמָה ג' פְּעָמִים לֹא חָשִׁיב
50 הַעֲרָאָה לְגַבֵּי אָדָם דְּאִם נָגַח אָדָם וּמֵת דִּינוֹ כְּתִם דְּאִינוּ מְשַׁלֵּם אֶת הַכּוֹפֶר דִּבְתַם הַהוֹרֵג אָדָם כְּתִיב שָׁקוֹל יִשָּׁקֵל הַשּׁוֹר נָקִי (שמות כא) וּבְמוּעָד כְּתִיב וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת וְהָהִיא
51 מִיתָה הַיְינוּ מִמּוֹן שֶׁמְּשַׁלֵּם אֶת הַכּוֹפֶר דְּמֵי נַזְקָן לְיוֹרְשָׁיו וְלֹא מִיתָה מַמָּשׁ דְּאָמְרִינַן בְּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין (דף טו:) עַל רְצִיחָתוֹ אַתָּה הוֹרֵג וְאֵי אַתָּה הוֹרֵג עַל רְצִיחַת שׁוֹרוֹ אֲבָל מוּעָד לְאָדָם
52 חֲזֵי מוּעָד לִבְהֵמָה וּמוּעָד לְהָרֵג אֵינוֹ מְשַׁכֵּחַ לֵיהּ כְּשֶׁלֹּא עָמַד בְּדִין עַד שֶׁנָּגַח שֵׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁלֹּא נִסְקַל מִיָּד בְּשֶׁהַמִּית הָרִאשׁוֹן: **רְבִיצָה** תּוֹלָדָה דְּקֶרֶן הִיא. דְּעַל יְדֵי בְּפִיפַת רַגְלִים
53 הִיא רוֹבֵצָת: **קָרֶן חֲזֵיקָה מְצוּי.** דְּכָל שָׁעָה הִיא מְהַלֶּכֶת וְאִם יֵשׁ כֹּלּוֹס תַּחַת רַגְלֶיהָ הִיא דּוֹרֶסֶת: **הָנֵי אֵין הַזִּיקָן מְצוּי.** הִלְכָךְ תּוֹלְדָה דְּקֶרֶן הֵן דְּאֵין הַזִּיקוֹ מְצוּי וְאֵין הֲנָאָה לְהַזִּיקוֹ וּמִשְּׁלַמִי
54 חֲצִי נֶזֶק בְּקֶרֶן: **מַאי שְׁנָא קֶרֶן.** דְּמַחְיֵיב דִּבְנוֹתְנוֹ לְהַזִּיק כו': **וְשָׁלַח.** אֶת בְּעִירוֹ:
55 הגלל

חוּץ מִן הַטְּמֵא שֶׁבָּהּ. וְאֶמֹר הוּא וְהַטְּמֵא שֶׁבָּהּ, וְיַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה! רַבִּי יוֹנָה אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל קַפּוּדְקְיָא, וְחַד מִן רַבָּנִין, חַד אָמַר: כָּאן – בְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת, וְכָאן – בְּשֶׁאֵין בָּהּ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת. וַחֲרָנָא אָמַר: מִכְּיוָן שֶׁהוּא זָקוּק לְהַעֲלוֹת – כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: נִרְאִין דְּבָרִים בְּעַרְבֵי

[דף ט"ז ע"א]

שַׁבָּתוֹת, שֶׁזֶּה מְבִיאָה וְזֶה מְבִיאָה, כְּמַפְרִישׁ מֵחִיּוּב עַל חִיּוּב. אֲבָל בַּחוֹל, תִּקְנוּ בַּחַלָּה – שֶׁתְּהֵא נִיטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וְשֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף. שֶׁמָּא מִפְּטוּר עַל הַחִיּוּב?!

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: לָא מִסְתַּבְּרָא דְּלָא בַּחוֹל. אֲבָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת – צְרִיכָה לוֹמַר הִיא וְהַטְּמֵא שֶׁבָּהּ. לָמָּה? עַד שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה גּוּשׁ אֶחָד, הִיא נִיטֶּלֶת לְשׁוּם חַלָּה. מִשֶּׁתַּעֲשֶׂה גּוּשׁ אֶחָד – הִיא קְדֵישָׁה לְשֵׁם חַלָּה. אִם אוֹמֵר אַתְּ: חוּץ מִן הַטְּמֵאָה שֶׁבָּהּ, נִמְצָא טָבֵל טָמֵא מְעוֹרָב בְּעִיסָּה וּבְחַלָּה. מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר: הִיא וְהַטְּמֵא שֶׁבָּהּ – חוּלִּין טְמֵאִין הֵן, לֹא מוּטָב לְהַפְרִישׁ מִטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא?! וְלֹא יְהֵא טָבֵל טָמֵא מְעוֹרָב בְּחוּלִּין.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבְדוּמָא: וְלֹא לְמַפְרִיעַ הִיא קְדֵישָׁה?! מִכְּיוָן שֶׁהִיא קְדֵישָׁה

[דף ט"ז ע"ב]

לְמַפְרִיעָה – כְּמַפְרֶשֶׁת מֵחִיּוּב עַל חִיּוּב.

לָמָּה לִי, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֲמִשָּׁה רְבָעִים קֶמַח? אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָא: מַתְנִיתָא – קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא לָמְדוּ אֶת הַכֹּהֲנוֹת.

הֲלָכָה ב' מתני' נִדְמְעָה עִסָּתָהּ עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה – פְּטוּרָה, שֶׁהַמְדַמֵּעַ – פָּטוּר. וּמִשֶּׁגִּלְגְּלָה – חַיֶּבֶת. נוֹלַד לָהּ סְפֵק טֻמְאָה, עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה – תֵּעָשֶׂה בְטָהֳרָה. וּמִשֶּׁגִּלְגְּלָה – תֵּעָשֶׂה בְטָהֳרָה.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹנָה: תַּרְתֵּין מִילִּין תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא רוֹבָא, וְאִינוּן פְּלִיגִין חֲדָא עַל חֲדָא! טָבֵל מִנָּיְנוּ בְּחוּלִּין. וְכָל הַסָּפֵק פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה וּפוֹסֵל אֶת הַחוּלִּין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה. וְקַשְׁיָא, אִם טָבֵל מִנָּיְנוּ בְּחוּלִּין, לָמָּה לִי פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וְאֶת הַחוּלִּין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה, וְהָא מִנָּיְנוּ בְּחוּלִּין!

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אוּף אֲנַן תָּנֵינַן תְּרֵתֵיהוֹן. טָבֵל מִנָּיְנוּ בְּחוּלִּין. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: אוֹכֶל מַעֲשֵׂר שֶׁהוּכְשַׁר בְּמַשְׁקֶה, וְנִגַּע בּוֹ טְבוּל יוֹם אוֹ יָדַיִם מְסוֹאָבִין – מַפְרִישִׁין מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּטָהֳרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי. הָדָא אָמְרָה: שֶׁהַטָּבֵל מִנָּיְנוּ בְּחוּלִּין.

וְכָל הַסָּפֵק פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה וּפוֹסֵל אֶת הַחוּלִין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: נוֹלַד לָהּ סָפֵק, עַד שֶׁלֹּא גִילְגְּלָה – תֵּיעָשֶׂה בְּטוּמְאָה. מִשֶּׁגִילְגְּלָה – תֵּיעָשֶׂה בְּטָהֳרָה. וְתָנֵי עָלָהּ: וְחַלָּתָהּ תְּלוּיָה. בְּאֵיזֶה סָפֵק אָמְרוּ בְּסָפֵק חַלָּה.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: דְּרַבִּי עֲקִיבָה הִיא! דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: יַעֲשֶׂנָּהּ בְּטוּמְאָה וְלֹא יַעֲשֶׂנָּהּ קַבִּין. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. יַעֲשֶׂנָּהּ קַבִּין בִּסְפֵיקָן. הָתִיב רַבִּי חִיָּיה בִּי רַבִּי בּוֹן קוּמֵי רַבִּי זְעֵירָא: וְהָתָנֵי: אַף בְּשְׂאָר הַמִּינִין

[דף י"ז ע"א]

בֵּין אִית לָךְ מֵימַר: יַעֲשֶׂנָּהּ קַבִּין בִּסְפֵיקָן? רַבִּי זְבִידָא אָמַר: אֲנָא בָּעִיתָהּ. רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי חִילְקָא: בַּדִּין הָיָה שֶׁיְּטַמֵּא אָדָם טִבְלוֹ דִּבַּר תּוֹרָה, דִּכְתִיב (במדבר יח, ח): **וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי.** תְּרוּמָה – צְרִיכָה שִׁימּוּר. אֵין הַטֶּבֶל צָרִיךְ שִׁימּוּר. מַה אֲנִי מְקַיֵּים (שם) **וּנְתַתָּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן**? עֲשֵׂה שֶׁיְּנָּתֵן לוֹ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן בִּכְהוּנָתוֹ. וְכָאן, הוֹאִיל וְאֵין אַתְּ יָכוֹל לִיתְּנוֹ לְכֹהֵן בִּכְהוּנָתוֹ, רַשַּׁאי אַתְּ לְטַמּוֹתוֹ.

הֲלָכָה ג' מתני' הִקְדִּישָׁה עִסָּתָהּ עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה, וּפְדָיְתָהּ – חַיֶּיבֶת. הִקְדִּישַׁתָּהּ עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה, וְגִלְגְּלָהּ הַגִּזְבָּר, וְאַחַר כָּךְ פְּדָיְתָהּ – פְּטוּרָה. שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָהּ הָיְתָה פְּטוּרָה.

כֵּיוֹצֵא בוֹ, הַמַּקְדִּישׁ פֵּרוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת, וּפְדָיָן – חַיָּיבִין. וּמִשֶּׁבָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת, וּפְדָאָן – חַיָּיבִין. הִקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ, גִּמְרָן הַגִּזְבָּר, וְאַחַר כָּךְ פְּדָיָן – פְּטוּרִין, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין.

גמרא וְלָמָּה תָּנֵינָתָא תְּרֵי זִימְנִין? רַבִּי חוּנָא, רַבִּי חִייָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי פְּדָיָה: אַחַת לְמִירוּחַ, וְאַחַת לִשְׁלִישׁ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי בָּא, וְחַבְרַיָּיא. חַבְרַיָּיא אָמְרִין: אַחַת לְמִירוּחַ, וְאַחַת לִשְׁלִישׁ. רַבִּי בָּא מְפָרֵשׁ, לְחַלָּה, לְמִירוּחַ, וּפֵיאָה לִשְׁלִישׁ.

וּמַתְנִיתָא – דְּרַבִּי עֲקִיבָה הִיא, דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: אַחַר שְׁלִישׁ הָאַחֲרוֹן אַתְּ מְחַלֵּף. דְּאִיתְפַּלְגוּן, שָׁדָה שֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ לִפְנֵי גוֹי, וּלְקָחָהּ יִשְׂרָאֵל, רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַתּוֹסָפוֹת פְּטוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַתּוֹסָפוֹת חִייּוּב.

מַיי כְּדוֹן? תִּיפְתַּר אוֹ כְּרַבִּי עֲקִיבָה בְּתוֹסָפֶת, אוֹ כִּדְבְרֵי הַכֹּל בְּקוֹצֵר מִיָּד.

הֲלָכָה ד'

מתני׳ נָכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרְאֵל עִסָּה לַעֲשׂוֹת לוֹ – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה. נְתָנָהּ לוֹ מַתָּנָה, עַד שֶׁלֹּא גִלְגֵּל – חַיֶּבֶת. וּמִשֶּׁגִּלְגֵּל – פְּטוּרָה.

הָעוֹשֶׂה עִסָּה עִם הַנָּכְרִי, אִם אֵין בָּשֶׂל יִשְׂרְאֵל כְּשִׁעוּר חַלָּה – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהָיְתָה לוֹ עִסָּה, אִם נַעֲשֵׂית עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר – פָּטוּר. וּמִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר – חַיָּיב. וְאִם סָפֵק – חַיָּיב. וְאֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַקְּרִימָה בַּתַּנּוּר.

גמרא מַה בֵּינָהּ לְעִיסַת אַרְנוֹנָה?

[דף י״ז ע״ב]

שָׁמָּא אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה? תַּמָּן – בִּרְשׁוּת יִשְׂרְאֵל הוּא שָׁמָּא יִמָּלֵךְ הַגּוֹי לִיטְלָהּ. בְּרַם הָכָא – לְדַעְתּוֹ הִיא תְּלוּיָה. תָּנֵי רַבִּי יוּדָה: מְלַאי שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּפוֹעֲלִין גּוֹיִם עוֹשִׂין לְתוֹכוֹ – חַיָּיב בַּחַלָּה. מְלַאי שֶׁל גּוֹי, וּפוֹעֲלֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּתוֹכוֹ – פָּטוּר מִן הַחַלָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אוּף אֲנַן נַמִי תָּנֵינָן: נָכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עִסָּה – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

רַבִּי בּוֹן בַּר חַיָּיה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא: וַאֲפִילּוּ יֵשׁ בָּשֶׂל יִשְׂרָאֵל כַּשִּׁעוּר, יַעֲשֶׂה כְּקֵב מִבָּאן וְקֵב מִבָּאן, וְקֵב הַגּוֹי בָּאֶמְצַע! אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָא: וְאֵינוֹ מְעוֹרָב עַל יְדֵי גִידִין?!

תַּמָּן תָּנֵינָן: גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְהָיְתָה לוֹ פָּרָה, נִשְׁחֲטָת עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר – פָּטוּר. מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר – חַיָּיב. וְאִם סָפֵק – פָּטוּר. שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָיה. תַּמָּן אַתְּ אָמַר: סָפֵק – פָּטוּר, וְהָכָא אַתְּ אָמַר: סָפֵק – חַיָּיב!

אָמַר רַבִּי אַחָא: אִיתְתַּבְתְּ קוֹמֵי רַבִּי אַמִּי, וְאָמַר, מִי יֹאמַר לִי, שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל דָּמָיו מִן הַשֶּׁבֶט! רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי, רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: נוֹטֵל הוּא דָּמָיו מִן הַשֶּׁבֶט.

וְיַפְרִישׁ תַּמָּן, וְיִטּוֹל דָּמָיו מִן הַשֶּׁבֶט! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: חַלָּה שֶׁהִיא טָבֶל וּבַעֲלוֹן מִיתָה – מַפְרִישׁ. וְלֹא יִטּוֹל דָּמָיו מִן הַשֶּׁבֶט! עַל שֵׁם הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ – עָלָיו הָרְאָיָיה.

אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּיה: שְׁנֵי גוֹיִם שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קַבִּין, וְחָלְקוּ, וְהוֹסִיפוּ זֶה עַל שֶׁלּוֹ וְזֶה עַל שֶׁלּוֹ – חַיָּיבִין, שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהֶן

[דף י״ח ע״א]

שְׁעַת חוֹבָה וְנִפְטְרוּ.

שְׁנֵי יִשְׂרְאֵלִים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קַבִּין, וְחָלְקוּ, וְהוֹסִיפוּ זֶה עַל שֶׁלּוֹ וְזֶה עַל שֶׁלּוֹ – פְּטוּרִין, שֶׁכְּבָר הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הוֹצָאָה וְנִפְטְרוּ.

יִשְׂרָאֵל וְגוֹי שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קַבִּין, וְחָלְקוּ, וְהוֹסִיפוּ זֶה עַל שֶׁלּוֹ וְזֶה עַל שֶׁלּוֹ. נִיחָא חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל – חַיָּיב. חֶלְקוֹ שֶׁל גּוֹי מַהוּ? כְּלוּם חֶלְקוֹ שֶׁל גּוֹי חַיָּיב, לֹא מֻחְמַת חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל? חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל – חַיָּיב, וְחֶלְקוֹ שֶׁל גּוֹי פָּטוּר?!

רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר קְרִימָה בַּתַּנּוּר. חַבְרַיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָה לַחֲכָמִים בְּעִיסַּת חֻדְיוֹט, שֶׁגִּילְגּוּלָהּ – טִיבּוּלָהּ. רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי

[דף י"ח ע"ב]

לְעָזָר: מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָה לַחֲכָמִים בְּעִיסַּת חֻקְדָּשׁ – שֶׁגִּילְגּוּלָהּ פּוֹטְרָהּ. כַּהֲנָא אָמַר, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אֵין מִירוּחַ פּוֹטֵר בְּמָקוֹם חֻקְדָּשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הָדָא דְכַהֲנָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לְעָזָר. מַאן דְּאָמַר גִּלְגּוּל פּוֹטֵר – הַמִּירוּחַ פּוֹטֵר. וּמַאן דְּאָמַר אֵין גִּילְגּוּל פּוֹטֵר – אֵין הַמִּירוּחַ פּוֹטֵר. בְּרַם הָכָא בְּרַבָּנִין – גִּילְגּוּל פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת הַגּוֹי, וְאֵין הַמִּירוּחַ פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת הַגּוֹי.

וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבָּנִין! גִּילְגּוּל פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת הַגּוֹי. אֵין הַמִּירוּחַ פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת הַגּוֹי! שָׁנְיָיא הִיא, דִּכְתִיב (ויקרא כג, ל): **וְכָל מַעֲשֶׂה לֹא תַעֲשׂוּ בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה**. וְהָכָא לֵית כְּתִיב (במדבר טו, יט) **מִלֶּחֶם הָאָרֶץ**?! **מִלֶּחֶם** וְלֹא כָּל לֶחֶם.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִלְּל: מִן הָדָא דְּרַבָּנִין אֲנַן יָלְפִין, דְּלֵית הָדָא דְכַהֲנָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי לְעָזָר. כְּמָה דְּרַבָּנִין אָמְרֵי: גִּילְגּוּל פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת הַגּוֹי, אֵין הַמִּירוּחַ פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת הַגּוֹי. כֵּן רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵין גִּילְגּוּל פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת חֻקְדָּשׁ, וְאֵין הַמִּירוּחַ פּוֹטֵר בִּרְשׁוּת חֻקְדָּשׁ.

הֲלָכָה ה'

מתני' הָעוֹשֶׂה עִסָּה מִן הַחִטִּים וּמִן הָאוֹרֶז, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה, וְיוֹצֵא בָהּ אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. וְאִם אֵין בָּהּ טַעַם דָּגָן – אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה, וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח.

הַנּוֹטֵל שְׁאוֹר מֵעִסָּה שֶׁלֹּא הוּרְמָה חַלָּתָהּ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עִסָּה שֶׁהוּרְמָה חַלָּתָהּ, אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר – מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו – מוֹצִיא חַלָּה אַחַת עַל הַכֹּל.

כַּיּוֹצֵא בּוֹ, זֵיתֵי מְסִיק שֶׁנִּתְעָרְבוּ עִם זֵיתֵי נִקּוּף, עִנְּבֵי בָצִיר עִם עִנְּבֵי עוֹלֵלוֹת, אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר – מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו – מוֹצִיא תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לַכֹּל, וְהַשְּׁאָר – מַעֲשֵׂר. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לְפִי חֶשְׁבּוֹן.

הַנּוֹטֵל שְׁאוֹר מֵעִסַּת חִטִּים וְנוֹתֵן לְעִסַּת הָאוֹרֶז, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְאִם לָאו – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה. וְאִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ הַטָּבֵל אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא? מִין בְּמִינוֹ. וְשֶׁלֹּא בְמִינוֹ – בְּנוֹתֵן טַעַם.

גמרא מַתְנִיתָא – דְּלֹא כִּדְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה, עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ דָּגָן כַּשִּׁעוּר.

[דף י"ט ע"א]

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי הִילָא: בֵּין כְּרַבָּנִין דְּהָכָא, בֵּין כְּרַבָּנִין דְּהָתָם, אָמְרִין: עַד שֶׁיְּהֵא רוּבָּהּ דָּגָן וְטַעֲמוֹ דָּגָן. רַב הוּנָא אָמַר: טַעֲמָהּ דָּגָן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רוּבָּהּ דָּגָן.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב הוּנָא! עֵירֵב בָּהּ שְׂאֹר הַמִּינִין עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ רוּבָּהּ דָּגָן וְטַעֲמָהּ דָּגָן! פְּתַר לָהּ: בְּמִינִים אֲחֵרִים.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי הִילָא! הַנּוֹטֵל שְׁאוֹר מֵעִסַּת חִיטִּין וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ עִיסַּת הָאוֹרֶז, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְאִם לָאו – פְּטוּרָה.

בְּגִין נִיתְנֵי דְּבַתְרַהּ, הַטָּבֵל – אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא מִין בְּמִינוֹ. וְשֶׁלֹּא בְמִינוֹ – בְּנוֹתֵן טַעַם.

רַבִּי יוֹסֵי הֲוָה מְסַמֵּךְ לְרִבִּי וְעֵירָא. שָׁמַע קָלֵיהּ דְּרַבִּי הִילָא, יָתִיב מַתְנֵי, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טַעֲמָהּ דָּגָן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רוּבָּהּ דָּגָן. רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ רוּבָּהּ דָּגָן וְטַעֲמָהּ דָּגָן. אָמַר: מְחַלְּפָא הִיא בְּיָדֵיהּ!

[דף י"ט ע"ב] סִימָן הֲוָה לָן, רַבִּי יוֹסֵי – כְּרַב הוּנָא.

רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעִירָא: מִנְחָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּחוּלִּין – קוֹמֵץ וּמַתִּיר אֶת שִׁירַיִם לַאֲכִילָה? קוֹרֵא אֲנִי עָלֶיהָ **וְהַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו** (ויקרא ב, ג)?

אָמַר לֵיהּ: וְכִי טֶבֶל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחוּלִּין קוֹרֵא אֲנִי עָלֶיהָ **וְנָתַתָּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן**? אָמְרִית לָךְ: שֶׁמּוֹצִיא מִמֶּנּוּ עָלָיו, וְלֹא מִמֶּנּוּ לְמָקוֹם אַחֵר. דְּאִין תַּפְשִׁיטָא לָךְ שֶׁאֵינוֹ קוֹמֵץ וּמַתִּיר, אֲפִילּוּ מִמֶּנּוּ

[דף כ' ע"א]

עָלָיו אֵינוֹ מוֹצִיא. מַתְנִיתִין אָמְרָה: שֶׁהוּא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ עָלָיו. דְּתָנֵינָן: וְאִם לָאו – יוֹצִיא חַלָּה אַחַת עַל הַכֹּל.

אָמְרִין: לֵית הָדָא דְּרַבִּי זְעִירָה תְּתִיבָה עַל רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּה! מַה בֵּין הַמּוֹצִיא מִמֶּנּוּ עָלָיו, מַה בֵּין הַמּוֹצִיא מִמֶּנּוּ לְמָקוֹם אַחֵר? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ עָלָיו, הוֹאִיל וְאֵין אוֹתוֹ הַטֶּבֶל רָאוּי לְהֵיעָשׂוֹת

תְּרוּמָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ – אֵין חוֹלִין שֶׁבּוֹ מְבַטְּלִין אוֹתוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מוֹצִיא מִמָּנּוּ לְמָקוֹם אַחֵר, הוֹאִיל וְאוֹתוֹ הַפָּטֶל יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת תְּרוּמָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ –

[דף כ׳ ע״ב]

בָּטֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הָדָא אָמְרָה: טָבֵל שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּתְרוּמָה, הוֹאִיל וְאוֹתוֹ הַפָּטֶל יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת בִּתְרוּמָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ – לֹא בָּטֵל. וְלֵית הָדָא דְּרַבִּי בּוֹן בַּר חִייָה תְּתִיבָה עַל דְּרַבִּי זְעִירָא. מָה נַפְשָׁךְ, אִם שֶׁלְּמַעְלָן בָּטֵל – אַף שֶׁלְּמַטָּן בָּטֵל. אִם שֶׁלְּמַטָּן לֹא בָּטֵל – אַף שֶׁלְּמַעְלָן לֹא בָּטֵל, שֶׁכְּבָר קִידֵּשׁ. תָּנֵי: וְאִם לָאו – מֵבִיא אַרְבַּעַת רוֹבָעִין וּמַשְׁיְךָ.

רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: זֹאת אוֹמֶרֶת: רוֹבַע שְׁאוֹר שֶׁנִּטְבַּל בִּמְקוֹמוֹ – טוֹבֵל אַרְבַּעַת רוֹבָעִים בְּמָקוֹם אַחֵר.

[דף כ״א ע״א]

הָדָא אָמְרָה: שֶׁהַנָּשׂוּךְ – תּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֵימִי: אִיתְפַּלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הַנָּשׂוּךְ – תּוֹרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין הַנָּשׂוּךְ תּוֹרָה. רַבִּי חִייָא בַּר בָּא מַחְלִיף שְׁמוּעָתָא.

בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: אַתְּ מַה שָׁמַעְתְּ מִן רַבִּי יוֹחָנָן? אָמַר לוֹן: אֲנָא לָא שָׁמְעִית כְּלוּם, אֶלָּא נְפָרֵשׁ מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין מִן מִלֵּיהוֹן.

דְּתַנְיָן תָּנֵינָן: הַמַּכְנִיס חַלּוֹת עַל מְנָת לְהַפְרִישׁ וְנָשְׁכוּ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: חִיבּוּר בְּטָבוּל יוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינוֹ חִיבּוּר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִמַּה דְּתָנֵינַן אֵינוֹ חִיבּוּר, הָדָא אָמְרָה: שֶׁאֵין חַיָּבִים עָלָיו מִשּׁוּם טָמֵא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: שַׁנְיָיא הִיא בְּטָבוּל יוֹם, דִּכְתִיב בֵּיהּ **טָהוֹר וְטָמֵא**, טָהוֹר לְחוֹלִין – מִבְּעוֹד יוֹם, וְלִתְרוּמָה – מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ.

וְיֵי: רַבִּי יוֹחָנָן דּוּ אָמַר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ חִיבּוּר בְּטָבוּל יוֹם תּוֹרָה הוּא – דּוּ אָמַר שֶׁהַנָּשׂוּךְ תּוֹרָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דּוּ אָמַר אֵינוֹ תּוֹרָה – דְּהוּא אָמַר אֵין הַנָּשׂוּךְ תּוֹרָה.

וְהָתַנְיָנַן: וְאִם לָאו – מֵבִיא אַרְבַּעַת רוֹבָעִין וּמַשְׁיְךָ! אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה: תִּפְתֵּר שֶׁבָּא מֵעִיסַּת הַנָּשׂוּךְ.

[דף כ״א ע״ב]

רַבִּי זְעִירָה בָּעֵי: אוֹ מַה פְּלִיגִין רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? בַּנָּשׂוּךְ מֵאֵילּוּ. אֲבָל אִם הִשִּׁיכוֹ בְּיָדוֹ – כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהַנָּשׂוּךְ תּוֹרָה. אֲפִילּוּ תֵּימַר: הִשִּׁיכוֹ בְּיָדוֹ הִיא הַמַּחֲלוֹקֶת, נֹאמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ – כְּדַעְתֵּיהּ. דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה: טָבֵל – בָּטֵל בְּרוֹב. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי

נְהוֹרַאי אָמַר: טָבֵל – בָּטֵל בְּרוֹב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הַטָּבֵל בָּטֵל בְּרוֹב. רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל וְרַבִּי הִילָא אַעֲלוֹן עוֹבָדָא קוֹמֵי רַבִּי יָסָא, סָבְרִין מֵימַר: שְׁנַיִם רָבִין עַל אֶחָד, וְלָא שְׁמִיעִין דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֵין הַטָּבֵל בָּטֵל בְּרוֹב.

וְהָתַנִינַן: וְאִם לָאו – מוֹצִיא מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁהוּא מַפְרִישׁ! מַה פְּלִיגִין? לְהוֹשִׁיב לְהַפְרָשָׁה שְׁנִייָה. מַאן דְּאָמַר: טָבֵל בָּטֵל בְּרוֹב, אֲרִימַהּ וְנָפְלָה לַאֲתַר חוֹרָן – אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְהַפְרָשָׁה שְׁנִייָה. מַאן דְּאָמַר אֵין הַטָּבֵל בָּטֵל בְּרוֹב, אֲרִימַהּ וְנָפְלָה לַאֲתַר חוֹרָן – חוֹשֵׁשׁ לְהַפְרָשָׁה שְׁנִייָה.

אָמַר רַבִּי בָּא: מַה פְּלִיגִין רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? בְּטָבֵל שֶׁנִּטְבַּל דְּבַר תּוֹרָה. אֲבָל בְּטָבֵל שֶׁנִּטְבַּל מִדִּבְרֵיהֶן – כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁהַטָּבֵל בָּטֵל בְּרוֹב.

הֲתִיב רַבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: וְהָתַנִינַן: כַּיּוֹצֵא בּוֹ זֵיתֵי מָסִיק שֶׁנִּתְעָרְבוּ עִם זֵיתֵי נִיקוֹף, עִינְבֵי בָּצִיר שֶׁנִּתְעָרְבוּ עִם עִינְבֵי עוֹלֵלוֹת. וְלֹא טָבֵל שֶׁנִּטְבַּל מִדִּבְרֵיהֶן הוּא? אָמַר רַבִּי מָנָא: קַיְימְתֵיהּ בְּשֶׁמָּן שֶׁל זֵיתֵי מָסִיק שֶׁנִּתְעָרֵב בְּשֶׁמָּן שֶׁל זֵיתֵי נִיקוֹף. מְתִיב רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: וְהָתַנִינַן: נוֹטֵל אָדָם כְּדֵי חַלָּה מֵעִיסָּה

[דף כ"ב ע"א]

שֶׁלֹּא הוּרְמָה חַלָּתָהּ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטָהֳרָה, לִהְיוֹת מַפְרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ. מִכַּיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ רוּבָּהּ לְשֵׁם חַלָּה – תִּבָּטֵלִי בְּרוֹבֵי! אָמַר: בְּרוֹשֵׁם. תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵּן, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הָרוֹצֶה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר כְּאַחַת, לְאֵיזֶה דָּבָר הוּא מְסַיֵּים? לֹא כְּדֵי שֶׁלֹּא יְבָטֵל בְּרוֹבוֹ!

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר לְעָזָר: שֶׁלֹּא יְהֵא אוֹמֵר: תְּרוּמַת הַבְּרִי הַזֶּה, וְזֶה בָּזֶה. חָזַר רַבִּי יִצְחָק בַּר לְעָזָר וְאָמַר: לָא אָמַרְנָא כְּלוּם. וְלֹא רַבִּי יוֹחָנָן, כִּי אָמַר תְּרוּמַת כְּרִי זֶה וְזֶה בָּזֶה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מָקוֹם שֶׁנִּתְרְמָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן – נִסְתַּיְימָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁל שֵׁנִי. לְקֵט דְּלַעַת לִהְיוֹת מַפְרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ – חֲרֵי זֶה לוֹקֵט וּבָא וְרוֹשֵׁם: עַד כָּאן תְּרוּמָה, וְעַד כָּאן תְּרוּמָה; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לוֹקֵט וּמְחַשֵּׁב כְּמוֹת שֶׁהוּא לָמוּד.

הַוּוֹן בָּעֵיי מֵימַר: מַאן דְּאָמַר: עַד כָּאן תְּרוּמָה וְעַד כָּאן תְּרוּמָה – טָבֵל בָּטֵל בְּרוֹב. מַאן דְּאָמַר לוֹקֵט וּמְחַשֵּׁב כְּמוֹת שֶׁהוּא לָמוּד – אֵין הַטָּבֵל בָּטֵל בְּרוֹב. אָמַר רַבִּי בָּא: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זָקוּק לִיתֵּן לַשֵּׁבֶט בֵּינֵיהֶן.

הָיָה צָרִיךְ לְתָרוֹם אַרְבַּע חֲמֵשׁ חֲבִיּוֹת מִן הַבּוֹר – מַעֲלֶה אֶת הָרִאשׁוֹנָה עַל פִּי הַבּוֹר, וְאוֹמֵר: "חֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה". וְכֵן הַשְּׁנִייָה, וְכֵן הַשְּׁלִישִׁי; דִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אוֹמֵר: מַעֲלֶה כּוּלָּן עַל פִּי

הַבּוֹר וְאוֹמֵר: "הֲרֵי אֵלּוּ תְּרוּמָה". הֲוֹוֹן בָּעֵיי מֵימַר: מַאן דְּאָמַר מַעֲלֶה אֶת הָרִאשׁוֹנָה עַל פִּי הַבּוֹר – הַטָּבֶל בָּטֵל בְּרוֹב. וּמַאן דְּאָמַר מַעֲלֶה כּוּלָּן

[דף כ"ב ע"ב]

עַל פִּי הַבּוֹר – אֵין הַטָּבֶל בָּטֵל בְּרוֹב.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הִקִּיף בֵּיניֵיהוֹן, מַאן דְּאָמַר מַעֲלֶה כּוּלָּן עַל פִּי הַבּוֹר – תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָּף. וּמַאן דְּאָמַר מַעֲלֶה אֶת הָרִאשׁוֹנָה עַל פִּי הַבּוֹר – אֵין תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָּף.

רַבִּי שְׁמוּאֵל, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַחְלִיף. מַאן דְּאָמַר מַעֲלֶה אֶת הָרִאשׁוֹנָה עַל פִּי הַבּוֹר – תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָּף. וּמַאן דְּאָמַר מַעֲלֶה כּוּלָּן עַל פִּי הַבּוֹר – אֵין תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָּף. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָה: וְאֵינוֹ מְעוֹרָב עַל יְדֵי גִידִין?

הַדָּרָן עָלָךְ אוֹכְלִין עֲרַאי

פֶּרֶק רְבִיעִי

מתני' שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קִבִּין, וְנָגְעוּ זֶה בָּזֶה, אֲפִלּוּ הֵם מִמִּין אֶחָד – פְּטוּרִין. וּבְזְמַן שֶׁהֵן שֶׁל אִשָּׁה אַחַת, מִין בְּמִינוֹ – חַיָּיב. וְשֶׁלֹּא בְמִינוֹ – פָּטוּר. אֵי זֶהוּ הוּא מִין בְּמִינוֹ? הַחִטִּים – אֵינָן מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל, אֶלָּא עִם הַכּוּסְמִין. הַשְּׁעוֹרִין מִצְטָרְפִין עִם הַכֹּל, חוּץ מִן הַחִטִּים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: וּשְׁאָר הַמִּינִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה.

גמרא שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי כוּ'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: סְתָם אִשָּׁה אַחַת – אֵינָהּ מַקֶּפֶדֶת, שְׁתַּיִם – מַקְפִּידוֹת הֵן. אִשָּׁה אַחַת שֶׁהִיא מַקֶּפֶדֶת – עָשׂוּ אוֹתָהּ כִּשְׁתֵּי נָשִׁים. שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁאֵינָן מַקְפִּידוֹת – עָשׂוּ אוֹתָם כְּאִשָּׁה אַחַת. אִם אֵינָהּ מַקֶּפֶדֶת, לָמָּה הִיא עוֹשָׂה אוֹתָהּ בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת? אָמַר רַבִּי יוֹנָה: בְּשֶׁאֵין לָהּ מָקוֹם לָלוּשׁ.

מִילְּתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹנָה אָמַר: הָיָה לָהּ מָקוֹם הֵיכָן לָלוּשׁ, וְהִיא עוֹשָׂה אוֹתָן בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מַקֶּפֶדֶת הִיא. נָקִי וְקִיבֵּר – מַקֶּפֶדֶת הִיא. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: שְׁתֵּי דֵיעוֹת – עָשׂוּ אוֹתָן כִּשְׁתֵּי נָשִׁים. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בָּעֵי: אֲפִילּוּ רוֹצוֹת?

יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן חִיבּוּר בַּחַלָּה, וְאֵינָן חִיבּוּר בְּטְבוּל יוֹם. חִיבּוּר בְּטְבוּל יוֹם, וְאֵינָן חִיבּוּר בַּחַלָּה. חִיבּוּר בַּחַלָּה, דְּתָנֵינַן: וּבְזְמַן שֶׁהֵן שֶׁל אִשָּׁה אַחַת, מִין בְּמִינוֹ – חַיָּיב. וְשֶׁלֹּא בְמִינוֹ – פָּטוּר. וְאֵין חִיבּוּר בְּטְבוּל יוֹם. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הַמַּכְנִים חַלּוֹת עַל מְנַת לְהַפְרִישׁ וְנִשְׁכְּחוּ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: חִיבּוּר בְּטְבוּל יוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינָן חִיבּוּר.

בְּטְבוּל יוֹם. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: בְּשַׂר הַקּוֹדֶשׁ שֶׁקָּרַם עָלָיו הַקּוּפָּה, הָא שְׁאָר כָּל הַקּוּפָּה – חִיבּוּר. וְאֵין סוֹפוֹ לְהַתְּכוֹ? וְאֵינָן חַיָּיבִים בַּחַלָּה! דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָעוֹשֶׂה עִיסָּה עַל מְנַת לְחַלְּקָהּ בָּצֵק – פְּטוּרָה מִן הַחַלָּה.

מַהוּ שְׁיָירָתָהּ? רַב הוּנָא אָמַר: אִם אוֹמֵר אַתְּ: הַשִּׁיפּוֹן מִין כּוּסְמִין – מִצְטָרֵף עִם הַחִיטִּים. שִׁיבּוֹלֶת שׁוּעָל מִין שְׂעוֹרִין – אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִם הַחִיטִּים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁאָר הַמִּינִין מִצְטָרְפִין – זֶה עִם זֶה.

[דף כ"ג ע"א]

אִית תַּנַּיי תָּנֵי: כָּל הַמִּינִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּהַהִיא תַּנָּיָיא בְּרָיָיא, מַה בֵּין נָשׁוּךְ מַה בֵּין בָּלוּל? אָמַר רַבִּי יוּדָן אֲבוּהּ דְּרַבִּי מַתַּנְיָה: כְּשֶׁחִלְּקָן וְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן נָשׁוּכִין – חַיָּיבִין. בְּלוּלִין – פְּטוּרִין.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ שְׁנֵי קַבִּין וְקַב אֹרֶז, וְקַב תִּרוּמָה בָּאֶמְצַע – אֵינָן מִצְטָרְפִין. דָּבָר שֶׁנִּיטְּלָה חַלָּתוֹ בָּאֶמְצַע – מִצְטָרְפִין, שֶׁכְּבָר נִתְחַיֵּב בַּחַלָּה.

קַב חָדָשׁ וְקַב יָשָׁן שֶׁנִּשְׁכוּ זֶה בָּזֶה, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: יִטּוֹל מִן הָאֶמְצַע. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. הַנּוֹטֵל חַלָּה מִן הַקַּב, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חַלָּה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ חַלָּה. שְׁנֵי קַבִּין שֶׁנִּטְּלָה חַלָּתָן שֶׁל זֶה בְּפְנֵי עַצְמוֹ וְשֶׁל זֶה בְּפְנֵי עַצְמוֹ, חָזַר וַעֲשָׂאָן עִסָּה אַחַת – רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר, וַחֲכָמִים מְחַיְּבִין. נִמְצָא אוֹמֵר: חוּמְרוֹ – קוּלּוֹ.

גמרא נִיתְנֵי אוֹרֶז וְלֹא נִיתְנֵי תִּרוּמָה! אִילּוּ תָּנֵינַן אוֹרֶז וְלֹא תָּנֵינַן תִּרוּמָה, חֲוִינַן אָמְרִין: אוֹרֶז, עַל יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מִמִּינוֹ – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. תִּרוּמָה, עַל יְדֵי שֶׁהִיא מִמִּינָהּ – מִצְטָרֵף, חֲוִי צוֹרְכָה מִיתְנֵי תִּרוּמָה. אוֹ אִילּוּ תָּנֵינַן תִּרוּמָה וְלָא תָּנֵינַן אוֹרֶז, חֲוִינַן אָמְרִין: תִּרוּמָה עַל יְדֵי שֶׁהִיא אֵינָהּ נִגְרֶרֶת – אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת. אוֹרֶז, עַל יְדֵי שֶׁהוּא נִגְרָר – מִצְטָרֵף. חֲוִי צוֹרְכָה מִיתְנֵי

[דף כ"ג ע"ב]

אוֹרֶז, וְצוֹרְכָה מִיתְנֵי תִּרוּמָה.

קַב אוֹרֶז – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. קַב מְדוּמָע – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. קַב תִּרוּמָה – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. קַב הַגּוֹי – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. קַב מִין אַחֵר – מִצְטָרֵף. קַב אִשָּׁה אַחֶרֶת – מִצְטָרֵף. קַב חָדָשׁ – מִצְטָרֵף. קַב דָּבָר שֶׁנִּיטְּלָה חַלָּתוֹ מִן הָאֶמְצַע – מִצְטָרֵף. קַב הֶקְדֵּשׁ – מִצְטָרֵף. קַב חַלָּה – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ וּמַה בֵּין חַלָּה? הֶקְדֵּשׁ – רָאוּי לִפְדּוֹתוֹ וּלְחַיְּבוֹ. חַלָּה – אֵינָהּ רָאוּי לִפְדּוֹתָהּ וּלְחַיְּבָהּ.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לְחוּצָה לָאָרֶץ - מְבַעֲרָן בִּמְקוֹמָן; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְבִיאָן לָאָרֶץ וּמוֹכְרָן בָּאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, ז): "בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל":

ב. אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מְחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי רָאִיתִי אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן כַּהֲנָא שֶׁהָיָה שׁוֹתֶה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה בְּעַכּוֹ, וְאָמַר: "זֶה בְּיָדִי מִקַּלְקַלְיָא", וְנָזְרוּ עָלָיו שֶׁיִּשְׁתֶּהוּ בִּסְפִינָה:

ג. עֵלֶה תַּמְכָה, וְחַרְחֲבִינָה, עֲלֵי וֶרֶד, וַעֲלֵי מִלַּת - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, וְיֵשׁ לָהֶן בִּעוּר, וְלִדְמֵיהֶן בִּעוּר. עִקָּר הַמְלָפְפִים, עִקָּר וֶרֶד, וְעִקָּר מִלַּת - אֵין לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלֹא לִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לָהֶם בִּעוּר, וְלֹא לִדְמֵיהֶן בִּעוּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: דְּמֵיהֶן מִתְבָּעֲרִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ: לָהֶם - אֵין בִּעוּר, קַל וָחֹמֶר לִדְמֵיהֶן! אָמַר לָהֶם: מַחְמִיר אֲנִי בְּדָמִים יוֹתֵר מִן הָעִקָּר. שֶׁמֵּן שֶׁל שְׁבִיעִית - מַדְלִיקִין בּוֹ. מְכָרוֹ וְלָקַח בּוֹ שֶׁמֶן אַחֵר - אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ:

ד. הַלְּשִׁישׁוֹת, וְהַלְּבִיצִין, וְהַלּוֹעֲנִין, וְהַבּוֹרִית, וְהָאֹהֶל - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמֵיהֶן שְׁבִיעִית. יֵשׁ לָהֶן בִּעוּר, וְלִדְמֵיהֶן בִּעוּר. עִקָּר חָרוּב, וְעִקָּר הָאוֹגָה, וַעֲלֵי הָאוֹג, וְהַפַּרְחֲבִילָה, וְהָאֹרֶן - אֵין לָהֶם בִּעוּר, וְלֹא לִדְמֵיהֶן בִּעוּר. דִּין אוֹצָר וְזֶרַע אִסְטִיס שֶׁנִּזְרָעִים בִּשְׁבִיעִית - קְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן:

ה. הַצַּבָּעִין וְהַפַּטְמִין - לוֹקְחִין מֵרֶסֶן מִכָּל מָקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין. אֵין מוֹכְרִין אוֹתָהּ מַחֲרוֹזוֹת מַחֲרוֹזוֹת, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן אֵיבָרִין אֵיבָרִין עַל גַּבֵּי מִטּוֹת:

ו. לֹא יְהֵא מֵבִיא כְּלָבִים כּוּפְרִין, וְחֻלְדּוֹת הַסְּנָאִין, וַחֲתוּלִין, וְקִפּוֹד - לְמָכְרָן לְנָכְרִי וּלְהַשְׁכִּיר עֲלֵיהֶן. אֲבָל מוֹרְסָן, וּגְבִינַת בֵּית אוֹנְיָיקִי[1], וְהַפַּת וְהַשֶּׁמֶן - שֶׁהֵן מָתָר - לְמוֹכְרָן לְנָכְרִי וְלִשְׁכֹּב עֲלֵיהֶן:

ז. לֹא יְהֵא לוֹקֵט יְרָקוֹת שָׂדֶה וּמוֹכֵר בַּשּׁוּק. אֲבָל הוּא לוֹקֵט וּבְנוֹ מוֹכֵר עַל יָדוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף יִשְׂכֹּר פּוֹעֲלִים וְיַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ:

ח. לָקַח הַבְּכוֹר לְמִשְׁתֶּה בְּנוֹ אוֹ לָרֶגֶל, וְלֹא צָרִיךְ לוֹ - מָתָר לְמוֹכְרוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁלֹּא יִמְכֹּר אֶלָּא בְּדָמָיו. לוּלְבֵי הָאַלָּה, וְהַבָּטְנָה, וְהָאֲטָדִים, וְהָאֶדֶל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֻעָלִים עִם הַלּוּלָבִין - אֵין בִּעוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לוּלָבִין עִם הֻעָלִין - יֵשׁ בִּעוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְלוּלָבִין - אֵין בִּעוּר, אֲבָל לֻעָלִים - יֵשׁ בִּעוּר מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁרוּ מֵאֲבִיהֶן. וְכֻלָּן שֶׁנִּנְכְּסוּ מֵעֲרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - נִדּוֹנִין כְּאִילָן, חוֹץ מִן הָאֶדֶל - שֶׁנִּדּוֹן כְּיָרָק. הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יְדַעְיָה הַבַּשָּׁם לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: שֵׁישׁ לַקֶּטֶף - שְׁבִיעִית. עֲלֵי זֵיתִים וַעֲלֵי קָנִים וַעֲלֵי חָרוּבִין - אֵין לָהֶן בִּעוּר, לְפִי שֶׁאֵין כְּלִין:

ט. הַוֶּרֶד חָדָשׁ שֶׁכִּבְשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יָשָׁן - יַלְקֵט אֶת הַוֶּרֶד וְהַשֶּׁמֶן מָתָר. יָשָׁן בֶּחָדָשׁ - חַיָּב בִּבְעוּר. הֶחָרוּבִין חֲדָשִׁין שֶׁכִּבָּשָׁן בְּיַיִן יָשָׁן - יַלְקֵט אֶת הֶחָרוּבִין וְהַיַּיִן מָתָר. יְשָׁנִין בֶּחָדָשׁ - חַיָּבִין בִּבְעוּר:

י. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲבִילֵי אֱזוֹב, וְהַפֵּאָה, וְהַקּוֹרְנִית שֶׁהִכְנִיסָן לְעֲצִים - אֵין מַסִּיקִין בָּהֶן. לְמַאֲכָל בְּהֵמָה - אֵין מַסִּיקִין בָּהֶן. רַבִּי

הַשָּׁלֵם

---

[1] – "שֵׁם כְּפָר שֶׁרֹב עֲנָלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם קְרֵבִים לָעֲבוֹדָה זָרָה" (רַבִּי עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא עֲבוֹדָה זָרָה ב, ד).

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף קְלָחִין שֶׁל בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁיְּבֻשּׁוּ - אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה:

יא. חָצִיר וְיֶרֶק[2] שֶׁהֵם שְׁלֵקְטָן לְהָטִין בָּהֶן - אֵין רַשַּׁאי לְהָטִין בָּהֶן. לְמַאֲכָל בְּהֵמָה - אֵין רַשַּׁאי לְהָטִין בָּהֶן. עִידִית שֶׁלְּקָטָהּ לְמַאֲכָל בְּהֵמָה - הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְבָעֵר. נְתָנָהּ תַּחַת הַפַּר - הֲרֵי הִיא כְּמִבְעֶרֶת. תֶּבֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַפַּר וְלֹא לְתוֹךְ הַטִּיט. אִם נְתָנוּהוּ אֲחֵרִים - הֲרֵי הוּא כְּמִבְעֶר:

יב. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית - יוּצָּן. מוֹכְרִין אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְּהֵמָה - לְקַח בָּהֶן אֹכֶל אָדָם. וְאֵין מוֹכְרִין אוֹכְלֵי בְּהֵמָה - לְקַח בָּהֶן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: אוֹכְלֵי אָדָם - לְקַח בָּהֶן אוֹכְלֵי בְּהֵמָה:

יג. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין מַאֲכִילִין אוֹתָן לַבְּהֵמָה, וְלַחַיָּה וּלְעוֹפוֹת. אִם הָלְכָה בְּהֵמָה מְאֵלֶיהָ לְתַחַת תְּאֵנָה וְאוֹכֶלֶת בַּתְּאֵנִים, לְתוֹךְ חָרוּב וְאוֹכֶלֶת בַּחֲרוּבִין - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתָהּ לְהַחֲזִירָהּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, ז): "וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל":

יד. מַאֲכִילִין אֶת אַכְסַנְיָא פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאֵין מַאֲכִילִין, לֹא אֶת הַנָּכְרִי וְלֹא אֶת הַשָּׂכִיר פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם הָיָה שָׂכִיר שַׁבָּת, שָׂכִיר חֹדֶשׁ, שָׂכִיר שָׁנָה, שָׂכִיר שָׁבוּעַ, אוֹ שֶׁקִּצְצוּ מְזוֹנוֹתָיו עָלָיו - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

טו. אֵין בֵּית דִּין פּוֹסְקִין לְאִשָּׁה פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. אֲבָל נְזוֹנִית הִיא מִשֶּׁל בַּעְלָהּ. סְפִיחִין שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין תּוֹלְשִׁין אוֹתָן בַּיָּד. אֲבָל חוֹרֵשׁ כְּדַרְכּוֹ. וּבְהֵמָה - רוֹעָה כְּדַרְכָּהּ:

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שִׁישִּׁי

א. שְׁבִיעִית - נִתְּנָה לַאֲכִילָה לִשְׁתִיָּה וּלְסִיכָה, לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל, וְלִשְׁתּוֹת דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת, וְלָסוּךְ דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לָסוּךְ. כֵּיצַד לֶאֱכֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל? אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לֶאֱכֹל קְנוֹבַת שֶׁל יָרָק, וְלֹא פַּת שֶׁעִפְּשָׁה, וְלֹא תַבְשִׁיל שֶׁעָבַר צוּרָתוֹ. כֵּיצַד לִשְׁתּוֹת דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת? אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת גּוֹמֵעַ אֲנִיגְרוֹן וְאַסְנְגְּרִין, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן בִּשְׁמָרָיו:

ב. הַחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ - לֹא יְעַרְעֵנּוּ שֶׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אֲנִיגְרוֹן וּבוֹלֵעַ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו - לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ וְיֶהֱא פּוֹלֵט, אֲבָל מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ וּמַטְבִּיל כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ג. כֵּיצַד לָסוּךְ דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לָסוּךְ? סָךְ אָדָם שֶׁמֶן עַל גַּבֵּי מַכְתּוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִטּוֹל בְּמוֹךְ וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי מַכְתּוֹ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֹאשׁוֹ, וְכָל מִי שֶׁעָלוּ בּוֹ חַטָּטִין - סָךְ אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵין סָךְ יַיִן וְחֹמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן - דַּרְכּוֹ לְסִיכָה, יַיִן וְחֹמֶץ - אֵין דַּרְכָּן לְסִיכָה:

ד. יַיִן שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הַמּוֹרְיָס - צָרִיךְ לְבָעֵר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא כְּמִבְעֶר. נוֹתֵן אָדָם דְּבֵלָה וּגְרוֹגָרוֹת לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹתֵן אֶת הַתַּבְלִין, וְלֹא יִסְחָטֶם לְהוֹצִיא מֵהֶן מַשְׁקִין, וּבְתַבְלִין - מַתָּר מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַאכְתָּן. צוֹרֵר אֶת הַתַּבְלִין וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, אִם בָּטֵל, טַעְמָן - מַתָּרִים, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין:

ה. אֵין עוֹשִׂין אֶת הַיַּיִן אֲלוּנְתִּית, וְאֶת הַשֶּׁמֶן עָרֵב, וְאִם עָשָׂה אֶת הַיַּיִן אֲלוּנְתִּית וְאֶת הַשֶּׁמֶן עָרֵב - סָךְ אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵין סָךְ מִן הַיַּיִן

---

[2] בְּ'חֻמְדֵי דָוִד' גָּרַס לְפִי הַיְרוּשַׁלְמִי: 'חָצִיר וְיֶרֶק שֶׁהֵם שְׁלֵקְטָן לְהָטִין בָּהֶם - רַשַּׁאי לְהָטִין בָּהֶם. לְמַאֲכַל אָדָם - אָסוּר לְהָטִין בָּהֶם'.

תּוֹסֶפְתָּא

וְחֹמֶץ. שֶׁהַשֶּׁמֶן - דַּרְכּוֹ לְסִיכָה, וְיַיִן וְחֹמֶץ - אֵין דַּרְכָּן לְסִיכָה:

ו. לֹא יִתֵּן אָדָם שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית עַל גַּבֵּי טַבְלָא שֶׁל שִׁישׁ לְהִתְעַגֵּל עָלֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֵין סָכִין אוֹתוֹ בְּיָדִים טְמֵאוֹת. נָפַל עַל בְּשָׂרוֹ - מְשַׁפְשְׁפוֹ אֲפִלּוּ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת:

ז. שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין חוֹסְמִין בּוֹ תַּנּוּר וְכִירַיִם. וְאֵין סָכִין בּוֹ מִנְעָל וְסַנְדָּל. לֹא יָסוּךְ אֶת רַגְלוֹ שֶׁמֶן וְהוּא בְּתוֹךְ מִנְעָל. וְלֹא יָסוּךְ אֶת רַגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ סַנְדָּל. אֲבָל סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְמִנְעָל. סָךְ אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְסַנְדָּל. סָךְ אָדָם אֶת עַצְמוֹ שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמִתְעַגֵּל עַל גַּבֵּי קַטְבְלָיָא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

ח. אֵין מְפַטְּמִין שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל לוֹקְחִין שֶׁמֶן עֶרֶב לְסִיכָה מִכָּל מָקוֹם. שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמְּדוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: טוֹבֵל בָּהֶן עֵץ, וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ מְדוּרָה. מַסִּיקִין בְּגֶפֶת וּבְזָגִין שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל אֵין מַדְלִיקִין בֶּאֱגוֹזִים, וְאֵין מַסִּיקִין בְּזֵיתִים:

ט. אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית: לֹא בְּמִדָּה, וְלֹא בְּמִנְיָן, וְלֹא בְּמִשְׁקָל. וְלֹא יְהֵא מוּדָד אֶת הֶחָבִית וּמוֹכְרָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא. כַּלְכָּלָה, וּמוֹכְרָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא. אֲבָל אוֹמֵר לוֹ: ׳חָבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ בְּדִינָר׳, ׳כַּלְכָּלָה זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ בְּטָרִיסִית׳:

י. לֹא יְמַלֵּא אֶת הַכַּלְכָּלָה וְיוֹצֵא וּמוֹכְרָהּ בַּשּׁוּק. אַף בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ - אָסוּר, שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ הָרְמִיּוֹת:

יא. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית בְּמָעוֹת, אֲבָל בְּפֵרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקַּח בָּהֶן קַרְדֹּם. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית, אֲבָל מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר הַמִּתְקַיֵּם. אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין מִתְקַיֵּם, אֲפִלּוּ מֵאָה סְעוּדוֹת - מֻתָּר:

הַשָּׁלֵם

יב. אֵין מוֹכְרִין וְאֵין לוֹקְחִין מִן הַכּוּתִי וּמִן הַנָּכְרִי פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מוֹכְרִין לְכוּתִי עַד אַרְבַּע אִסָּרוֹת:

יג. הַלּוֹקֵחַ מִן הַנַּחְתּוֹם כִּכָּר בְּפוּנְדְיוֹן, וְאָמַר לוֹ: ׳שֶׁאֲלַקֵּט יְרָקוֹת שָׂדֶה וְאָבִיא לְךָ׳ - מֻתָּר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה אוֹסְרִין:

יד. חֲמִשָּׁה שָׁהוּ מְלַקְּטִין יָרָק - לֹא יֶהֱא אֶחָד מוֹכֵר לְכֻלָּם, אֶלָּא אֶחָד מֵהֶן מוֹכֵר שֶׁלּוֹ וְשֶׁלָּהֶן. חֲמִשָּׁה אֲחִין שֶׁהָיוּ מְלַקְּטִין יָרָק - אֶחָד מוֹכֵר עַל יְדֵי כֻּלָּן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּהוּ פַּלְטֵר:

טו. חֻנְוָנִי שֶׁהָיָה מְגַדֵּל יָרָק שֶׁל שְׁבִיעִית - לֹא יֶהֱא מְחַשֵּׁב שְׂכָרוֹ מִיָּרָק, אֶלָּא מְחַשֵּׁב הוּא מְיַיִן וּמִשֶּׁמֶן, שְׂכַר בַּטָּלָה:

טז. לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: ׳הַעֲלֵה אֶת הַפֵּרוֹת אֵלּוּ לִירוּשָׁלַיִם לְחַלֵּק׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳הַעֲלֵם שֶׁנֹּאכְלֵם בִּירוּשָׁלַיִם וְשָׁנִשְׂתֶּה אֲנִי וְאַתָּה׳. וְכֵן לֹא יֹאמַר אָדָם לְעָנִי: ׳הֵילָךְ סֶלַע זוֹ וְהָבֵא לִי לֶקֶט הַיּוֹם׳; ׳הָבֵא לִי שִׂכְחָה הַיּוֹם׳; ׳הָבֵא לִי פֵּאָה הַיּוֹם׳. אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: ׳בְּלֶקֶט שֶׁתָּבִיא הַיּוֹם׳; ׳בְּפֵאָה שֶׁתָּבִיא הַיּוֹם׳:

יז. וְכֵן מִי שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ סֶלַע שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמְבַקֵּשׁ לִקַּח בָּהּ חָלוּק - הוֹלֵךְ אֵצֶל חֲנָוָנִי וְאוֹמֵר לוֹ: ׳תֵּן לִי בָּזֶה פֵּרוֹת׳, וְנוֹתֵן לוֹ. וְהַלָּה אוֹמֵר לוֹ: ׳הֲרֵי פֵּרוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִין לְךָ בְּמַתָּנָה׳. וְהַלָּה אוֹמֵר: ׳הֲרֵי סֶלַע נְתוּן לְךָ בְּמַתָּנָה׳. וְהוּא נוֹתֵן לוֹ חָלוּק בְּמַתָּנָה. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין לוֹקְחִין בָּהֶן מַיִם וּמֶלַח. [רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לוֹקְחִין בָּהֶם מַיִם וְמֶלַח]:

יח. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן, לֹא לְתוֹךְ הַמִּשְׁרָה, וְלֹא לְתוֹךְ הַכְּבוּסָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נוֹתְנִין אוֹתָן לְתוֹךְ הַכְּבוּסָה. הַחַמָּרִין, וְהַגַּמָּלִין, וְהַסַּפָּנִין, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בַּשְּׁבִיעִית, שְׂכָרָן - שְׁבִיעִית:

תּוֹסֶפְתָּא

יט. זֵיתִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בַּקָּתָבִי[3]. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ, שֶׁיִּהְיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן בְּקוֹתֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוֹחֲנָן בְּרֵחַיִם שֶׁלֹּא נִטְחַן בָּהּ בִּשְׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כּוֹתֵשׁ וּמַקֵּפָה בְּעֲרֵבָה:

כ. עֲנָבִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין דּוֹרְכִין אוֹתָן בַּגַּת, אֲבָל דּוֹרְכִין אוֹתָן בָּעֲרֵבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דּוֹרְכִין בַּיָּד. תְּאֵנִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן דְּבֵלָה, אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָן גְּרוֹגָרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְמָעֵךְ וּמְנַגֵּב בַּיָּד:

כא. מְפָרְרִין רִמּוֹנִין לַעֲשׂוֹתָן פֶּרֶד[4]. וְסוֹחֲטִים עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צָמוּקִים. אֵין לוֹקְחִין תְּרוּמָה בִּדְמֵי שְׁבִיעִית, שֶׁלֹּא יְבִיאוּהָ לִידֵי פְּסוּל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. אֵין מְחַלְּלִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל פֵּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם חִלְּלוּ - יֶאֱכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית וּפֵרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּתְעָרְבוּ - יֶאֱכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁלָּקַח בָּהֶן דְּבָרִים אֲחֵרִים - יֶאֱכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן. פֵּרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלָּקַח בָּהֶן דְּבָרִים אֲחֵרִים - יֶאֱכְלוּ כֶּחָמוּר שֶׁבָּהֶן:

ב. חֹמֶר בִּשְׁבִיעִית שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין בִּשְׁבִיעִית. שֶׁהַשְּׁבִיעִית עָשָׂה בָהּ אֶת הַמַּפְקֵר - כְּשֶׁמּוּר. וּפְסֹלֶת אוֹכְלִין - כְּאוֹכְלִין. וְאוֹכְלֵי אָדָם כְּאוֹכְלֵי בְּהֵמָה. וּקְלִפֵּי אֱגוֹזִים וּקְלִפֵּי רִמּוֹנִין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

ג. שְׁבִיעִית - מִתְחַלֶּלֶת עַל הַכֹּל. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין מִתְחַלֵּל אֶלָּא עַל הַמָּעוֹת בִּלְבַד. שְׁבִיעִית - מִתְבָּעֶרֶת מִכָּל מִין וּמִין. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - כָּל הַמִּינִים מִתְבָּעֲרִין כְּאֶחָד. שְׁבִיעִית - הִיא וְדָמֶיהָ אֲסוּרִין. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אוֹ הוּא אוֹ דָמָיו אֲסוּרִין. שְׁבִיעִית - אֵין לוֹקְחִין בָּהּ זִבְחֵי שְׁלָמִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

ד. חֹמֶר בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, שֶׁמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי - קוֹנֶה אֶת הַקַּרְקַע וְאוֹסֵר דָּמָיו. עֲרוּבִין[5], סָפֵק עֲרוּבוֹ - כָּל שֶׁהוּא, וְטָעוּן חֹמֶשׁ, וְטָעוּן וִדּוּי, וְאָסוּר לָאוֹנֵן, וְלֹא הָתַר לַאֲכִילָה אֶלָּא בְּפִדְיוֹן, וְאֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּשְּׁבִיעִית:

ה. אֶחָד שְׁבִיעִית וְאֶחָד מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - מְחַלְּלִין אוֹתוֹ עַל חַיָּה וְעוֹף, וְעַל בְּהֵמָה בַּעֲלַת מוּם, בֵּין חַיִּים וּבֵין שְׁחוּטִין; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁחוּטִין:

ו. אֶחָד שְׁבִיעִית וְאֶחָד מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - אֵין פּוֹרְעִין מֵהֶן מִלְוֶה וְחוֹב. אֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֶן גְּמוּלִין, וְאֵין פּוֹדִין בָּהֶן שְׁבוּיִן, וְאֵין עוֹשִׂין בָּהֶן שׁוּשְׁבִינוּת, וְאֵין פּוֹסְקִין מֵהֶן צְדָקָה. אֲבָל מְשַׁלְּמִין מֵהֶן דָּבָר שֶׁל גְּמִילוּת חֲסָדִים, וּצְרִיכִין לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְחָבֵר עִיר בְּטוּבָה:

ז. שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְבַעוּר: יְהוּדָה, וְעִבֶּר הַיַּרְדֵּן, וְהַגְּלִיל. שְׁלָשְׁתָּן - שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת. לָמָּה הַזְכִּירוּ הָהָר הָעֵמֶק וְהַשְּׁפֵלָה? לְפִי שֶׁאֵין אוֹכְלִין מִבְּהָר עַל שֶׁבָּעֵמֶק, וְלֹא מִבָּעֵמֶק עַל שֶׁבָּהָר. אֶלָּא: הַר וְהוֹרוֹ, עֹמֶק וְעִמְקוֹ, שְׁפֵלָה וּשְׁפֵלָתוֹ:

ח. וּבְסוּרְיָא - לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת, אֶלָּא: אוֹכְלִין מִן הָרִאשׁוֹן, עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת - אֶלָּא בִּיהוּדָה. וּשְׁאָר כָּל אֲרָצוֹת - אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁיִּכְלֶה מִבֵּית-אֵל וּמִגְּדֵרָה שֶׁל קֶסָרִין. אֵיזֶה הוּא הַר שֶׁלָּהּ? זֶה

---

[3] עֵין גְּדוֹל שֶׁנּוֹתְנִים עַל הַזֵּיתִים בְּבֵית הַבַּד, וְאָסוּר, דַּהֲוָה כְּדֶרֶךְ הַכּוֹצְרִים.

[4] שֶׁמּוֹצִיא לַחְלוּחִית הָרִמּוֹן וְנַעֲשֶׂה כְּמוֹ צִמּוּקִים בַּעֲנָבִים.

[5] שֶׁנִּתְעָרֵב מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּחַלִּין.

תוֹסֶפְתָּא

הַר הַמֶּלֶךְ. שְׁפֵלָה? זוֹ שְׁפֵלַת דָּרוֹם. לוֹד - עֹמֶק שָׁוֵה מֵעֵין גֶּדִי וְעַד יְרִיחוֹ:

ז,ט אֵיזֶה הוּא עֹמֶק שָׁבַגְּלִיל? כְּגוֹן גְּנוֹסָר וְחַבְרוֹתֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵיזֶה הוּא הַר שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן? כְּגוֹן חֹרִים וְכַמְרוֹגְדֵּר וְחַבְרוֹתֶיהָ. שְׁפֵלָה שָׁוָה - חֶשְׁבּוֹן וְכָל עָרֶיהָ שֶׁבַּמִּישׁוֹר, דִּיבוֹן וּבָמוֹת בָּעַל וּבֵית בַּעַל מָעוֹן. עֹמֶק שָׁוֵה - כְּגוֹן בֵּית נִמְרָה רָמָתָה וְחַבְרוֹתֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: סִימָן לָהָרִים - מִילִין. סִימָן לָעֲמָקִים - דְּקָלִים. סִימָן לַנְּחָלִים - קָנִים. סִימָן לַשְּׁפֵלִים - שְׁקָמִים. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לְדָבָר - זֶכֶר לְדָבָר (מְלָכִים-א י, כז): "וְאֶת הָאַרְזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב":

י. אוֹכְלִין מִבֵּית-הַמֶּלֶךְ עַד שֶׁיִּכָּלֶה מִבֵּית-אֵל. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֶכֶר לַדָּבָר (בְּרֵאשִׁית מט, כז): "בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף" - זוֹ אַרְצוֹ שֶׁחוֹטֶפֶת. "בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד" - זוֹ יְרִיחוֹ שֶׁמַּקְדֶּמֶת. "וְלָעֶרֶב יְחַלֵּק שָׁלָל" - זֶה בֵּית-אֵל שֶׁמְּאַחֶרֶת. אוֹכְלִין בִּדְבֵלָה - עַד שֶׁיִּכְלוּ סַגְּרִיוֹת. וּבְנֵי גְלִיל הָעֶלְיוֹן - עַד שֶׁיִּכְלוּ לוּפְסֵי בֵּית דָּגָן וְחַבְרוֹתֶיהָ. בַּגְּלִיל הַתַּחְתּוֹן - עַד שֶׁיִּכְלוּ אֲהוֹנוֹת שֶׁל טוֹבְיֶיתָא:

יא. אוֹכְלִין בַּתְּאֵנָה - עַד שֶׁיִּכְלוּ בְּנֵי בֵּית-הִינִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הִזְכִּירוּ פַּגֵּי בֵּית-אוֹנִי אֶלָּא לְמַעֲשְׂרוֹת בִּלְבַד. פַּגֵּי בֵּית-אוֹנִי וַאֲהִינִי טוֹבְיָתָא - חַיָּבִין בְּמַעֲשְׂרוֹת. וְאֵין אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שֶׁבְּעַכּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל הַסְּפִיחִין שֶׁבְּעַכּוֹ, וְעַל הַדִּיפְרָא, אֲבָל לֹא עַל סְתָנְיוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל סְתָנְיוֹת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: דִּיפְרָה שֶׁבִּכְּרָה, עַד שֶׁלֹּא כָּלָה הַקַּיִץ - אוֹכְלִין עָלֶיהָ:

יב. אוֹכְלִין בָּעֲנָבִים - עַד שֶׁיִּכָּלֶה דָּלִיּוֹת שֶׁבָּאֹכֶל. אִם יֵשׁ אַפִּיל מֵהֶן - אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן. וּשְׁאָר כָּל אַרְצוֹת, אֶחָד לַחֲרוּבִין לַזֵּיתִים וְלִתְמָרִים. אוֹכְלִין בַּזֵּיתִים - עַד שֶׁיִּכָּלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבַּתְּקוֹעַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַף עַל גּוּשׁ חֶלֶב, כְּדֵי שֶׁיֵּהֵא עָנִי יוֹצֵא וְלֹא יֵהֵא מֵבִיא רֹבַע, בֵּין מֵרֹאשׁוֹ וּבֵין מִתַּחְתָּיו. אוֹכְלִין בַּתְּמָרִים - עַד שֶׁיִּכָּלֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּצֹעַר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אוֹכְלִין עַל מַה שֶּׁבַּכִּיפִּין, וְאֵין אוֹכְלִין עַל מַה שֶּׁבַּשִּׁיצִין. וּשְׁאָר כָּל פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּגוֹן: הָעֲגוּסִים, וְהַקְּרוּסְטְמַיְלִין, וְהַפְּרוּדִין, וְהָעַזְרָדִין - אוֹכְלִין מִמַּה שֶּׁבָּהָר עַל שֶׁבָּעֵמֶק, וּמִמַּה שֶּׁבָּעֵמֶק עַל שֶׁבָּהָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֻּלָּן כַּחֲרוּבִין, אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן - עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. אֵין אוֹכְלִין עַל הַיָּרָק שֶׁל בֵּית-שְׁלָחִין, לְפִי שֶׁאֵינוֹ כָּלֶה:

יג. שְׂרֵשֵׁי קוֹלְסֵי כְּרוּב שֶׁיִּבְּשׁוּ - אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קוֹלְסֵי כְּרוּב, אַף עַל פִּי שֶׁיִּבְּשׁוּ - אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: מְגַבֵּב בְּיֶבֶשׁ - צָרִיךְ לְבָעֵר:

יד. מֵאֵימָתַי פּוֹרְשִׁין מִשְּׁבִילִין שֶׁבַּשָּׂדוֹת? מִשֶּׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהַשָּׂנִים כְּתִקָּנָן. עַכְשָׁו שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ שָׁנִים, אֲפִלּוּ לֹא יָרַד אֶלָּא גֶּשֶׁם אֶחָד בִּלְבַד - צָרִיךְ לִפְרֹשׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: גְּשָׁמִים שֶׁיָּרְדוּ שִׁבְעָה יָמִים, זֶה אַחַר זֶה וְלֹא פָסְקוּ - יֵשׁ בָּהֶן כְּדֵי רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ שְׁלוּחֵי בֵית דִּין יוֹשְׁבִין עַל פִּתְחֵי עֲיָרוֹת, כָּל מִי שֶׁמֵּבִיא פֵּרוֹת בְּתוֹךְ יָדוֹ - נוֹטְלִין אוֹתָן מִמֶּנּוּ, וְנוֹתְנִין לוֹ מֵהֶן מָזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. וְהַשְּׁאָר - מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר:

ב. הִגִּיעַ זְמַן תְּאֵנִים - שְׁלוּחֵי בֵית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וְאוֹרְרִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂים אוֹתָן דְּבֵלָה, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר. הִגִּיעַ זְמַן עֲנָבִים - שְׁלוּחֵי בֵית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּבוֹצְרִין אוֹתָן, וְדוֹרְכִין אוֹתָן בַּגַּת, וְכוֹבְשִׁין אוֹתָן בָּחָבִיּוֹת, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר. הִגִּיעַ זְמַן זֵיתִים - שְׁלוּחֵי בֵית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּמוֹסְקִין אוֹתָן, וְעוֹטְנִין אוֹתוֹ בְּבֵית הַבַּד, וְכוֹנְסִין אוֹתָן בָּחָבִיּוֹת, וּמַכְנִיסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שֶׁבָּעִיר, וּמְחַלְּקִין מֵהֶן עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בֵיתוֹ:

תּוֹסֶפְתָּא

ג. הִגִּיעַ זְמַן שְׁעַת הַבְּעוּר - עֲנִיִּים אוֹכְלִין אֲחַר הַבְּעוּר אֲבָל לֹא עֲשִׁירִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׁירִים - אוֹכְלִין אַחַר הַבְּעוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עֲשִׁירִים - אוֹכְלִין מִן הָאוֹצָר אַחַר הַבְּעוּר:

ד. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית, הִגִּיעַ שְׁעַת הַבְּעוּר - מְחַלֵּק מֵהֶן לִשְׁכֵנָיו וְלִקְרוֹבָיו וּלְיוֹדְעָיו, וּמוֹצִיא וּמַנִּיחַ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: ׳אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְטוּל יָבֹא וְיִטֹּל׳, חוֹזֵר וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שָׁעָה שֶׁיִּכְלוּ:

ה. הַקַּפַּת הַחֲנוּת - מְשַׁמֶּטֶת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ מְשַׁמֶּטֶת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה - בְּכוֹתֵב פֵּרוֹת, וְדִבְרֵי חֲכָמִים - בְּכוֹתֵב פֵּרוֹת:

ו. כְּתֻבַּת אִשָּׁה, פְּגָמָהּ וּזְקָפָהּ - הֲרֵי זוֹ מְשַׁמֶּטֶת. פְּגָמָהּ וְלֹא זְקָפָהּ, זְקָפָהּ וְלֹא פְּגָמָהּ - הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ מְשַׁמֶּטֶת:

ז. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁהַחוֹב מְרֻבֶּה עַל הַמַּשְׁכּוֹן - הֲרֵי זוֹ אֵינוֹ מְשַׁמֶּטֶת. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן, אוֹ בִּשְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַפּוֹתִיקִי - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְשַׁמֶּטֶת:

ח. וּכְשֵׁם שֶׁהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת מִלְוֶה - כָּךְ שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת שְׁבוּעָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ב): ״זֶה דְּבַר״. דָּבָר שֶׁהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ - מְשַׁמֶּטֶת שְׁבוּעָתוֹ. וְדָבָר שֶׁאֵין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ - אֵין מְשַׁמֶּטֶת שְׁבוּעָתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוּא מַשְׁמִיט, וְאֵין יוֹרְשִׁין מַשְׁמִיטִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ״:

ט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּרוֹזְבּוּל הַמְקֻשָּׁר, דַּיָּנִין חוֹתְמִין מִבִּפְנִים, וְהָעֵדִים מִבַּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין צְרִיכִין קִיּוּם:

י. חֲמִשָּׁה שְׁלָווּ בִּשְׁטָר אֶחָד, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. וְכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. לְלַוֶּה קַרְקַע, וְלַמַּלְוֶה אֵין קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. לוֹ אֵין קַרְקַע, וְלָעֲרֵבִין לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. עָצִיץ נָקוּב - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל, וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל. רַבִּי חֲצַפִּית אוֹמֵר: כּוֹתְבִין לְאִשָּׁה עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ:

יא. אֵימָתַי כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבּוּל? עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. כָּתְבוּ עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אַף עַל פִּי שֶׁחוֹזֵר וְקָרְעוֹ לְאַחַר מִכָּן - גּוֹבֶה עָלָיו וְהוֹלֵךְ אֲפִלּוּ לִזְמַן מְרֻבֶּה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִלְוֶה שֶׁלְּאַחַר פְּרוֹזְבּוּל - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְשַׁמֵּט:

יב. הַגַּזְלָן, וְשֶׁהִלְוָה מְעוֹתָיו בְּרִבִּית שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְהֶחֱזִירוּ גְּזֵלָן - אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן. כָּל הַמְקַבֵּל מֵהֶן - אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ:

מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֵרֵשׁ שֶׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּבָנָיו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָה שֶׁהָיוּ חֵרְשִׁים, וְהָיוּ כָּל הַטָּהֳרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם נַעֲשׂוֹת עַל גַּבָּם. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? טָהֳרוֹת - אֵין צְרִיכוֹת מַחֲשָׁבָה, וְנַעֲשׂוֹת עַל גַּב חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת - צְרִיכוֹת מַחֲשָׁבָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תְּרוּמַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן - לֹא תֵצֵא לְחֻלִּין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק יֵשׁ בּוֹ דַּעַת סָפֵק אֵין בּוֹ דַּעַת. כֵּיצַד עוֹשִׂין? בֵּית דִּין מְמַנִּין לוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וְהוּא תּוֹרֵם, וְהֵם מְקַיְּמִין עַל יָדָיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵיזֶהוּ חֵרֵשׁ? כָּל שֶׁהָיָה חֵרֵשׁ מִתְּחִלָּתוֹ. אֲבָל פִּקֵּחַ שֶׁנִּתְחָרֵשׁ - הוּא תּוֹרֵם וְהֵן מְקַיְּמִין עַל יָדָיו:

ב. שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר - זֶה הוּא אִלֵּם. מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - זֶה הוּא חֵרֵשׁ. זֶה וָזֶה - הֲרֵי הֵן כִּפִּקֵּחַ לְכָל דָּבָר:

תּוֹסֶפְתָּא

ג. אֵיזֶהוּ שׁוֹטֶה? הַיּוֹצֵא יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְהַלָּן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְהַמְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ, וְהַמְאַבֵּד אֶת מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ. פְּעָמִים שׁוֹטֶה וּפְעָמִים חָלִים: זֶה הַכְּלָל! כָּל זְמַן שֶׁהוּא שׁוֹטֶה - הֲרֵי הוּא כְּשׁוֹטֶה לְכָל דָּבָר, חָלִים - הֲרֵי הוּא כְּפִקֵּחַ לְכָל דָּבָר:

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קָטָן שֶׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּקָטָן שֶׁהִנִּיחוֹ אָבִיו בְּמִקְשָׁה, וְהָיָה תּוֹרֵם, וְאָבִיו מְקַיֵּם עַל יָדוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: תְּרוּמָתוֹ - תְּרוּמָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוּא שֶׁתָּרַם, אֶלָּא אָבִיו שֶׁאִמֵּן אַחֲרָיו:

ה. כֵּיצַד תּוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ? הֲרֵי שֶׁיָּרַד לְתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵרוֹ וְלָקַט וְתָרַם שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. כֵּיצַד יָדוּעַ אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל אִם לָאו? הֲרֵי שֶׁבָּא בַּעַל הַבַּיִת וּמְצָאוֹ וְאָמַר לוֹ: 'כַּלֵּךְ אֵצֶל יָפוֹת', נִמְצָאוּ יָפוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל, וְאִם לָאו - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל. וְאִם הָיָה בַּעַל הַבַּיִת מַלְקֵט וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזֵל:

ו. הַגַּנָּב, וְהַגַּזְלָן, וְהָאַנָּס - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ. אִם הָיוּ בְּעָלִים מְרַדְפִין אַחֲרֵיהֶן - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וְאֵין מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְאֵין הֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ. בַּעֲלֵי בָּתִּים סִיקָרִיקוֹן - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשֵׂר, וְהֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ:

ז. הַבֶּן, וְהַשָּׁכִיר, וְהָעֶבֶד, וְהָאִשָּׁה - תּוֹרְמִין עַל מַה שֶּׁהֵן אוֹכְלִין. אֲבָל לֹא יִתְרְמוּ עַל הַכֹּל, שֶׁאֵין אָדָם תּוֹרֵם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. הַבֵּן בִּשֶׁל אָבִיו, וְהָאִשָּׁה בְּעִסָּתָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ תּוֹרְמִין, מִפְּנֵי שֶׁתָּרְמוּ בִּרְשׁוּת:

ח אָרִיס שֶׁתָּרַם, וּבָא בַּעַל הַבַּיִת וְעִכֵּב, אִם עַד שֶׁלֹּא תָּרַם עִכֵּב - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשֶּׁתָּרַם עִכֵּב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אֲבָל

הַשָּׁלֵם

אֵין רַשַּׁאי לְהוֹצִיא מַעֲשֵׂר אֶלָּא עַל חֶלְקוֹ בִּלְבַד:

ט. פּוֹעֵל שֶׁתָּרַם אֶת הַגֹּרֶן - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אָמַר לוֹ בַּעַל הַבַּיִת: 'כְּנוֹס לִי גָּרְנִי' - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שֶׁאֵין הַגֹּרֶן נִכְנָס אֶלָּא אִם כֵּן נִתְרַם:

י. פּוֹעֲלִים שֶׁתָּרְמוּ אֶת הַבּוֹר - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בּוֹר קָטָן וַאֲחֵרִים מִשְׁתַּמְּשִׁין בּוֹ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:

יא. רַשַּׁאי בַּעַל הַבַּיִת לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר טֶבֶל כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁמַּעֲשֵׂר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁתָּרַם אֶת הַמַּעֲשֵׂר - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי:

יב. אַפְּטְרוֹפִין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין עַל נִכְסֵי יְתוֹמִים. מוֹכְרִין בָּתִּים שָׂדוֹת וּכְרָמִים, בְּהֵמָה, עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת לְהַאֲכִיל לַיְתוֹמִים, וְלַעֲשׂוֹת לָהֶן סֹכָּה וְלוּלָב וְצִיצִית, וְכָל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִקָּנוֹת לָהֶן סֵפֶר תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְכָל דָּבָר הַקָּצוּב מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵין פּוֹדִין עֲלֵיהֶן שְׁבוּיִן, וְאֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ קָצוּב מִן הַתּוֹרָה. וְאֵינָן רַשָּׁאִין לְהוֹצִיא עֲבָדִים בְּנֵי חוֹרִין, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לַאֲחֵרִים, וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן בְּנֵי חוֹרִין. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁנּוֹתֵן דְּמָיו וּפוֹדֶה אֶת עַצְמוֹ:

יג. אֵין מוֹכְרִין בְּרְחוֹק לִקַּח בְּקָרוֹב, בְּרַע לִקַּח בְּיָפֶה. אֵין דָּנִין לְחוֹב וְלִזְכוּת, לְהַכְנִיס לְהוֹצִיא לְיתוֹמִין, אֶלָּא אִם כֵּן נָטְלוּ רְשׁוּת מִבֵּית דִּין. וּצְרִיכִין אַפְּטְרוֹפִין לְחַשֵּׁב עִם הַיְתוֹמִין בְּאַחֲרוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לְיתוֹמִין אֶלָּא מַה שֶּׁהִנִּיחוּ לָהֶם אַפְּטְרוֹפִין. מוֹכְרִין עֲבָדִים לִקַּח בָּהֶן קַרְקָעוֹת. אֵין בֵּית דִּין עוֹשִׂין אַפְּטְרוֹפִין נָשִׁים וַעֲבָדִים בַּתְּחִלָּה. וְאִם מִנָּה אוֹתָן אֲבִיהֶן בְּחַיָּיו - עוֹשִׂין אַפְּטְרוֹפִין:

יד. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יְתוֹמִים שֶׁסָּמְכוּ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁסָּמְכָם אֲבִיהֶם, אוֹ שֶׁסָּמְכוּם בֵּית דִּין - מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִילָן מִפְּנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

תִּקּוּן הָעוֹלָם. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יְתוֹם בֶּן לֵוִי שֶׁגָּדַל אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת, מְעַשֵּׂר וּמַאֲכִילוֹ מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. הָיָה לְמוּד אֶצֶל לֵוִי, אוֹ כֹּהֵן, אוֹ עָנִי - הֲרֵי זֶה מַאֲכִילָן מְשֻׁלּוֹ. אִם הָיָה בֶּן אִשְׁתּוֹ כֹּהֵן, אוֹ לֵוִי, אוֹ עָנִי - הֲרֵי זֶה מַאֲכִילָן מֵחֶלְקָן:

טו. קָטָן שֶׁאָמַר לְאֶחָד בַּשּׁוּק: 'הַאֲכִילֵנִי מַעֲשֵׂר מֵחֶלְקִי'[6] - מַאֲכִילוֹ מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. אִם הָיָה חַיָּב לוֹ מְזוֹנוֹת, אוֹ שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ כְּדֵי מְזוֹנוֹתָיו - מַאֲכִילוֹ מְשֻׁלּוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ בְּחֶלְקוֹ סְגֻלָּה:

טז. לֹא יִתְרֹם בַּעַל הַבַּיִת מַעֲשֵׂר, וְיִטֹּל רְשׁוּת מִן הַלֵּוִי. וְלֹא אֶת הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, וְיִטֹּל רְשׁוּת מִן הַכֹּהֵן. אֲבָל מַלְוֶה אוֹתָן לִהְיוֹת מַפְרִישׁ עֲלֵיהֶן מֵחֶלְקָן:

יז. מַכִּירֵי כְּהוּנָּה וּלְוִיָּה, אֵינָן רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹתָן כֵּן. בְּדִבְרִים הָאוֹבְדִין - מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵדָה:

יח. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ, וּבְיָדוֹ תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וּמְלָפְפוֹנוֹת שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ לָעִיר - מַשְׁלִיכָן לְתוֹךְ הַנָּקָע אוֹ לְתוֹךְ הַסְּנָאִין[7]. הָיָה עוֹבֵר בֵּין הַגּוֹיִם וּבֵין הַכּוּתִים, וּבְיָדוֹ דְּבָרִים שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַגִּיעַ לָעִיר - מַנִּיחָן עַל גַּבֵּי סֶלַע. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַנִּיחָן בַּאֲפֻנְדָּתוֹ עַד שֶׁיִּסְרִיחוּ:

יט. גּוֹי שֶׁתָּרַם שֶׁל חֲבֵרוֹ וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בִּרְשׁוּת - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מַעֲשֶׂה בְּפִנְיָא, בִּיְשִׂרָאֵל אֶחָד שֶׁאָמַר לְגוֹי: 'תְּרוֹם לִי גָּרְנִי'! וְתָרַמָּה, וְחָזְרָה תְּרוּמָה לְגָרְנוֹ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוֹאִיל וְהַגּוֹי תָּרַם - אֵינָהּ תְּרוּמָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: גּוֹי שֶׁתָּרַם אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַבְּעָלִים מְקַיְּמִין עַל יָדָיו - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'פֵּרוֹת שֶׁמְּכַרְתִּי לְךָ טְבָלִים הֵן'; 'בְּשֵׂר בְּכוֹר הוּא'; 'יַיִן נֶסֶךְ הוּא' - שׁוֹרֶת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אִישׁ:

ב. הָיָה מַקְרִיב עִמּוֹ זְבָחִים, וְאָמַר לוֹ: 'נִתְפַּגְּלוּ'. הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ טָהֳרוֹת, וְאָמַר לוֹ: 'נִטְמְאוּ' - נֶאֱמָן, לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן. אֲבָל אָמַר לוֹ: 'זְבָחִים שֶׁהִקְרַבְתִּי עִמְּךָ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִטְמְאוּ' - שׁוֹרֶת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אִישׁ:

ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל בְּנֵי הַחֲבוּרָה, וְאָמַר: 'שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ שְׁחָטְתִּיו' - שׁוֹרֶת הַדִּין אֵין נֶאֱמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁלֹּא הֻתְחַיֵּל בּוֹ - נֶאֱמָן, מִשֶּׁהֻתְחַיֵּל בּוֹ - אֵינוֹ נֶאֱמָן:

ד. אֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ; אֲבָל אָמְרוּ: כָּל מִינֵי חִטִּין אֶחָד. כָּל מִין אוֹפִילִין וַאֲגוּדִים וּשְׁקֵדִים וְרִמּוֹנִים אֶחָד. תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הָיוּ לוֹ תְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: תּוֹרְמִין:

ה. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִן הֶחָדָשׁ עַל הַיָּשָׁן? אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּרוֹת שָׁנָה זוֹ עַל פֵּרוֹת שָׁנָה שֶׁעָבְרָה. וְלֹא מִפֵּרוֹת שָׁנָה שֶׁעָבְרָה עַל פֵּרוֹת שָׁנָה זוֹ. אֲבָל שָׂדֶה שֶׁנִּעְשָׂה שְׁתֵּי בְרָכוֹת בַּשָּׁנָה, וְכֵן שְׂדֵה בֵית הַשִּׁלְחִין - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. לִקֵּט יָרָק בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחָזַר וְלִקֵּט מִשֶּׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה חָדָשׁ וְזֶה יָשָׁן:

---

[6] הֵינוּ מַעֲשֵׂר עָנִי מֵהַחֵלֶק שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ מַה לְּאָכֵל.

[7] קוֹצִים. סְנֶא – סְנֶה.

תּוֹסֶפְתָּא

ו. הָיְתָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה לַשְּׁלִישִׁית, הָרִאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׁר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְהַשֵּׁנִי - מִתְעַשֵּׁר מַעֲשֵׂר עָנִי. לִקֵּט אֶתְרוֹג בְּעֶרֶב חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט עַד שֶׁלֹּא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחָזַר וְלִקֵּט אַחַר מִשֶּׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה חָדָשׁ וְזֶה יָשָׁן. הָיְתָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה לִרְבִיעִית, הָרִאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר עָנִי, וְהַשֵּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי:

ז. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּלוּשׁ עַל הַמְחֻבָּר? אָמַר: ׳פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוּיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין אֵלּוּ׳. אוֹ ׳פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין אֵלּוּ עֲשׂוּיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ׳ - לֹא אָמַר כְּלוּם. אֲבָל ׳פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אֵלּוּ עֲשׂוּיִן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין אֵלּוּ לְכְשֶׁיִּתָּלְשׁוּ׳ - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל מֵהֶן עֲרָאי, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת עַל מָקוֹם אַחֵר עַד שֶׁיִּתָּלְשׁוּ. נִתְלְשׁוּ - דְּבָרָיו קַיָּמִים:

ח. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: מִי שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָתָה בְּיָדוֹ כַּלְכָּלָה שֶׁל פֵּרוֹת שֶׁאֵינָן מְתֻקָּנִין, אוֹמֵר: ׳הֲרֵי זֶה עֲשׂוּיָה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל פֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי לִכְשֶׁיִּגִּיעַ לָעִיר׳ - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל מִמֶּנָּה עֲרָאי, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר עַד שֶׁיַּגִּיעַ לָעִיר. הִגִּיעַ לָעִיר - דְּבָרָיו קַיָּמִין. נֶאֱכְלוּ פֵּרוֹת אוֹ נִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ, עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לָעִיר - כַּלְכָּלָה בְּטֵבֶלָה, מִשֶּׁהִגִּיעַ לָעִיר - דְּבָרָיו קַיָּמִין. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: ׳עֲרוּגָה תְּלוּשִׁין יִהְיֶה תְּרוּמָה עַל פֵּרוֹת עֲרוּגָה זוֹ מְחֻבָּרִין לְכְשֶׁיָּבִיאוּ שְׁלִישׁ וְיִתָּלְשׁוּ׳, וְהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ וְנִתְלְשׁוּ - דְּבָרָיו קַיָּמִין:

ט. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּרוֹת הָאָרֶץ עַל פֵּרוֹת חוּץ לָאָרֶץ? אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל פֵּרוֹת סוּרְיָא. וְלֹא מִפֵּרוֹת סוּרְיָא עַל פֵּרוֹת

הַשָּׁלֵם

הָאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּנָה שָׂדֶה בְּסוּרְיָא - הֲרֵי הוּא כְּקוֹנֶה בַּפַּרְוָד[8] שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, תּוֹרֵם וּמְעַשֵּׂר עָלֶיהָ:

י. יִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי שֶׁקָּנוּ שָׂדֶה בְּסוּרְיָא - הֲרֵי הוּא כְּטֵבֶל וּכְחֻלִּין שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָּזֶה; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חַיָּב, חֶלְקוֹ שֶׁל נָכְרִי - פָּטוּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּנָה שָׂדֶה בְּסוּרְיָא עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא, וְהֵבִיא שְׁלִישׁ, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּמְכָרָהּ לְנָכְרִי - חַיֶּבֶת בְּמַעֲשֵׂר וּבִשְׁבִיעִית, שֶׁכְּבָר נִתְחַיְּבָה. אֲבָל הָאֲרִיסִין וְהַחֻכִּירוֹת וּבָתֵּי אָבוֹת, נָכְרִי שֶׁמִּשְׁכֵּן שָׂדֵהוּ לְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה לוֹ יִשְׂרָאֵל נִימוֹסוֹת[9] עֲלֶיהָ - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת וּפְטוּרָה מִן הַשְּׁמִטָּה:

יא. אֵיזוֹ הִיא הָאָרֶץ וְאֵיזוֹ הִיא חוּצָה לָאָרֶץ? כָּל שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִטּוּר אַמָּנוֹן וָאֵילָךְ - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִטּוּר אַמָּנוֹן וְלִפְנִים - חוּצָה לָאָרֶץ. נִסִּין שֶׁבַּיָּם[10] - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ חוּט מְתוּחַ מִטּוּר אַמָּנוֹן עַד נַחֲלֵי מִצְרַיִם, מִחוּט וְלִפְנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִחוּט וְלַחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי הוּא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לד, ו): ״וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל״. נִסִּין שֶׁבַּצָּדָדִין - רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ חוּט מְתוּחַ מִקַּפַּלַרְיָא עַד אוֹקְיָנוֹס, מִנַּחַל מִצְרַיִם עַד אוֹקְיָנוֹס, מִחוּט וְלִפְנִים - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִחוּט וְלַחוּץ - חוּצָה לָאָרֶץ:

יב. סְפִינָה הַבָּאָה מִחוּצָה לָאָרֶץ וְהָיוּ בָהּ פֵּרוֹת, מִחוּט וְלִפְנִים, אִם הִיא גוֹשֶׁשֶׁת - חַיֶּבֶת לִפְנֵי חֶשְׁבּוֹן. וְהַיּוֹצֵאת לְחוּץ לָאָרֶץ - אֵין חַיֶּבֶת לִפְנֵי חֶשְׁבּוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עֻפַּר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא - חַיָּב:

יג. אֲבָל עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם - שָׁוִין לַנָּכְרִים בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּסוּרְיָא וּבְחוּצָה לָאָרֶץ. אֶלָּא

---

[8] פַּרְוָד שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם – מִגְרְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם וּכְפָרֶיהָ. תַּרְגּוּם מִגְרָשָׁהּ – פַּרְוָוֹדָהּ (רַמְבַּ״ם פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת – מַסֶּכֶת חַלָּה פֶּרֶק ד מִשְׁנָה יא).

[9] שְׁטַר.

[10] אֵיי הַיָּם.

תוֹסֶפְתָּא

שֶׁרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין לַנָּכְרִי כֶּרֶם רְבָעִי בְּסוּרְיָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּשִׁבְיוֹן רֹאשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁל כְּזִיב, שֶׁלָּקַח מִן נָכְרֵי רְבָעִי בְּסוּרְיָא וְנָתַן לוֹ דָּמָיו, וּבָא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאָמַר לוֹ: 'הַמְתֵּן עַד שֶׁנִּהְיֶה בַּהֲלָכָה', וְהִתִּירוֹ. אָמַר לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אַף הוּא שָׁלַח לוֹ בְּיַד שָׁלִיחַ חֶרֶשׂ: מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עָשִׂיתָ אֲבָל לֹא תְּשַׁנֶּה[11] לַעֲשׂוֹת כֵּן:

יד. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ. כֵּיצַד יוֹדֵעַ אִם הֵבִיאָה שְׁלִישׁ אִם לָאו? אִם זוֹרְעָהּ וּמַצְמַחַת - הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ. אִם זוֹרְעָהּ וְאֵינָהּ מַצְמַחַת - הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ:

מַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: אֻלַּם לֹא יִתְרֹם? מִפְּנֵי שֶׁאֵין יָכוֹל לְבָרֵךְ. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ 'סוּמָא לֹא יִתְרֹם'? מִפְּנֵי שֶׁאֵין יָכוֹל לָבוֹר אֶת הַיָּפֶה מִן הָרַע. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ 'שִׁכּוֹר לֹא יִתְרֹם'? מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: שִׁכּוֹר - מִקְחוֹ מֻקָּח, וּמִמְכָּרוֹ מִמְכָּר, מַתָּנָתוֹ מַתָּנָה, וְנִדְרוֹ נֶדֶר, הֶקְדֵּשׁוֹ הֶקְדֵּשׁ, עֲבַר עֲבֵרָה שֶׁחַיָּב עָלֶיהָ חַטָּאת - מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. סְקִילָה - מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: שִׁכּוֹר - הֲרֵי הוּא כְּפִקֵּחַ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁפָּטוּר מִתְּפִלָּה. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: בַּעַל קֶרִי לֹא יִתְרֹם? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרֵךְ. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ 'עֶרֶם לֹא יִתְרֹם'? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרֵךְ. אֲבָל מְכַסֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּתֶבֶן וּבְקַשׁ וּבְכָל דָּבָר, וּמְבָרֵךְ:

ב. הָיָה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עָנִי, מֵאֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן? מִשֶּׁהִפְרִישָׁן. הִפְרִישָׁן, אִם עָתִיד לִקְרוֹת לָהֶם שֵׁם - אֵין בָּהֶן קְדֻשָּׁה עַד שֶׁיִּקָּרֵא לָהֶם שֵׁם. וְאִם אֵין עָתִיד לִקְרוֹת לָהֶם שֵׁם, כֵּיוָן שֶׁהִפְרִישָׁן - נִתְקַדְּשׁוּ:

הַשָּׁלֵם

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹדֵד אָדָם אֶת טִבְלוֹ וּמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְרֹם בַּמִּדָּה וּבַמִּשְׁקָל. שׁוֹקֵל אָדָם אֶת טִבְלוֹ וּמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְרֹם בַּמִּשְׁקָל. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא בַמִּדָּה, וְלֹא בַּמִּדּוּד, וְלֹא בַּמִּשְׁקָל, וְלֹא בַּשָּׁקוּל, וְלֹא בַּמָּנִין, וְלֹא בַּמָּנוּי. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִינוּ מְלַקְּטִים תְּאֵנִים אַחַר אָבִיךָ, וְאָמַר לָנוּ: הֱיוּ מוֹנִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מַעֲשֶׂה בְּזָקֵן אֶחָד בְּעַרְדַּסְקִית שֶׁהָיָה שׁוֹקֵל אֶת כַּלְכָּלְתּוֹ מְלֵאָה, וְחוֹזֵר וְשׁוֹקְלָהּ רֵיקָנִית, וְהָיָה רַבִּי מֵאִיר מְשַׁבְּחוֹ:

ד. הַתּוֹרֵם אֶת הַכַּלְכָּלָה, וְנִמְצְאוּ פֵּרוֹת בְּצַדֵּי כַלְכָּלָה - הֲרֵי אֵלּוּ תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁבִּלְבּוֹ לְתָרֹם עַל הַכֹּל:

ה. הָיָה לְפָנָיו תְּאֵנִים וְרִמּוֹנִים - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהִיוֹת יוֹשֵׁב וּמְעַשֵּׂר בֵּין בְּדֶקֶה בֵּין בְּגַסָּה, אֶלָּא: תּוֹרֵם כְּדַרְכּוֹ בְּבֵינוֹנִי:

ו. הַתּוֹרֵם אֶת הַגֶּרֶן - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ עַל מַה שֶּׁבַּקָּשִׁין, עַל מַה שֶּׁבַּתֶּבֶן, עַל מַה שֶּׁבַּצְּדָדִין. הַתּוֹרֵם אֶת הַגַּת - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ עַל מַה שֶּׁבַּחַרְצַנִּין וְעַל מַה שֶּׁבַּזְּגִין. הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ עַל מַה שֶּׁבַּגֶּפֶת. אִם לֹא כִּוֵּן - תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא שֶׁתְּרוּם עַל הַכֹּל:

ז. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל בֵּית הַגְּרָנוֹת תְּפוּסָה אַחַת. כֵּיצַד? גַּת אֶחָד לִשְׁתֵּי בוֹרוֹת, שְׁתֵּי גְּתוֹת לְבוֹר אַחַת, שְׁתֵּי גְּתוֹת לִשְׁתֵּי בוֹרוֹת, בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּם תְּפוּסָה אַחַת - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִן זֶה עַל זֶה. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן - תּוֹרֵם מִן הַטָּהוֹר שֶׁבּוֹ עַל הַטָּמֵא שֶׁבּוֹ. אֵין כֻּלָּם תְּפוּסָה אַחַת - אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם - לֹא יִתְרֹם מִן הַטָּהוֹר שֶׁבּוֹ עַל הַטָּמֵא שֶׁבּוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל בֵּית הַבַּד קוֹרָה אַחַת. כֵּיצַד? קוֹרָה אַחַת לִשְׁתֵּי בוֹרוֹת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לְבוֹר אַחַת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לִשְׁתֵּי בוֹרוֹת, בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּם

---

[11] לַעֲשׂוֹת כָּךְ שׁוּב.

תּוֹסֶפְתָּא

תְּפוּסָה אַחַת - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אַחַת מֵהֶם - תּוֹרֵם מִן הַטָּהוֹר שֶׁבּוֹ עַל הַטָּמֵא שֶׁבּוֹ. אֵין כָּלָם תְּפוּסָה אַחַת - אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם - לֹא יִתְרֹם מִן הַטָּהוֹר שֶׁבּוֹ עַל הַטָּמֵא שֶׁבּוֹ:

ח. הָיָה מְלַקֵּט כַּפֵּי יָרָק וּמַנִּיחַ בַּגִּנָּה - תּוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֹּל. הֵבִיא מִין אַחֵר בֵּינֵיהֶם - תּוֹרֵם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. הֵבִיא מִמִּינִים הַרְבֵּה בַּסַּקָּפָה, כְּרוּב מִלְמַעְלָה וּכְרוּב מִלְמַטָּה וּמִין אֶחָד בָּאֶמְצַע - לֹא יִתְרֹם מִן הָעֶלְיוֹן לַתַּחְתּוֹן אֶלָּא אִם כֵּן הִקִּיף:

ט. חֲמִשָּׁה צִבּוּרִין בַּגֹּרֶן - תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁעִקֵּר הַגֹּרֶן קַיָּם, אֵין עִקַּר הַגֹּרֶן קַיָּם - תּוֹרֵם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. הִכְנִיס פֵּרוֹתָיו לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן מְפֻזָּרִין - תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. שְׁתֵּי מְגוּרוֹת בָּעֲלִיָּה אַחַת - תּוֹרֵם מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. שַׁקֵּי תְּבוּאָה וְעִגּוּלֵי דְּבֵלָה וְדוּגְיוֹת[12] שֶׁל גְּרוֹגָרוֹת, כֻּלָּם בַּהֲקָפָה אַחַת - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה:

י. מֵאֵימָתַי תּוֹרְמִין אֶת הַגֹּרֶן? מִשֶּׁתֵּעָקֵר הָאֵלָה[13]. צָבַר מִקְצָת הַגֹּרֶן - תּוֹרֵם מִן הַצָּבוּר עַל שֶׁאֵינוֹ צָבוּר:

יא. מֵאֵימָתַי תּוֹרְמִין אֶת הַגַּת? מִשֶּׁיְהַלְּכוּ בָהּ שְׁתֵּי וָעֶרֶב. מֵאֵימָתַי מְטַמְּאִין? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִשֶּׁנִּטַּל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁנִּטַּל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֲלָכָה כִּדְבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, אֶלָּא שֶׁנָּהֲגוּ הָרַבִּים כִּדְבְרֵי בֵּית הִלֵּל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹצִיאִין תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת וּמְטַמְּאִין אֶת הַגַּת מִיָּד:

הַשָּׁלֵם

יב. מֵאֵימַת תּוֹרְמִין אֶת הַזֵּיתִים? מִשֶּׁיִּטְעִינוּ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִשֶּׁיִּטְחָנוּ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵבִיא זֵיתִים בַּסַּקָּפָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַמֶּמֶל, וּמְהַלֵּךְ בְּהֶן שְׁתֵּי וָעֶרֶב. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ דּוֹמֶה עֲנָבִים לְזֵיתִים! עֲנָבִים - רַכּוֹת וְנוֹתְקוֹת אֶת יֵינָן, זֵיתִים - קָשִׁים וְאֵינָן נוֹתְקִין אֶת שַׁמְנָן:

יג. אֵין תּוֹרְמִין שֶׁמֶן עַל הַזֵּיתִים הַנִּכְתָּשִׁין, וְלֹא יַיִן עַל הָעֲנָבִים הַנִּדְרָכוֹת. אִם תָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְיִחְזֹר וְיִתְרֹם. הָרִאשׁוֹנָה - מְדֻמַּעַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ. אֲבָל לֹא שְׁנִיָּה. וְצָרִיךְ לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת. חָזַר וְעָשָׂה זֵיתִים רִאשׁוֹנִים שֶׁמֶן, וַעֲנָבִים רִאשׁוֹנִים יַיִן - תְּרוּמָה, וְאֵין צָרִיךְ לִתְרֹם שְׁנִיָּה, וְצָרִיךְ לִקְרוֹת לָהּ שֵׁם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תּוֹרְמִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִין אֵין תּוֹרְמִין. וּמוֹדִים: שֶׁאִם תָּרַם - שֶׁצָּרִיךְ לִתְרֹם שְׁנִיָּה:

יד. הַתּוֹרֵם זֵיתִים עַל זֵיתִים הָעֲתִידִין לְהִכָּתֵשׁ, עֲנָבִים עַל עֲנָבִים הָעֲתִידִים לְדָרֵךְ - תְּרוּמָה וְיִחְזֹר וְיִתְרֹם. הָרִאשׁוֹנָה - מְדֻמַּעַת, שְׁנִיָּה - אֵין מְדֻמַּעַת. הָרִאשׁוֹנָה - חַיָּבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ, שְׁנִיָּה - אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ. הַתּוֹרֵם זֵיתִים שֶׁמֶן עַל זֵיתִים לַאֲכִילָה - הֲרֵי זֶה תּוֹרֵם לְפִי הַשֶּׁמֶן הָרְאוּיִן לַעֲשׂוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תּוֹרְמִין לְפִי הָאוֹכְלִין הָרְאוּיִן לַעֲשׂוֹת חוּץ מִגַּרְעִינֵיהֶן. מוֹדִים בְּקֻלְסְקִין[14] - שֶׁתּוֹרְמִין לְפִי אוֹכְלִין חוּץ מִגַּרְעִינֵיהֶן:

טו. הַתּוֹרֵם עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צִמּוּקִין, תְּאֵנִים לַעֲשׂוֹתָן גְּרוֹגָרוֹת, רִמּוֹנִים וְעָתִיד לַעֲשׂוֹתָן כְּרֵי - תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיךְ לִתְרֹם שְׁנִיָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין צָרִיךְ

---

[12] חֲבִיּוֹת

[13] מִשֶּׁתֵּעָקֵר הַתְּבוּאָה שֶׁמְּהַפְּכִים אוֹתָהּ עִם הָרֹחַת כְּדֵי לְצוֹבְרָהּ בַּכְּרִי. תִּרְגּוּם תְּבוּאָה – עֲלָלָא (חַסְדֵי דָוִד). בְּ'מִנְחַת בְּכוּרִים' פֵּרֵשׁ: מוֹץ.

[14] כִּין זֵיתִים שֶׁאֵינָם עוֹשִׂים שֶׁמֶן.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

לְתָרֹם שְׁנַיָּה, וּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְתָרֹם שְׁנַיָּה. אָמְרוּ בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יח, כז): ״וְכַמְלֵאָה מִן הַיֶּקֶב״. לֹא תָּרַם זֶה מִן הַיֶּקֶב! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כז, ל): ״וְכָל מַעְשַׂר״ וְגוֹ׳. אִם אוֹמֵר אַתָּה: ׳צָרִיךְ לְתָרֹם שְׁנַיָּה׳ - אַף הוּא לֹא קִיֵּם קָדֵשׁ לַה׳:

טז. תּוֹרְמִין מִן הָעֲרֵמָה עַל הַכִּרִי, אֲבָל לֹא מִן הַכִּרִי עַל הָעֲרֵמָה:

יז. הַמַּכְנִיס שִׁבֳּלִין לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתָם מְלִילוֹת - הֲרֵי זֶה תּוֹרֵם שִׁבֳּלִין. בֶּן לֵוִי שֶׁנִּתְמַנּוּ לוֹ שִׁבֳּלִין - עוֹשֶׂה אוֹתָן גֹּרֶן. עֲנָבִים עוֹשֶׂה אוֹתָן יַיִן. זֵיתִים עוֹשֶׂה אוֹתָן שֶׁמֶן. כְּשֵׁם שֶׁתְּרוּמַת רֹאשִׁית מִן הַגֹּרֶן וּמִן הַיֶּקֶב - כָּךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַגֹּרֶן וּמִן הַיֶּקֶב:

יח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַעֲשֶׂה שֶׁנָּפְלָה דְּלֵקָה בִּכְפַר טוּזְנָא, וְתָרְמוּ מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? אֶלָּא שֶׁתָּרְמוּ מֵהֶן עֲלֵיהֶן. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא אַף בְּלַח. כֵּיצַד? מִי שֶׁכָּבַשׁ זֵיתִים בְּטָמְאָה וּמְבַקֵּשׁ לְתָרְמָן בְּטָהֳרָה - מֵבִיא מַשְׁפֵּךְ שֶׁאֵין בְּפִיו כַּבֵּיצָה, וּמַנִּיחוֹ עַל פִּי חָבִית, וּמֵבִיא זֵיתִים וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ וְתוֹרֵם, וְנִמְצָא תּוֹרֵם מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא וּמִן הַמֻּקָּף. אָמְרוּ לוֹ: אֵין קָרוּי לַח אֶלָּא יַיִן וְשֶׁמֶן בִּלְבַד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַתּוֹרֵם מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַה נִּשְׁתַּנָּה זֶה מִן הַתּוֹרֵם מִן הָרַע עַל הַיָּפֶה?!

יט. מַפְרִישִׁין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּמֵא, וּמִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּהוֹר, וּמִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. אֲבָל לֹא מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אֵין מַפְרִישִׁין מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּמֵא אֶלָּא בַּדְּמַאי בִּלְבַד. אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר יח, כח): ״וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה׳ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן״:

ירמיהו פרק ח

א בָּעֵת הַהִיא נְאֻם־יְהוָה ויציאו יוֹצִיאוּ אֶת־
עַצְמוֹת מַלְכֵי־יְהוּדָה וְאֶת־עַצְמוֹת־שָׂרָיו וְאֶת־
עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת | עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֶת
עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי־יְרוּשָׁלִַם מִקִּבְרֵיהֶם: **ב** וּשְׁטָחוּם
לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל | צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר
אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם
וַאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ
וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה
יִהְיוּ: **ג** וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית
הַנִּשְׁאָרִים מִן־הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל־
הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם
יְהוָה צְבָאוֹת: {ס} **ד** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר
יְהוָה הֲיִפְּלוּ וְלֹא יָקוּמוּ אִם־יָשׁוּב וְלֹא
יָשׁוּב: **ה** מַדּוּעַ שׁוּבָבָה הָעָם הַזֶּה יְרוּשָׁלִַם
מְשֻׁבָה נִצַּחַת הֶחֱזִיקוּ בַּתַּרְמִית מֵאֲנוּ
לָשׁוּב: **ו** הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע לוֹא־כֵן יְדַבֵּרוּ אֵין
אִישׁ נִחָם עַל־רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה עָשִׂיתִי כֻּלֹּה
שָׁב במרוצתם כְּמֵרוּצָתָם כְּסוּם שׁוֹטֵף
בַּמִּלְחָמָה: **ז** גַּם־חֲסִידָה בַשָּׁמַיִם יָדְעָה מוֹעֲדֶיהָ
וְתֹר וסוס וְסִיס וְעָגוּר שָׁמְרוּ אֶת־עֵת בֹּאָנָה
וְעַמִּי לֹא יָדְעוּ אֵת מִשְׁפַּט יְהוָה: **ח** אֵיכָה
תֹּאמְרוּ חֲכָמִים אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה אִתָּנוּ אָכֵן
הִנֵּה לַשֶּׁקֶר עָשָׂה עֵט שֶׁקֶר סֹפְרִים: **ט** הֹבִישׁוּ
חֲכָמִים חַתּוּ וַיִּלָּכֵדוּ הִנֵּה בִדְבַר־יְהוָה מָאָסוּ
וְחָכְמַת מֶה לָהֶם: **י** לָכֵן אֶתֵּן אֶת־נְשֵׁיהֶם
לַאֲחֵרִים שְׂדוֹתֵיהֶם לְיוֹרְשִׁים כִּי מִקָּטֹן וְעַד־
גָּדוֹל כֻּלֹּה בֹצֵעַ בָּצַע מִנָּבִיא וְעַד־כֹּהֵן כֻּלֹּה
עֹשֶׂה שָׁקֶר: **יא** וַיִּרְפּוּ אֶת־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי עַל־
נְקֵלָה לֵאמֹר שָׁלוֹם | שָׁלוֹם וְאֵין
שָׁלוֹם: **יב** הֹבֹשׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם־בּוֹשׁ לֹא־
יֵבֹשׁוּ וְהִכָּלֵם לֹא יָדָעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת
פְּקֻדָּתָם יִכָּשְׁלוּ אָמַר יְהוָה: {פ}
יג אָסֹף אֲסִיפֵם נְאֻם־יְהוָה אֵין עֲנָבִים בַּגֶּפֶן
וְאֵין תְּאֵנִים בַּתְּאֵנָה וְהֶעָלֶה נָבֵל וָאֶתֵּן לָהֶם
יַעַבְרוּם: **יד** עַל־מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים הֵאָסְפוּ
וְנָבוֹא אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר וְנִדְמָה־שָּׁם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ הֲדִמָּנוּ וַיַּשְׁקֵנוּ מֵי־רֹאשׁ כִּי חָטָאנוּ
לַיהוָה: **טו** קַוֵּה לְשָׁלוֹם וְאֵין טוֹב לְעֵת מַרְפֵּה
וְהִנֵּה בְעָתָּה: **טז** מִדָּן נִשְׁמַע נַחְרַת סוּסָיו
מִקּוֹל מְצִהֲלוֹת אַבִּירָיו רָעֲשָׁה כָּל־הָאָרֶץ
וַיָּבוֹאוּ וַיֹּאכְלוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ עִיר וְיֹשְׁבֵי בָהּ:
{פ}
יז כִּי הִנְנִי מְשַׁלֵּחַ בָּכֶם נְחָשִׁים צִפְעֹנִים אֲשֶׁר
אֵין־לָהֶם לָחַשׁ וְנִשְּׁכוּ אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה:
{ס} **יח** מַבְלִיגִיתִי עָלַי יָגוֹן עָלַי לִבִּי
דַוֶּי: **יט** הִנֵּה־קוֹל שַׁוְעַת בַּת־עַמִּי מֵאֶרֶץ
מַרְחַקִּים הַיהוָה אֵין בְּצִיּוֹן אִם־מַלְכָּהּ אֵין בָּהּ
מַדּוּעַ הִכְעִסוּנִי בִּפְסִלֵיהֶם בְּהַבְלֵי
נֵכָר: **כ** עָבַר קָצִיר כָּלָה קָיִץ וַאֲנַחְנוּ לוֹא
נוֹשָׁעְנוּ: **כא** עַל־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי הָשְׁבָּרְתִּי
קָדַּרְתִּי שַׁמָּה הֶחֱזָקַתְנִי: **כב** הֲצֳרִי אֵין בְּגִלְעָד
אִם־רֹפֵא אֵין שָׁם כִּי מַדּוּעַ לֹא עָלְתָה אֲרֻכַת
בַּת־עַמִּי: {ס} **כג** מִי־יִתֵּן רֹאשִׁי מַיִם וְעֵינִי
מְקוֹר דִּמְעָה וְאֶבְכֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה אֵת חַלְלֵי
בַת־עַמִּי: {ס}

ירמיהו פרק ט

א מִי־יִתְּנֵנִי בַמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים וְאֶעֶזְבָה
אֶת־עַמִּי וְאֵלְכָה מֵאִתָּם כִּי כֻלָּם מְנָאֲפִים
עֲצֶרֶת בֹּגְדִים: **ב** וַיִּדְרְכוּ אֶת־לְשׁוֹנָם קַשְׁתָּם
שֶׁקֶר וְלֹא לֶאֱמוּנָה גָּבְרוּ בָאָרֶץ כִּי מֵרָעָה אֶל־
רָעָה | יָצָאוּ וְאֹתִי לֹא־יָדָעוּ נְאֻם־יְהוָה: **ג** אִישׁ
מֵרֵעֵהוּ הִשָּׁמֵרוּ וְעַל־כָּל־אָח אַל־תִּבְטָחוּ כִּי
כָל־אָח עָקוֹב יַעְקֹב וְכָל־רֵעַ רָכִיל
יְהַלֵּךְ: **ד** וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יְהָתֵלּוּ וֶאֱמֶת לֹא יְדַבֵּרוּ
לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר־שֶׁקֶר הָעֲוֹה נִלְאוּ: **ה** שִׁבְתְּךָ
בְּתוֹךְ מִרְמָה בְּמִרְמָה מֵאֲנוּ דַעַת־אוֹתִי נְאֻם־
יְהוָה: {ס} **ו** לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי
צוֹרְפָם וּבְחַנְתִּים כִּי־אֵיךְ אֶעֱשֶׂה מִפְּנֵי בַּת־
עַמִּי: **ז** חֵץ שׁוֹחֵט שְׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֶּר
בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת־רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים
אָרְבּוֹ: **ח** הֲעַל־אֵלֶּה לֹא־אֶפְקֹד־בָּם נְאֻם־יְהוָה
אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי:
{ס} **ט** עַל־הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וָנֶהִי וְעַל־נְאוֹת

מִדְבָּר֙ קִינָ֔ה כִּ֥י נִצְּת֖וּ מִבְּלִי־אִ֣ישׁ עֹבֵ֑ר וְלֹ֤א שָׁמְעוּ֙ קֹ֣ול מִקְנֶ֔ה מֵעֹ֥וף הַשָּׁמַ֖יִם וְעַד־בְּהֵמָ֑ה נָדְד֖וּ הָלָֽכוּ׃ **י** וְנָתַתִּ֞י אֶת־יְרוּשָׁלַ֣ם לְגַלִּ֗ים מְעֹ֛ון תַּנִּ֖ים וְאֶת־עָרֵ֣י יְהוּדָ֑ה אֶתֵּ֥ן שְׁמָמָ֖ה מִבְּלִ֥י יֹושֵֽׁב׃ {ס} **יא** מִי־הָאִ֣ישׁ הֶֽחָכָם֮ וְיָבֶן֒ אֶת־זֹ֗את וַאֲשֶׁ֤ר דִּבֶּר֙ פִּֽי־יְהוָ֔ה אֵלָ֖יו וְיַגִּדֵ֑הּ עַל־מָ֣ה אָבְדָ֤ה הָאָ֙רֶץ֙ נִצְּתָ֣ה כַמִּדְבָּ֔ר מִבְּלִ֥י עֹבֵֽר׃ {ס} **יב** וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֔ה עַל־עָזְבָ֖ם אֶת־תֹּורָתִ֣י אֲשֶׁר־נָתַ֑תִּי לִפְנֵיהֶ֗ם וְלֹא־שָׁמְע֥וּ בְקֹולִ֛י וְלֹא־הָלְכ֥וּ בָֽהּ׃ **יג** וַיֵּלְכ֣וּ אַחֲרֵ֣י שְׁרִרֹ֣ות לִבָּ֔ם וְאַחֲרֵ֖י הַבְּעָלִ֑ים אֲשֶׁ֥ר לִמְּד֖וּם אֲבֹותָֽם׃ {פ} **יד** לָכֵ֗ן כֹּֽה־אָמַ֤ר יְהוָה֙ צְבָאֹ֣ות אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל הִנְנִ֥י מַאֲכִילָ֖ם אֶת־הָעָ֣ם הַזֶּ֑ה לַ֥עֲנָ֖ה וְהִשְׁקִיתִ֥ים מֵי־רֹֽאש׃ **טו** וַהֲפִצֹותִ֣ים בַּגֹּויִ֔ם אֲשֶׁ֥ר לֹא־יָדְע֖וּ הֵ֣מָּה וַאֲבֹותָ֑ם וְשִׁלַּחְתִּ֤י אַחֲרֵיהֶם֙ אֶת־הַחֶ֔רֶב עַ֖ד כַּלֹּותִ֥י אֹותָֽם׃ {פ} **טז** כֹּֽה־אָמַ֣ר יְהוָ֔ה צְבָאֹ֖ות הִתְבֹּונָ֑נוּ וְקִרְא֤וּ לַמְקֹונְנֹות֙ וּתְבוֹאֶ֔ינָה וְאֶל־הַחֲכָמֹ֖ות שִׁלְחוּ֙ וְתָבֹ֣ואנָה׃ **יז** וּתְמַהֵ֥רְנָה וְתִשֶּׂ֖נָה עָלֵ֑ינוּ וֶֽהִי־וְתֵרַדְנָ֥ה עֵינֵ֛ינוּ דִּמְעָ֖ה וְעַפְעַפֵּ֥ינוּ יְזֹלּֽוּ־מָֽיִם׃ **יח** כִּ֣י קֹ֤ול נְהִי֙ נִשְׁמַ֣ע מִצִּיֹּ֔ון אֵ֥יךְ שֻׁדָּדְנ֖וּ בֹּ֣שְׁנוּ מְאֹ֑ד כִּֽי־עָזַ֤בְנוּ אָ֙רֶץ֙ כִּֽי־הִשְׁלִ֔יכוּ מִשְׁכְּנֹותֵֽינוּ׃ {ס} **יט** כִּֽי־שִׁמַּ֤עְנָה נָשִׁים֙ דְּבַר־יְהוָ֔ה וְתִקַּ֥ח אָזְנְכֶ֖ם דְּבַר־פִּ֑יו וְלַמֶּ֤דְנָה בְנֹותֵיכֶם֙ נְהִ֔י וְאִשָּׁ֖ה רְעוּתָ֥הּ קִינָֽה׃ **כ** כִּֽי־עָלָ֤ה מָ֙וֶת֙ בְּחַלֹּונֵ֔ינוּ בָּ֖א בְּאַרְמְנֹותֵ֑ינוּ לְהַכְרִ֤ית עֹולֵל֙ מִחֹ֔וץ בַּחוּרִ֖ים מֵרְחֹבֹֽות׃ **כא** דַּבֵּ֞ר כֹּה֩ נְאֻם־יְהוָ֨ה וְנֹפְלָ֤ה נִבְלַת֙ הָאָדָ֔ם כְּדֹמֶ֖ן עַל־פְּנֵ֣י הַשָּׂדֶ֑ה וּכְעֹמֶ֙ר֙ מֵאַחֲרֵ֣י הַקֹּצֵ֔ר וְאֵ֥ין מְאַסֵּ֖ף׃ {ס} **כב** כֹּֽה | אָמַ֤ר יְהוָה֙ אַל־יִתְהַלֵּ֣ל חָכָ֔ם בְּחָכְמָתֹ֑ו וְאַל־יִתְהַלֵּ֤ל הַגִּבֹּור֙ בִּגְבוּרָתֹ֔ו אַל־יִתְהַלֵּ֥ל עָשִׁ֖יר בְּעָשְׁרֹֽו׃ **כג** כִּ֣י אִם־בְּזֹ֗את יִתְהַלֵּ֤ל הַמִּתְהַלֵּל֙ הַשְׂכֵּ֣ל וְיָדֹ֔עַ אֹותִ֔י כִּ֣י אֲנִ֔י יְהוָ֖ה עֹשֶׂ֣ה חֶ֑סֶד מִשְׁפָּ֥ט וּצְדָקָ֖ה בָּאָ֑רֶץ כִּֽי־בְאֵ֥לֶּה חָפַ֖צְתִּי נְאֻם־יְהוָֽה׃ {ס} **כד** הִנֵּ֤ה יָמִים֙ בָּאִ֔ים נְאֻם־יְהוָ֔ה וּפָקַדְתִּ֖י עַל־כָּל־מֹ֣ול בְּעָרְלָֽה׃ **כה** עַל־מִצְרַ֤יִם וְעַל־יְהוּדָה֙ וְעַל־אֱדֹ֔ום וְעַל־בְּנֵ֥י עַמֹּ֖ון וְעַל־מֹואָ֑ב וְעַל֙ כָּל־קְצוּצֵ֣י פֵּאָ֔ה הַיֹּשְׁבִ֖ים בַּמִּדְבָּ֑ר כִּ֣י כָל־הַגֹּויִ֔ם עֲרֵלִ֖ים וְכָל־בֵּ֥ית יִשְׂרָאֵ֖ל עֲרֵלֵי־לֵֽב׃ {פ}

ירמיהו פרק י

א שִׁמְע֗וּ אֶת־הַדָּבָ֛ר אֲשֶׁר־דִּבֶּ֥ר יְהוָ֖ה עֲלֵיכֶ֑ם בֵּ֖ית יִשְׂרָאֵֽל׃ **ב** כֹּ֣ה | אָמַ֣ר יְהוָ֔ה אֶל־דֶּ֖רֶךְ הַגֹּויִ֣ם אַל־תִּלְמָ֑דוּ וּמֵאֹתֹ֣ות הַשָּׁמַ֗יִם אַל־תֵּחַ֙תּוּ֙ כִּֽי־יֵחַ֣תּוּ הַגֹּויִ֔ם מֵהֵֽמָּה׃ **ג** כִּֽי־חֻקֹּ֥ות הָעַמִּ֖ים הָ֑בֶל הֹ֚וא כִּֽי־עֵ֣ץ מִיַּ֔עַר כְּרֻתֹ֖ו מַעֲשֵׂ֥ה יְדֵי־חָרָֽשׁ׃ **ד** בְּכֶ֥סֶף וּבְזָהָ֖ב יְיַפֶּ֑הוּ בְּמַסְמְרֹ֥ות וּבְמַקָּבֹ֖ות יְחַזְּקוּם֙ וְלֹ֣וא יָפִֽיק׃ **ה** כְּתֹ֤מֶר מִקְשָׁה֙ הֵ֔מָּה וְלֹ֥א יְדַבֵּ֖רוּ נָשֹׂ֣וא יִנָּשֹׂ֑וא כִּ֥י לֹ֖א יִצְעָ֣דוּ אַל־תִּירְא֥וּ מֵהֶ֛ם כִּֽי־לֹ֥א יָרֵ֖עוּ וְגַם־הֵיטִ֥יב אֵ֖ין אֹותָֽם׃ {פ} **ו** מֵאֵ֥ין כָּמֹ֖וךָ יְהוָ֑ה גָּדֹ֥ול אַתָּ֖ה וְגָד֥וֹל שִׁמְךָ֖ בִּגְבוּרָֽה׃ **ז** מִ֣י לְ֠אׇ יִרָאֲךָ֨ מֶ֤לֶךְ הַגֹּויִם֙ כִּֽי־לְךָ֣ יָאָ֔תָה כִּ֣י בְכָל־חַכְמֵ֤י הַגֹּויִם֙ וּבְכָל־מַלְכוּתָ֔ם מֵאֵ֥ין כָּמֹֽוךָ׃ **ח** וּבְאַחַ֥ת יִבְעֲרוּ֙ וְיִכְּסָ֔לוּ מוּסַ֖ר הַבָּלִ֣ים עֵ֑ץ הֽוּא׃ **ט** כֶּ֚סֶף מְרֻקָּ֣ע מִתַּרְשִׁ֔ישׁ יוּבָ֖א וְזָהָ֣ב מֵאוּפָ֑ז מַעֲשֵׂ֥ה חָרָ֛שׁ וִידֵ֥י צוֹרֵ֖ף תְּכֵ֣לֶת וְאַרְגָּמָ֣ן לְבוּשָׁ֑ם מַעֲשֵׂ֥ה חֲכָמִ֖ים כֻּלָּֽם׃ **י** וַיהוָ֥ה אֱלֹהִ֛ים אֱמֶ֖ת הֽוּא־אֱלֹהִ֣ים חַיִּ֑ים וּמֶ֥לֶךְ עֹולָ֖ם מִקְצֻפֹּ֣ו תִּרְעַ֣שׁ הָאָ֔רֶץ וְלֹא־יָכְל֥וּ גֹויִ֖ם זַעְמֹֽו׃ {פ} **יא** כְּדֹ֣נָה תֹּאמְר֣וּן לָהֶ֔ם אֱלָהַ֙יָּא֙ דִּי־שְׁמַיָּ֣א וְאַרְקָ֔א לָ֥א עֲבַ֖דוּ יֵאבָ֑דוּ מֵאַרְעָ֖א וּמִן־תְּחֹ֥ות שְׁמַיָּ֖א אֵלֶּֽה׃ {ס} **יב** עֹשֵׂ֥ה אֶ֛רֶץ בְּכֹחֹ֖ו מֵכִ֣ין תֵּבֵ֑ל בְּחָכְמָתֹ֗ו וּבִתְבוּנָתֹ֛ו נָטָ֥ה שָׁמָֽיִם׃ **יג** לְקֹ֤ול תִּתֹּו֙ הָמ֣וֹן מַ֔יִם בַּשָּׁמַ֖יִם וַיַּעֲלֶ֣ה נְשִׂאִ֑ים מִקְצֵ֣ה אֶ֔רֶץ בְּרָקִ֖ים לַמָּטָ֣ר עָשָׂ֔ה וַיֹּוצֵ֥א רֹ֖וחַ מֵאֹצְרֹותָֽיו׃ **יד** נִבְעַ֣ר כָּל־אָדָ֔ם מִדַּ֖עַת הֹבִ֣ישׁ כָּל־צוֹרֵ֑ף מִפֶּ֙סֶל֙ כִּ֣י שֶׁ֔קֶר נִסְכֹּ֖ו וְלֹא־רֹ֥וחַ בָּֽם׃ **טו** הֶ֥בֶל הֵ֖מָּה מַעֲשֵׂ֣ה תַעְתֻּעִ֑ים בְּעֵ֥ת פְּקֻדָּתָ֖ם יֹאבֵֽדוּ׃ **טז** לֹא־כְאֵ֤לֶּה חֵלֶק֙ יַעֲקֹ֔ב כִּֽי־יוֹצֵ֥ר הַכֹּ֖ל הֽוּא וְיִשְׂרָאֵ֣ל שֵׁ֔בֶט נַחֲלָתֹ֑ו יְהוָ֥ה צְבָאֹ֖ות שְׁמֹֽו׃ {ס} **יז** אִסְפִ֤י מֵאֶ֙רֶץ֙ כִּנְעָתֵ֔ךְ יֹשֶׁ֖בֶת בַּמָּצֹֽור׃ {ס} **יח** כִּֽי־כֹ֤ה | אָמַר֙ יְהוָ֔ה הִנְנִ֥י קוֹלֵ֛עַ אֶת־יֹושְׁבֵ֥י הָאָ֖רֶץ בַּפָּ֣עַם

הַזֹּאת וַהֲצַרְתִּי לָהֶם לְמַעַן יִמְצְאוּ׃ {ס} **יט** אוֹי
לִי עַל־שִׁבְרִי נַחְלָה מַכָּתִי וְאַנַי אָמַרְתִּי אַךְ זֶה
חֳלִי וְאֶשָּׂאֶנּוּ׃ **כ** אָהֳלִי שֻׁדַּד וְכָל־מֵיתָרַי נִתָּקוּ
בָּנַי יְצָאֻנִי וְאֵינָם אֵין־נֹטֶה עוֹד אָהֳלִי וּמְקִים
יְרִיעוֹתָי׃ **כא** כִּי נִבְעֲרוּ הָרֹעִים וְאֶת־יְהוָה לֹא
דָרָשׁוּ עַל־כֵּן לֹא הִשְׂכִּילוּ וְכָל־מַרְעִיתָם
נָפוֹצָה׃ {פ}
כב קוֹל שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה וְרַעַשׁ גָּדוֹל מֵאֶרֶץ
צָפוֹן לָשׂוּם אֶת־עָרֵי יְהוּדָה שְׁמָמָה מְעוֹן
תַּנִּים׃ {ס} **כג** יָדַעְתִּי יְהוָה כִּי לֹא לָאָדָם דַּרְכּוֹ
לֹא־לְאִישׁ הלֵךְ וְהָכִין אֶת־צַעֲדוֹ׃ **כד** יַסְּרֵנִי
יְהוָה אַךְ־בְּמִשְׁפָּט אַל־בְּאַפְּךָ פֶּן־
תַּמְעֵטֵנִי׃ **כה** שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ עַל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
לֹא־יְדָעוּךָ וְעַל מִשְׁפָּחוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא
קָרָאוּ כִּי־אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וַאֲכָלֻהוּ וַיְכַלֻּהוּ וְאֶת־
נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ׃ {פ}

ירמיהו פרק יא

א הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
לֵאמֹר׃ **ב** שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת
וְדִבַּרְתֶּם אֶל־אִישׁ יְהוּדָה וְעַל־יֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלִָם׃ **ג** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע
אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת׃ **ד** אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־
אֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הוֹצִיאִי־אוֹתָם מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם
מִכּוּר הַבַּרְזֶל לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וַעֲשִׂיתֶם
אוֹתָם כְּכֹל אֲשֶׁר־אֲצַוֶּה אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם לִי לְעָם
וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃ **ה** לְמַעַן הָקִים
אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם
לָתֶת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ כַּיּוֹם הַזֶּה
וָאַעַן וָאֹמַר אָמֵן | יְהוָה׃ {פ}
ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרָא אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר
שִׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם
אוֹתָם׃ **ז** כִּי הָעֵד הַעִדֹתִי בַּאֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם
הַעֲלוֹתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה
הַשְׁכֵּם וְהָעֵד לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי׃ **ח** וְלֹא
שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיֵּלְכוּ אִישׁ
בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע וָאָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־
דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת אֲשֶׁר־צִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת וְלֹא
עָשׂוּ׃ {ס} **ט** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי נִמְצְאָה־קֶשֶׁר
בְּאִישׁ יְהוּדָה וּבְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם׃ **י** שָׁבוּ עַל־
עֲוֹנֹת אֲבוֹתָם הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר מָאֲנוּ לִשְׁמוֹעַ
אֶת־דְּבָרַי וְהֵמָּה הָלְכוּ אֲחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
לְעָבְדָם הֵפְרוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֶת־
בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־אֲבוֹתָם׃ {ס} **יא** לָכֵן
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר
לֹא־יוּכְלוּ לָצֵאת מִמֶּנָּה וְזָעֲקוּ אֵלַי וְלֹא אֶשְׁמַע
אֲלֵיהֶם׃ **יב** וְהָלְכוּ עָרֵי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם
וְזָעֲקוּ אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם מְקַטְּרִים לָהֶם
וְהוֹשֵׁעַ לֹא־יוֹשִׁיעוּ לָהֶם בְּעֵת רָעָתָם׃ **יג** כִּי
מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה וּמִסְפַּר חֲצוֹת
יְרוּשָׁלִַם שַׂמְתֶּם מִזְבְּחוֹת לַבֹּשֶׁת מִזְבְּחוֹת
לְקַטֵּר לַבָּעַל׃ {ס} **יד** וְאַתָּה אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־
הָעָם הַזֶּה וְאַל־תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה כִּי |
אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ בְּעֵת קָרְאָם אֵלַי בְּעַד רָעָתָם׃
{ס} **טו** מָה לִידִידִי בְּבֵיתִי עֲשׂוֹתָהּ הַמְזִמָּתָהּ
הֲרַבִּים וּבְשַׂר־קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ כִּי רָעָתֵכִי
אָז תַּעֲלֹזִי׃ **טז** זַיִת רַעֲנָן יְפֵה פְרִי־תֹאַר קָרָא
יְהוָה שְׁמֵךְ לְקוֹל | הָמוֹנָה גְדֹלָה הִצִּית אֵשׁ
עָלֶיהָ וְרָעוּ דָּלִיּוֹתָיו׃ **יז** וַיהוָה צְבָאוֹת הַנּוֹטֵעַ
אוֹתָךְ דִּבֶּר עָלַיִךְ רָעָה בְּגִלַּל רָעַת בֵּית־
יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לָהֶם לְהַכְעִסֵנִי
לְקַטֵּר לַבָּעַל׃ {פ}
יח וַיהוָה הוֹדִיעַנִי וָאֵדָעָה אָז הִרְאִיתַנִי
מַעַלְלֵיהֶם׃ **יט** וַאֲנִי כְּכֶבֶשׂ אַלּוּף יוּבַל לִטְבוֹחַ
וְלֹא־יָדַעְתִּי כִּי־עָלַי | חָשְׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת נַשְׁחִיתָה
עֵץ בְּלַחְמוֹ וְנִכְרְתֶנּוּ מֵאֶרֶץ חַיִּים וּשְׁמוֹ לֹא־
יִזָּכֵר עוֹד׃ **כ** וַיהוָה צְבָאוֹת שֹׁפֵט צֶדֶק בֹּחֵן
כְּלָיוֹת וָלֵב אֶרְאָה נִקְמָתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ
גָּלִיתִי אֶת־רִיבִי׃ {ס} **כא** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה
עַל־אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת הַמְבַקְשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ לֵאמֹר
לֹא תִנָּבֵא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא תָמוּת בְּיָדֵנוּ׃ {פ}
כב לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי פֹקֵד
עֲלֵיהֶם הַבָּחוּרִים יָמֻתוּ בַחֶרֶב בְּנֵיהֶם
וּבְנוֹתֵיהֶם יָמֻתוּ בָּרָעָב׃ **כג** וּשְׁאֵרִית לֹא

תִּהְיֶה לָהֶם כִּי־אָבִיא רָעָה אֶל־אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת שְׁנַת פְּקֻדָּתָם׃ {ס}

ירמיהו פרק יב

א צַדִּיק אַתָּה יְהוָה כִּי אָרִיב אֵלֶיךָּ אָךְ מִשְׁפָּטִים אֲדַבֶּר אִתָּךְ מַדּוּעַ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים צָלְחָה שָׁלְוֵי כָּל־בֹּגְדֵי בָגֶד׃ **ב** נְטַעְתָּם גַּם־שָׁרָשׁוּ יֵלְכוּ גַּם־עָשׂוּ פֶּרִי קָרוֹב אַתָּה בְּפִיהֶם וְרָחוֹק מִכִּלְיוֹתֵיהֶם׃ **ג** וְאַתָּה יְהוָה יְדַעְתָּנִי תִּרְאֵנִי וּבָחַנְתָּ לִבִּי אִתָּךְ הַתִּקֵּם כְּצֹאן לְטִבְחָה וְהַקְדִּישֵׁם לְיוֹם הֲרֵגָה׃ {פ}

ד עַד־מָתַי תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְעֵשֶׂב כָּל־הַשָּׂדֶה יִיבָשׁ מֵרָעַת יֹשְׁבֵי־בָהּ סָפְתָה בְהֵמוֹת וָעוֹף כִּי אָמְרוּ לֹא יִרְאֶה אֶת־אַחֲרִיתֵנוּ׃ **ה** כִּי אֶת־רַגְלִים | רַצְתָּה וַיַּלְאוּךָ וְאֵיךְ תְּתַחֲרֶה אֶת־הַסּוּסִים וּבְאֶרֶץ שָׁלוֹם אַתָּה בוֹטֵחַ וְאֵיךְ תַּעֲשֶׂה בִּגְאוֹן הַיַּרְדֵּן׃ **ו** כִּי גַם־אַחֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ גַּם־הֵמָּה בָּגְדוּ בָךְ גַּם־הֵמָּה קָרְאוּ אַחֲרֶיךָ מָלֵא אַל־תַּאֲמֵן בָּם כִּי־יְדַבְּרוּ אֵלֶיךָ טוֹבוֹת׃ {ס} **ז** עָזַבְתִּי אֶת־בֵּיתִי נָטַשְׁתִּי אֶת־נַחֲלָתִי נָתַתִּי אֶת־יְדִדוּת נַפְשִׁי בְּכַף אֹיְבֶיהָ׃ **ח** הָיְתָה־לִּי נַחֲלָתִי כְּאַרְיֵה בַּיָּעַר נָתְנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ עַל־כֵּן שְׂנֵאתִיהָ׃ **ט** הַעַיִט נְחָלָתִי לִי הַעַיִט סָבִיב עָלֶיהָ לְכוּ אִסְפּוּ כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה הֵתָיוּ לֶאֱכֹלָה׃ **י** רֹעִים רַבִּים שִׁחֲתוּ כַרְמִי בֹּסְסוּ אֶת־חֶלְקָתִי נָתְנוּ אֶת־חֶלְקַת חֶמְדָּתִי לְמִדְבַּר שְׁמָמָה׃ **יא** שָׂמָהּ לְשִׁמָּמָה אָבְלָה עָלַי שְׁמֵמָה נָשַׁמָּה כָּל־הָאָרֶץ כִּי אֵין אִישׁ שָׂם עַל־לֵב׃ **יב** עַל־כָּל־שְׁפָיִם בַּמִּדְבָּר בָּאוּ שֹׁדְדִים כִּי חֶרֶב לַיהוָה אֹכְלָה מִקְצֵה־אֶרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ אֵין שָׁלוֹם לְכָל־בָּשָׂר׃ {ס} **יג** זָרְעוּ חִטִּים וְקוֹצִים קָצָרוּ נָחֲלוּ לֹא יוֹעִלוּ וּבְשׁוּ מִתְּבוּאֹתֵיכֶם מֵחֲרוֹן אַף־יְהוָה׃ {פ}

יד כֹּה | אָמַר יְהוָה עַל־כָּל־שְׁכֵנַי הָרָעִים הַנֹּגְעִים בַּנַּחֲלָה אֲשֶׁר־הִנְחַלְתִּי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנְנִי נֹתְשָׁם מֵעַל אַדְמָתָם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶתּוֹשׁ מִתּוֹכָם׃ **טו** וְהָיָה אַחֲרֵי נָתְשִׁי אוֹתָם אָשׁוּב וְרִחַמְתִּים וַהֲשִׁבֹתִים אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ וְאִישׁ לְאַרְצוֹ׃ **טז** וְהָיָה אִם־לָמֹד יִלְמְדוּ אֶת־דַּרְכֵי עַמִּי לְהִשָּׁבֵעַ בִּשְׁמִי חַי־יְהוָה כַּאֲשֶׁר לִמְּדוּ אֶת־עַמִּי לְהִשָּׁבֵעַ בַּבָּעַל וְנִבְנוּ בְּתוֹךְ עַמִּי׃ **יז** וְאִם לֹא יִשְׁמָעוּ וְנָתַשְׁתִּי אֶת־הַגּוֹי הַהֽוּא נָתוֹשׁ וְאַבֵּד נְאֻם־יְהוָה׃ {ס}

ירמיהו פרק יג

א כֹּה־אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלוֹךְ וְקָנִיתָ לְךָ אֵזוֹר פִּשְׁתִּים וְשַׂמְתּוֹ עַל־מָתְנֶיךָ וּבַמַּיִם לֹא תְבִאֵהוּ׃ **ב** וָאֶקְנֶה אֶת־הָאֵזוֹר כִּדְבַר יְהוָה וָאָשִׂם עַל־מָתְנָי׃ {פ}

ג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר׃ **ד** קַח אֶת־הָאֵזוֹר אֲשֶׁר קָנִיתָ אֲשֶׁר עַל־מָתְנֶיךָ וְקוּם לֵךְ פְּרָתָה וְטָמְנֵהוּ שָׁם בִּנְקִיק הַסָּלַע׃ **ה** וָאֵלֵךְ וָאֶטְמְנֵהוּ בִּפְרָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אוֹתִי׃ **ו** וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים רַבִּים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֵךְ פְּרָתָה וְקַח מִשָּׁם אֶת־הָאֵזוֹר אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְטָמְנוֹ־שָׁם׃ **ז** וָאֵלֵךְ פְּרָתָה וָאֶחְפֹּר וָאֶקַּח אֶת־הָאֵזוֹר מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־טְמַנְתִּיו שָׁמָּה וְהִנֵּה נִשְׁחַת הָאֵזוֹר לֹא יִצְלַח לַכֹּל׃ {פ}

ח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ **ט** כֹּה אָמַר יְהוָה כָּכָה אַשְׁחִית אֶת־גְּאוֹן יְהוּדָה וְאֶת־גְּאוֹן יְרוּשָׁלִַם הָרָב׃ **י** הָעָם הַזֶּה הָרָע הַמְּאֲנִים | לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרַי הַהֹלְכִים בִּשְׁרִרוּת לִבָּם וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְיִהְיוּ כָּאֵזוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא־יִצְלַח לַכֹּל׃ {ס} **יא** כִּי כַּאֲשֶׁר יִדְבַּק הָאֵזוֹר אֶל־מָתְנֵי־אִישׁ כֵּן הִדְבַּקְתִּי אֵלַי אֶת־כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־בֵּית יְהוּדָה נְאֻם־יְהוָה לִהְיוֹת לִי לְעָם וּלְשֵׁם וּלְתִהִלָּה וּלְתִפְאָרֶת וְלֹא שָׁמֵעוּ׃ **יב** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה {ס} כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֵבֶל יִמָּלֵא יָיִן וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ הֲיָדֹעַ לֹא נֵדַע כִּי כָל־נֵבֶל יִמָּלֵא יָיִן׃ **יג** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה הִנְנִי מְמַלֵּא אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶת־הַמְּלָכִים הַיֹּשְׁבִים לְדָוִד עַל־כִּסְאוֹ וְאֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַנְּבִאִים וְאֶת כָּל־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם

שְׁכָרוֹן: **יד** וְנִפַּצְתִּים אִישׁ אֶל־אָחִיו וְהָאָבוֹת
וְהַבָּנִים יַחְדָּו נְאֻם־יְהוָה לֹא־אָחְמוֹל וְלֹא־אָחוּס
וְלֹא אֲרַחֵם מֵהַשְׁחִיתָם: **טו** שִׁמְעוּ וְהַאֲזִינוּ
אַל־תִּגְבְּהוּ כִּי יְהוָה דִּבֶּר: **טז** תְּנוּ לַיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם כָּבוֹד בְּטֶרֶם יַחְשִׁךְ וּבְטֶרֶם יִתְנַגְּפוּ
רַגְלֵיכֶם עַל־הָרֵי נָשֶׁף וְקִוִּיתֶם לְאוֹר וְשָׂמָהּ
לְצַלְמָוֶת ישית וְשִׁית לַעֲרָפֶל: **יז** וְאִם לֹא
תִשְׁמָעוּהָ בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה־נַפְשִׁי מִפְּנֵי גֵּוֶה
וְדָמֹעַ תִּדְמַע וְתֵרֶד עֵינִי דִּמְעָה כִּי נִשְׁבְּה עֵדֶר
יְהוָה: {ס} **יח** אֱמֹר לַמֶּלֶךְ וְלַגְּבִירָה הַשָּׁפִילוּ
שְׁבוּ כִּי יָרַד מַרְאֲשֹׁתֵיכֶם עֲטֶרֶת
תִּפְאַרְתְּכֶם: **יט** עָרֵי הַנֶּגֶב סֻגְּרוּ וְאֵין פֹּתֵחַ
הָגְלָת יְהוּדָה כֻּלָּהּ הָגְלַת שְׁלוֹמִים:
{ס} **כ** שְׂאִי שְׂאוּ עֵינֵיכֶם וּרְאוּ הַבָּאִים
מִצָּפוֹן אַיֵּה הָעֵדֶר נִתַּן־לָךְ צֹאן
תִּפְאַרְתֶּךָ: **כא** מַה־תֹּאמְרִי כִּי־יִפְקֹד עָלַיִךְ
וְאַתְּ לִמַּדְתְּ אֹתָם עָלַיִךְ אַלֻּפִים לְרֹאשׁ הֲלוֹא
חֲבָלִים יְאֹחֶזוּךְ כְּמוֹ אֵשֶׁת לֵדָה: **כב** וְכִי
תֹאמְרִי בְּלִבֵּךְ מַדּוּעַ קָרָאֻנִי אֵלֶּה בְּרֹב עֲוֹנֵךְ
נִגְלוּ שׁוּלַיִךְ נֶחְמְסוּ עֲקֵבָיִךְ: **כג** הֲיַהֲפֹךְ כושי
עוֹרוֹ וְנָמֵר חַבַּרְבֻּרֹתָיו גַּם־אַתֶּם תּוּכְלוּ
לְהֵיטִיב לִמְּדֵי הָרָע: **כד** וַאֲפִיצֵם כְּקַשׁ־עוֹבֵר
לְרוּחַ מִדְבָּר: **כה** זֶה גּוֹרָלֵךְ מְנָת־מִדַּיִךְ מֵאִתִּי
נְאֻם־יְהוָה אֲשֶׁר שָׁכַחַתְּ אוֹתִי וַתִּבְטְחִי
בַּשָּׁקֶר: **כו** וְגַם־אֲנִי חָשַׂפְתִּי שׁוּלַיִךְ עַל־פָּנָיִךְ
וְנִרְאָה קְלוֹנֵךְ: **כז** נַאֲפַיִךְ וּמִצְהֲלוֹתַיִךְ זִמַּת
זְנוּתֵךְ עַל־גְּבָעוֹת בַּשָּׂדֶה רָאִיתִי שִׁקּוּצַיִךְ אֲוֹי
לָךְ יְרוּשָׁלַם לֹא תִטְהָרִי אַחֲרֵי מָתַי עֹד: {ס}

ירמיהו פרק יד

א אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ עַל־דִּבְרֵי
הַבַּצָּרוֹת: **ב** אָבְלָה יְהוּדָה וּשְׁעָרֶיהָ אֻמְלְלוּ
קָדְרוּ לָאָרֶץ וְצִוְחַת יְרוּשָׁלַם
עָלְתָה: **ג** וְאַדִּירֵיהֶם שָׁלְחוּ
צְעוּרֵיהֶם לַמָּיִם בָּאוּ עַל־גַּבִּים לֹא־
מָצְאוּ מַיִם שָׁבוּ כְלֵיהֶם רֵיקָם בֹּשׁוּ וְהָכְלְמוּ
וְחָפְו֖וּ רֹאשָׁם: **ד** בָּעֲבוּר הָאֲדָמָה חַתָּה כִּי לֹא־
הָיָה גֶּשֶׁם בָּאָרֶץ בֹּשׁוּ אִכָּרִים חָפוּ
רֹאשָׁם: **ה** כִּי גַם־אַיֶּלֶת בַּשָּׂדֶה יָלְדָה וְעָזֹב כִּי
לֹא־הָיָה דֶּשֶׁא: **ו** וּפְרָאִים עָמְדוּ עַל־שְׁפָיִם
שָׁאֲפוּ רוּחַ כַּתַּנִּים כָּלוּ עֵינֵיהֶם כִּי־אֵין
עֵשֶׂב: **ז** אִם־עֲוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ יְהוָה עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶךָ כִּי־רַבּוּ מְשׁוּבֹתֵינוּ לְךָ חָטָאנוּ: **ח** מִקְוֵה
יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִהְיֶה כְּגֵר
בָּאָרֶץ וּכְאֹרֵחַ נָטָה לָלוּן: **ט** לָמָּה תִהְיֶה כְּאִישׁ
נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא־יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאַתָּה בְקִרְבֵּנוּ
יְהוָה וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אַל־תַּנִּחֵנוּ: {ס} **י** כֹּה־
אָמַר יְהוָה לָעָם הַזֶּה כֵּן אָהֲבוּ לָנוּעַ רַגְלֵיהֶם
לֹא חָשָׂכוּ וַיהוָה לֹא רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר עֲוֹנָם
וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם: {פ}
יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תִּתְפַּלֵּל בְּעַד־הָעָם
הַזֶּה לְטוֹבָה: **יב** כִּי יָצֹמוּ אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ אֶל־
רִנָּתָם וְכִי יַעֲלוּ עֹלָה וּמִנְחָה אֵינֶנִּי רֹצֶם כִּי
בַחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר אֲנֹכִי מְכַלֶּה אוֹתָם:
{ס} **יג** וָאֹמַר אֲהָהּ | אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה הַנְּבִאִים
אֹמְרִים לָהֶם לֹא־תִרְאוּ חֶרֶב וְרָעָב לֹא־יִהְיֶה
לָכֶם כִּי־שָׁלוֹם אֱמֶת אֶתֵּן לָכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה:
{ס} **יד** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שֶׁקֶר הַנְּבִאִים נִבְּאִים
בִּשְׁמִי לֹא שְׁלַחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְלֹא דִבַּרְתִּי
אֲלֵיהֶם חֲזוֹן שֶׁקֶר וְקֶסֶם
ואלול וֶאֱלִיל ותרמות וְתַרְמִית לִבָּם הֵמָּה
מִתְנַבְּאִים לָכֶם: {ס} **טו** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה
עַל־הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי וַאֲנִי לֹא־
שְׁלַחְתִּים וְהֵמָּה אֹמְרִים חֶרֶב וְרָעָב לֹא יִהְיֶה
בָּאָרֶץ הַזֹּאת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב יִתַּמּוּ הַנְּבִאִים
הָהֵמָּה: **טז** וְהָעָם אֲשֶׁר־הֵמָּה נִבְּאִים לָהֶם
יִהְיוּ מֻשְׁלָכִים בְּחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי | הָרָעָב
וְהַחֶרֶב וְאֵין מְקַבֵּר לָהֵמָּה הֵמָּה נְשֵׁיהֶם
וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם וְשָׁפַכְתִּי עֲלֵיהֶם אֶת־
רָעָתָם: **יז** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
תֵּרַדְנָה עֵינַי דִּמְעָה לַיְלָה וְיוֹמָם וְאַל־תִּדְמֶינָה
כִּי שֶׁבֶר גָּדוֹל נִשְׁבְּרָה בְתוּלַת בַּת־עַמִּי מַכָּה
נַחְלָה מְאֹד: **יח** אִם־יָצָאתִי הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה
חַלְלֵי־חָרֶב וְאִם בָּאתִי הָעִיר וְהִנֵּה תַּחֲלוּאֵי
רָעָב כִּי־גַם־נָבִיא גַּם־כֹּהֵן סָחֲרוּ אֶל־אֶרֶץ וְלֹא
יָדָעוּ: {ס} **יט** הֲמָאֹס מָאַסְתָּ אֶת־יְהוּדָה אִם־

בְּצִיּוֹן֙ גֶּעֱלָ֣ה נַפְשֶׁ֔ךָ מַדּ֥וּעַ הִכְּיתָ֖נוּ וְאֵ֣ין לָ֑נוּ
מִרְפֵּ֣א לָ֔נוּ לְשָׁל֖וֹם וְאֵ֣ין טּ֑וֹב וּלְעֵ֥ת מַרְפֵּֽא
וְהִנֵּ֥ה בְעָתָֽה׃ **כ** יָדַ֣עְנוּ יְהוָ֔ה רִשְׁעֵ֖נוּ עֲוֹ֣ן
אֲבוֹתֵ֑ינוּ כִּֽי־חָטָ֖אנוּ לָֽךְ׃ **כא** אַל־תְּנַאֵ֣ץ לְמַ֔עַן
שִׁמְךָ֖ אַל־תְּנַבֵּ֣ל כִּסֵּ֣א כְבוֹדֶ֑ךָ זְכֹ֕ר אַל־תָּפֵ֖ר
בְּרִיתְךָ֥ אִתָּ֖נוּ׃ **כב** הֲיֵ֤שׁ בְּהַבְלֵי֙ הַגּוֹיִ֣ם
מַגְשִׁמִ֔ים וְאִם־הַשָּׁמַ֖יִם יִתְּנ֣וּ רְבִבִ֑ים הֲלֹ֣א
אַתָּה־הוּא֩ יְהוָ֨ה אֱלֹהֵ֜ינוּ וּנְקַוֶּ֣ה־לָּ֗ךְ כִּֽי־אַתָּ֛ה
עָשִׂ֥יתָ אֶת־כָּל־אֵ֖לֶּה׃ {פ}

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת וירא

יום **ראשון**	**יד** 29	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עז **ירושלמי:** חלה טז **תוספתא:** שביעית ה **נ"ך:** ירמיהו ח	עלות השחר (72 דק') ... 4:41 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:53 | שקיעה ..... 4:49 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:04 | צאת הכוכבים ..... 5:03 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:37 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 6:01
יום **שני**	**טו** 30	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עח **ירושלמי:** חלה יז **תוספתא:** שביעית ו **נ"ך:** ירמיהו ט	עלות השחר (72 דק') ... 4:41 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:53 | שקיעה ..... 4:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:05 | צאת הכוכבים ..... 5:02 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:37 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 6:00
יום **שלישי**	**טז** 31	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עט **ירושלמי:** חלה יח **תוספתא:** שביעית ז **נ"ך:** ירמיהו י	עלות השחר (72 דק') ... 4:42 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:54 | שקיעה ..... 5:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:05 | צאת הכוכבים ..... 5:01 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:38 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 6:00
יום **רביעי**	**יז** 1	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין פ **ירושלמי:** חלה יט **תוספתא:** שביעית ח **נ"ך:** ירמיהו יא	עלות השחר (72 דק') ... 4:43 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:55 | שקיעה ..... 4:47 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:06 | צאת הכוכבים ..... 5:00 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:38 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 5:59
יום **חמישי**	**יח** 2	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין פא **ירושלמי:** חלה כ **תוספתא:** תרומות א **נ"ך:** ירמיהו יב	עלות השחר (72 דק') ... 4:44 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:56 | שקיעה ..... 4:46 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:06 | צאת הכוכבים ..... 4:59 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:39 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 5:58
יום **ששי**	**יט** 3	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין פב **ירושלמי:** חלה כא **תוספתא:** תרומות ב **נ"ך:** ירמיהו יג	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') ... 4:45 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:57 | שקיעה ..... 4:45 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 | צאת הכוכבים ..... 4:58 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:39 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 5:57 **הדלקת נרות** (40 דק'): 5:05 (20 דק'): 5:25
שב"ק	**כ** 4	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא קמא ב **ירושלמי:** חלה כב **תוספתא:** תרומות ג **נ"ך:** ירמיהו יד	**פרשת וירא** עלות השחר (72 דק') ... 4:46 | חצות היום ..... 11:22 נץ החמה ..... 5:58 | שקיעה ..... 4:44 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 | צאת הכוכבים ..... 4:57 סו"ז קר"ש - גר"א .... 8:40 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 5:56 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 5:56**

"אֵיךְ זוֹכִים לְסִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא? עַל יְדֵי תְּפִלָּה! עַל יְדֵי שֶׁאָדָם מַכִּיר שֶׁבִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - הוּא אֵינוֹ יָכוֹל, וְהוּא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו, זֶה מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ לוֹ אֶת הַיְשׁוּעוֹת!"

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)